

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü

HAYVAN HASTALIKLARI İLE MÜCADELE VE
HAYVAN HAREKETLERİ KONTROLÜ PROGRAMI

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL PRENSİPLER

1. İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik'te belirlenen **ihbarı mecburi hastalıklar listesinde** yer alan hastalıklarla ilgili ihbarlar en hızlı şekilde ve titizlikle değerlendirilecektir, ihbarı mecburi hastalıklarda karantina süreleri ve teşhis şekilleri **Ek-1**' de yer almaktadır.
2. 5996 sayılı Kanun gereği tazminatlı hayvan hastalıkları, 06.03.2013 tarihli ve 28579 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği ile belirlenmektedir. 2024 yılında hayvan hastalığı tazminatı kapsamında yürürlükte olan Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği ve Hayvan Hastalığı Tazminatı Uygulamaları Genelgesi (2020-02) hükümleri geçerlidir. Yılı içerisinde söz konusu mevzuatlarda değişiklik olduğu takdirde yayımlanan mevzuata göre işlem yapılır. Tazminat ödemeleri 2022-2026 yılları içerisinde 2022/6243 sayılı "2022 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar" doğrultusunda yapılır. Tazminatlı hastalıklara esas yerel kıymet takdir komisyonu 5996 sayılı Kanun'da belirlendiği gibi oluşturulur.
3. Kurumlar arasında etkin koordinasyon ve iş birliği içerisinde hayvan sağlığını korumak, salgın ve bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele etmek, ülke içindeki hayvan hareketleri ile hayvan ve hayvansal ürünlerin sevkine dair tedbirleri almak ve uygulamak üzere 20.01.2012 tarihli ve 28179 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik kapsamında hayvan sağlık zabıtası komisyonları kurulur. **Hayvan sağlık zabıtası komisyon kararları Bakanlığa gönderilmez il/ilçe müdürlüklerinde muhafaza edilir.**
4. Hayvan hastalıklarının tespiti amacıyla yapılan sağlık taramaları aksatılmadan ve hassasiyetle sürdürülür. Şüpheli hayvan ölümlerinin duyulması veya sebebi belirlenemeyen hayvan hastalıklarının çıkması halinde erken uyarı ve erken müdahale prensiplerinin uygulanması için il müdürlüklerince; Bakanlığımız enstitüsü müdürlüklerinden derhal uzman talep edilebilir ve durum gecikmeksizin Bakanlığa bildirilir.
5. **İhbarı zorunlu hastalıkların mihrak takibi ve epidemiyolojik araştırması hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü tarafından koordine edilir.**
6. Epidemiyolojik değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılabilmesi için hastalık mihraklarında, hastalığın bulaşma yolu ve şekli (**filyasyon**) gerçek anlamda anlaşılincaya kadar çalışmalar sürdürülerek, bulaş kaynağı tespit edilir ve gerekli önlemler alınır.
7. Egzotik hastalıklara karşı Bakanlığımızca hızlı tedbir alınması ve hastalıkların yayılmasının önlenmesi için erken tespit büyük önem arz ettiğinden egzotik hastalıkların ülkemize bulaşması riskine karşı, özellikle sınır illerimizde görevli veteriner hekimlerin mihrak araştırmalarında etkin rol alması sağlanacaktır.
8. **Zoonoz bir hastalık çıkması durumunda aynı gün Sağlık Bakanlığı ilgili taşra birimlerine bildirimde bulunularak gerekli iş birliği ve koordinasyon sağlanır.** Zoonoz hastalıklarla mücadele konusunda Sağlık Bakanlığı taşra teşkilatı ve yerel yönetimlerle değerlendirme ve koordineli toplantılar yapılacak ve alınan müşterek kararlar Bakanlığa bildirilecektir.
9. Hastalık mihraklarında alınacak karantina tedbirlerinin yerine getirilmesinde muhtarlık, belediye, emniyet ve jandarma teşkilatları ile iş birliği yapılır.

10. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 4 üncü maddesinin sekizinci fıkrasında “*İl özel idareleri ve belediyeler, hayvan hastalıkları ile mücadele ve kontrollerde Bakanlığa yardımcı olmakla yükümlüdür*” hükmü yer almaktadır. Söz konusu Kanun hükmü kapsamında hayvan hastalıkları ile mücadele çalışmaları için il özel idareleri ve belediyelerden bütçelerinde bu hususa yer vermeleri yazılı olarak istenir.
11. Hayvan hastalıkları ile mücadele çalışmaları mesaiye bağlı kalınmaksızın uygun olan en erken saatte başlatılarak, tüm yetiştiricilere ulaşılması sağlanır.
12. Hastalık çıkışlarında ve aşı kampanya dönemlerinde planlanan hedeflere ulaşmak ve hastalıkla mücadeleyi olumsuz etkilememek için, mesai mefhumu gözetmeksizin çalışan personele mesai konusunda il/ilçe müdürlüklerince gerekli kolaylık sağlanır. **Mesai öncesi aşılama çalışmalarına gönderilen personelden, görev dönüşü şube müdürü ve ilçe müdürünün uygun görüşü ile mesaiye devamı beklenmeden idari izin verilebilir.**
13. **İl müdürü** konuyla ilgili tüm sorumluların katılımlarıyla toplantı düzenleyerek, aşılama programını kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı tüm tedbirleri alır. Toplantıda alınan kararlar yazılı olarak il müdürlüğünde muhafaza edilir.
14. Hastalık şüphesi durumunda hastalığı takip eden veteriner hekim, **en geç yirmi dört saat** içinde Veteriner Bilgi Sistemine (VETBİS) hastalık şüphe kaydı girmelidir. Hastalığın bildirim, VETBİS’te hastalık onaylandıktan sonra sistemden alınacak olan bildirim çıktısı kullanılarak yapılır. İlçelerden bildirimler mail yoluyla sadece il müdürlüğüne hitaben yapılır. Sistemden alınan bildirim çıktıları imzaları tamamlandıktan sonra il/ilçe müdürlüğünde muhafaza edilir. **Bakanlığa ve enstitü müdürlüğüne e-posta ve resmî yazı ile evrak gönderilmez.** Hastalık bildirimleri ve VETBİS kayıtları ile ilgili epidemiyolojik tanımlamalar **Ek-2 ve Ek-3’te** verilmektedir.
15. Bakanlık enstitü müdürlükleri ve özel veteriner teşhis ve analiz laboratuvarlarınınca teşhisi yapılan ihbarı mecburi hastalıklar ile bulaşıcı ve salgın hayvan hastalıkları, mucadele@tarimorman.gov.tr, epidemioloji@tarimorman.gov.tr ve il müdürlüklerinin resmî e-posta adresine elektronik posta ile bildirilir. Özel veteriner teşhis ve analiz laboratuvarları yapmış oldukları ihbarı mecburi hastalık teşhislerini 24 saat içerisinde bağlı buldukları il müdürlüğüne bildirir. Bakanlık enstitü müdürlüklerince teşhis edilen hastalıklara ait sonuç raporu hastalığın çıktığı yerin il/ilçe müdürlüğüne ve Bakanlığa elektronik posta ile bildirimden sonra resmî yazı ile gönderilir.
16. Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele amacıyla kullanılan alet ve sarf malzemeleri öncelikle il ve ilçe müdürlükleri imkânları ile tedarik edilir. Ayrıca Genel Müdürlük tarafından uygun görüldüğü zamanlarda il müdürlüklerine söz konusu ilin hayvan sayısı, ari işletme sayısı, aşılama oranları, hastalık mihrak durumları, personel sayısı vb. parametreler göz önüne alınarak ödenek tahsisi yapılır. Ödenekler SGB üzerinden “Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Projesi” kapsamında “0023.0067-07.4.0.00-01-06.02-30.01.03.00” numaralı bütçe tertibinden yıl içerisinde il müdürlüklerinin hesaplarına aktarılır. Acil hastalık ve salgın durumları haricinde **Genel Müdürlükten veya Merkez İkmal Müdürlüğünden alet-malzeme ve veteriner sağlık ürünü talep edilmez.**
17. Ödeneklerinin takibi ile malzeme alımı, depolanması ve dağıtımının koordinasyonu hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüklerince yapılır. İl müdürlüklerine tahsis edilen ödenekler, sadece hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele çalışmalarında kullanılan veya sarf edilen; eldiven, enjektör ve iğnesi, tüberkülin enjektörü ve iğnesi, kumpas, kan tüpü, ependorf tüp, tek kullanımlık tulum, tek kullanımlık çizme, tek kullanımlık galoş, tek kullanımlık enjektör, steril swab, dezenfektan vb. malzeme alımı için kullanılır. Söz konusu ödenek araç kiralama, giyim malzemesi alımı (tulum, lastik çizme, yelek, mont, pantolon vb.), inşaat gideri gibi harcamalar için kullanılmaz. Malzeme alımını takiben alımı yapılan malzemelere ilişkin bilgi ve belgeler Genel Müdürlüğe resmî yazı ile gönderilir.

18. Hastalıklar ile mücadelede kullanılmak üzere gönderilmiş ve alımı yapılmış olan makine, alet ve sarf malzemeleri amacı dışında kullanılmaz.
19. İl/ilçe müdürlükleri sığır tüberkülozu ve ruam hastalıklarının kontrolünde kullanılan analog/dijital deri kalınlığını ölçen kumpasların kalibrasyonlarını yılda en az bir kez yaptırmalıdır.
20. 11.12.2011 tarihli ve 28139 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği’ne göre veteriner kontrol enstitüsü müdürlükleri haricinde Bakanlıkça ruhsatlandırılmış veteriner teşhis ve analiz laboratuvarlarının hastalık bildirimleri sonrasında hastalık çıkışı yapılmaz, ancak kordon ve karantina tedbirleri uygulanır. Bu tedbirler, resmî veteriner hekimce alınan marazi maddeye istinaden, hastalık ile ilgili Ulusal Referans Laboratuvarınca hastalık hakkında rapor verilinceye kadar sürdürülür. Raporun sonucuna göre tedbirler devam ettirilir ya da sonlandırılır.
21. İl ve ilçe müdürlükleri enstitü müdürlüklerine marazi madde gönderirken Veteriner Laboratuvar Bilgi Sisteminden (VELBİS) protokol girişi yaparak alacakları protokol çıktısını numuneye birlikte ilgili enstitü müdürlüğüne gönderir. Numune gönderimi esnasında resmî yazıda gönderilen protokolün numarası mutlaka yazılır. Tazminatlı hastalıklarda test materyallerinin il/ilçe müdürlükleri kanalı ile ilgili enstitü müdürlüğüne gönderilmesi için yetiştiricilere bilgilendirmeler yapılır. Sistemin çalışmaması ve protokolün kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, bu durum tutanağa bağlanarak matbu “Marazi Madde Gönderme Protokolü” (**Ek-5**) düzenlenir. Sistemlere erişim tekrar sağlandığında erişim sağlanamayan dönemde **Ek-5** düzenlenerek gönderilen numuneler için VELBİS’te protokol kayıtları oluşturulur. Bu şekilde yapılacak protokol kayıtları için **Ek-5**’in yer aldığı resmî yazının tarih ve sayısı açıklama bölümüne yazılır.
22. **21.04.2021 tarih ve 1080702 sayılı yazımız gereği, İstanbul Avrupa Yakasına kurbanlık olarak Kurban Bayramı döneminde sevk edilecek hayvanların dışında, Trakya’daki diğer illere küçükbaş ve büyükbaş hayvan sevki yasaklanmıştır.** Sevk döneminde mağduriyet yaşanmaması adına, Şap Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilecek olan her türlü numunenin VETBİS içerisinde yer alan "ŞAP-NTS" modülü üzerinden gönderilmesi zorunludur.
23. Hastalık ihbarı ve marazi maddenin bölge veteriner kontrol enstitü müdürlüklerine ulaştırılmasında yaşanan sıkıntılar hastalıklarla mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çerçevede mücadelenin etkin bir şekilde yapılabilmesi için, hastalık şüphesi ile alınan marazi maddelerin, **Numune Alma ve Gönderme Talimatı** hükümleri göz önünde bulundurularak ilgili enstitü müdürlüklerine gönderilmesi gerekmektedir.
24. 22/2/2024 tarihli ve 8195 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile uygulamaya konulan Bakanlıkça uygulanan veteriner biyolojik ürün ve hayvan tanımlama araçlarının bedelleri ile uygulama ücretlerinin tahsiline ilişkin usul ve esaslara göre personele elden ödeme yapılmayacağı ve uygulamalarda TÜRKVET’te bulunan “QR Kodlu Belge” kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu belge kesinti ve ödemeye esas evrak niteliğinde olup gerektiğinde kontrol edilmek üzere muhafaza edilir. TÜRKVET’te bulunan Hayvanların Tanımlanması, Kayıt Güncelleme ve Veteriner Biyolojik Ürün Uygulama Belgesi (QR Kodlu Belge) uygulayıcılar tarafından çıktı olarak alınarak aşılama ya da tanımlama çalışması esnasında hazır olarak bulundurulur.
25. Aşılamanın istenen hedeflere ulaşmasının sağlanması ve yetiştiricilerin farkındalığının artırılması için il/ilçe müdürlüklerince eğitim faaliyetleri yanında, her aşılama kampanyasından önce yapılan program muhtarlıklara resmî yazı ile bildirilir. Resmî yazı yanında diğer iletişim araçları da (TÜRKVET SMS ekranı vb.) kullanılabilir. Ayrıca yazıda 5996 sayılı Kanunun ceza hükümleri de hatırlatılır. 2024 yılı için uygulanacak idari para cezaları **Ek-21’de** belirtilmiştir.

26. Balık yetiştiricilerine hastalıklar, çiftliklerde alınması gereken koruyucu önlemler, aşı, ilaç, antiseptik ve dezenfektan kullanımı hakkında bilgi verilir. Balık aşuları da diğer aşular gibi veteriner hekim veya sorumluluğundaki yardımcı sağlık personeline uygulanır.
27. 22.12.2011 tarihli ve 28150 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ruam Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği’nin 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen pedigri damızlık, yarış veya atlı spor gibi sportif amaçla yetiştirilen tek tırnaklı hayvanlar hariç olmak üzere, TÜRKVET’e damızlık ve üretim amaçlı tek tırnaklı hayvan kaydı yapılırken at ve katırlar intradermal mallein testine veya serolojik teste tabi tutulur eşekler klinik muayeneden geçirilir ve mikroçip uygulaması yapılarak test sonuçları TÜRKVET’e kaydedilir, test sonuçlarına göre söz konusu Yönetmelik çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara göre işlem yapılır. Hayvanların satılması veya sahip değiştirmesi durumunda Tek Tırnaklı Hayvanların Tanımlanması ve İzlenmesine Dair Yönetmelik gereği işlem yapılır.
28. Safkan Arap ve İngiliz Atlarının Soy Kütüğü, Kayıtları, İthalat ve İhracatı Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine göre damızlık olarak kullanılacak aygır ve kısraklar için “**Damızlık Belgesi**” düzenlenmesinde **Ek-7’ de** yer alan hususlara dikkat edilir. Yurt dışından ithal edilerek damızlıkta kullanılmak istenen aygır ve kısraklar için, damızlık belgesi müracaat tarihinde, uluslararası referans laboratuvarında son 60 gün içerisinde gerçekleştirilmiş test sonuçları **Equine Viral Arteritis, Ruam, Durin ve Salmonella Abortus Equi** hastalıkları yönünden menfi olan hayvanlara sertifika tanzim edilir, Türkiye’de yeniden test yaptırılması istenmez. Söz konusu hastalıkların tamamı yerine bir kısmına ait test sonuçları varsa, onlar kabul edilir, diğerleri için ulusal laboratuvarında test yaptırılır ve sonuçları menfi bulunanlara damızlık sertifikası tanzim edilir. 5996 sayılı Kanunu’nun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında “Hayvan sahipleri veya bakımından sorumlu kişiler, hayvan refahının sağlanması amacıyla, hayvanların barınma, bakım, beslenme, sağlık ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak, sorumluluklarındaki hayvanların insan, hayvan ve çevre sağlığı üzerinde oluşturabilecekleri olumsuz etkilere karşı gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.” hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm, bulaşıcı hayvan hastalıkları nedeniyle karantina uygulanan işletmelerde oluşan atıkların, çevreyi kontamine ederek, hayvan hastalıklarının yayılmasına karşı alınacak tedbirler çerçevesinde Bakanlığımıza sorumluluk yüklemektedir. 5996 sayılı Kanun’un ilgili hükmü hayvancılık işletmelerinin çevre sağlığına olan etkileri doğrultusunda hayvan hastalıklarının yayılmasının önlenmesi ile sınırlı olup, hayvancılık işletmelerinden oluşan atıklar ile koku gibi çevresel etkiler ise 2872 sayılı Çevre Kanunu gereğince Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın sorumluluğundadır.
29. Yetiştiricilerin isteği üzerine, faaliyette bulunan hayvancılık işletmelerine aşağıda belirlenmiş asgari standartları taşımaları halinde **Ek-20’de** yer alan “Hayvancılık İşletmesi Faaliyet Belgesi” düzenlenir. İşletmede kullanılan içme ve kullanma suyu şebeke suyundan değil de kuyu, artezyen, kaynak suyu gibi bir su kaynağından getiriliyorsa su analiz raporu alınmalı ve bu analizler yılda bir kez tekrarlanmalıdır. İşletme binası kontaminasyon riski taşımamalı, ahır zemini ve duvarlar kolay temizlenebilir olmalıdır. İşletme binası yeterli aydınlatma ve havalandırmaya sahip olmalıdır. Değişik hayvan türleri bir arada bulundurulmamalıdır.
30. Hayvan sağlığı çalışmalarında yapılan faaliyetler kayıt altına alınmalıdır. Bakanlık veri tabanlarında kayıt altına alınamayan faaliyetler için ayrıca kayıt tutulur. Veri tabanlarına girilemeyen kayıtların işlenmesinden ilgili personel, kontrolünden il müdürlüklerinde hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü, ilçe müdürlüklerinde ise ilçe müdürü sorumludur.
31. TÜRKVET’te yer alan Bakanlığımızdan ruhsatlı hayvan pazar ve borsaları ile kesimhanelere ait bilgiler güncel tutulur, ruhsatlı olmayan hayvan pazar ve borsaları ile kesimhaneler **TÜRKVET’te kapalı duruma** getirilir.
32. İhbarı zorunlu hastalık mihraklarında bulunan ve kesime elverişli olan klinik belirti göstermeyen hayvanlar hastalığa ait mevzuata aykırı olmamak koşuluyla, bulaşmaya

engel olacak tüm önlemlerin alınması şartı ile en yakın kesimhaneye ya da hayvan sahibinin talebi ile il/ilçe müdürlüğünün uygun gördüğü kesimhaneye sevk edilebilir. Kesimhanelerde görevli resmî veteriner hekimlerce, ihbarı zorunlu hastalıklardan şüphe edildiğinde, bağlı bulunan il/ilçe müdürlüğü aracılığı ile enstitü müdürlüğüne numune gönderilir ve söz konusu hayvanın kayıtlı olduğu işletmenin bağlı bulunduğu birime bilgi verilir. İlgili il/ilçe müdürlüğü tarafından sonuç kesinleşene kadar söz konusu hayvanın çıkış yaptığı işletmeye geçici kordon konulur.

33. İhbarı zorunlu hastalıklardan ölen veya öldürülen hayvanlar gömülerek imha edilecek ise akarsuları ve yer altı sularını kontamine etmeyecek şekilde, iki metre derinliğinde çukurlar açılarak üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek gömülür. Mümkün olmadığında kontaminasyonu önleyecek uygun bir yöntemle imha edilir.
34. TÜRKVET hayvancılık işletmelerinde birden fazla sürü kaydı oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Bu kapsamda fiziksel durumu uygun olan işletmelerde yetiştiricilik yönüne göre damızlık ve besilik sürüleri oluşturularak bu sürüler üzerinden hastalık takibinin yapılması mümkündür. Özellikle karantina süresi uzun olan sığır tüberkülozu, bruselloz ve kuduz hastalıklarında, hastalık tespit edilen hayvanın bulunduğu sürüde, hastalık takibinin yapılması ve tüm işletmenin kısıtlamalara tabi tutulmaması hastalığın takibine engel olmadığı gibi işletmenin faaliyetini sürdürebilmesi için de gereklidir. Bu nedenle sürü oluşturulabilecek şartlara sahip işletmelerde çıkan hastalıklar sonrasında uygulanacak kısıtlamalar, hastalık çıkan hayvanla temasta bulunan sürülerle sınırlı olarak tutulabilir. Hastalık çıkışları işletme üzerinden yapılır ancak kısıtlamaların ve hastalık takibinin ilgili sürüde yapıldığı hastalık çıkış raporunun açıklama bölümünde belirtilir.
35. Enstitü müdürlükleri ve hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlükleri gerek kendi aralarında gerekse Genel Müdürlükle haberleşmede Bakanlığımız tarafından kendilerine tahsis edilen .....@tarimorman.gov.tr uzantılı resmî elektronik posta adreslerini kullanmalıdır.
36. Hayvan Kayıt Sistemi (TÜRKVET), Ev Hayvanı Kayıt Sistemi (PETVET), Veteriner Bilgi Sistemi (VETBİS), Veteriner Laboratuvar Bilgi Sistemi (VELBİS), Şap-NTS ve Kanatlı Bilgi Sistemi (KBS) kullanıcılarına verilen yetkiler il sistem sorumlularınca takip edilir. Sisteme ilk girişte “Kullanıcı Sözleşmesi” onaylanarak sisteme erişim sağlanabilir. Her yıl ocak ayının sonuna kadar sisteme giriş yapmayan kullanıcıların rol ve yetkileri sistem tarafından alınarak pasif hale getirilir, kullanıcıya yeniden rol verildikten ve “Kullanıcı Sözleşmesi” onaylandıktan sonra sisteme erişim sağlanabilir.
37. Ölen buzağı sayılarının girişleri, il/ilçe müdürlüklerimizde görevli personel tarafından VETBİS altında yer alan “Hayvan Sağlığı” modülüne eklenen “Buzağı Ölümleri İzleme” sekmesinden aylık olarak, takip eden ayın 15’ine kadar yapılır.
38. Yurt dışına yolcu beraberinde seyahat edecek olan kedi, köpek ve gelinciklerin veteriner sağlık sertifikası alması için gerekli olan kuduz antikor titre testine (FAVN) ait iş ve işlemler VELBİS üzerinden yapılır. FAVN testi yayınlandıktan sonra söz konusu testte yer alan mikroçip bilgilerinde değişim yapılmaz, bu durumda yeniden numune gönderilmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

HAYVAN SAĞLIĞI MÜCADELE HİZMETLERİ

A- Genel hükümler

İhbarı mecburi hayvan hastalıkları 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Kanun çerçevesinde 22 Ocak 2011 tarih ve 27823 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan “İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik” ile belirlenmiştir. Söz konusu hastalıkların tespit edildiği işletmelerde Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik kapsamında kordon ve karantina önlemleri alınır, hasta, şüpheli ve sağlam hayvanlar birbirinden ayrılır. Hastalık nedeniyle konulan kordon

ve karantina önlemleri, klinik semptomların ortadan kalkmasından sonra, etkenin inkübasyon süresi de dikkate alınarak yapılacak temizlik ve dezenfeksiyon ile hastalığın kendine ait Yönetmelik hükümlerine göre kaldırılır.

İldeki mevcut hayvancılık işletmelerinin (Açık ya da kapalı sistem) kayıt altına alınması sağlanır. Entegre işletmeler (Sözleşmeli üretim yapan kümesler dâhil) öncelikli olmak üzere tüm işletme ve kümeslerin coğrafi koordinatları harita üzerinde işaretlenerek TÜRKVET'e kaydedilir.

B- Aşıların temini, uygulamaları ve programlı aşılama

1. Bakanlığımız mücadele programı aşılama takvimi **Ek-6**'da yer almaktadır. Koruyucu aşılama çalışmaları tüm il ve ilçelerde belirtilen tarihler arasında yapılır.
2. **Programlı aşılama ile ilgili hususlar ve illere göre mücadele programı yıl içerisinde aşılama takvimine göre TÜRKVET'te kayıtlı hayvan sayıları dikkate alınarak Genel Müdürlükçe belirlenir, resmî yazı ile bildirilerek VETBİS'e kaydedilir.**
3. Aşılama öncesinde il/ilçedeki veteriner hekimler ve sektör paydaşlarıyla yapılacak toplantılarda konunun önemi anlatılarak farkındalık oluşturulması sağlanır. Yıl içerisinde dörder aylık dönemler halinde İl Müdürü başkanlığında süreç takip edilir ve değerlendirilir.
4. **Uygulama birlikteliğinin sağlanabilmesi için önceki yıllardan farklı olarak il müdürlüklerince döner sermayeleri marifetiyle herhangi bir veteriner biyolojik ürün temin edilmez. Hem kullanılmak istenen ürün hem de yerelde yürütülmesi planlanan aşılama projeleri için Genel Müdürlükten proje bazlı izin alınır. Genel Müdürlükçe uygun görülmesi halinde söz konusu ürünün merkez döner sermaye aracılığı ile temin edilmesi sağlanır. Ayrıca yapılacak projelere uygulama ücretleri için 14.05.2024 tarihli ve 32546 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Veteriner Biyolojik Ürün ve Hayvan Tanımlama Araçlarının Bedelleri ile Uygulama Ücretlerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2024/11) hükümlerine ilişkin maddeler eklenir.**
5. Enstitü müdürlüklerinde üretilen aşılar, enstitü müdürlüklerine ait uygun araçlarla ilin bağlı olduğu veteriner kontrol enstitüsü müdürlüklerine gönderilir, il müdürlüklerince söz konusu aşılar enstitü müdürlüğünden teslim alınır. Aşıların gönderilme zamanı programın başlangıç tarihlerine göre planlanır. Söz konusu aşıların bölge veteriner kontrol enstitüsü müdürlüklerine gönderilmediği durumlarda il müdürlükleri Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı kapsamındaki aşıları, doğrudan aşı üretimi yapan enstitü müdürlükleri ile irtibat sağlayarak temin etmelidir. Aşıların soğuk zincir şartlarına uygun şekilde ulaştırılması sağlanır. Aşılar etiket ve prospektüs bilgilerine göre muhafaza edilir.
6. Aşılama sırasında iatrojenik bulaşmayı engelleyecek önlemler uygulayıcılar tarafından alınır. Uygulama sonrasında tıbbi atıklar uygulama yerleri, köy ve mahallelerde bırakılmayacaktır.
7. Yapılan çalışmalarda aşılama sonrası hayvanlarda oluşabilen anaflaktik şok vakalarında epinefrin (adrenalin) kullanımının olumlu sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda tüm anaflaktik şok vakalarında zaman kaybetmeden epinefrin (adrenalin) uygulanması gerekmektedir. İhbarı zorunlu hastalıklara karşı yapılan aşılamalarda, aşılama esnasında ya da sonrasında oluşabilecek alerjik reaksiyonlarda kullanılmak üzere gerekli ilaçlar il müdürlüğü döner sermaye işletmeleri tarafından temin edilerek aşılama ekiplerine teslim edilir. Adrenalin %0,1 (1/1000)'lik çözeltiden 45 kg canlı ağırlığa 1 ml İntramuscular, subcutan uygulanır. İntravenöz adrenalin enjeksiyonunun ise yukarıda belirtilen dozun 10 misli sulandırılarak 5-6 dakikada çok yavaş olarak verilmesi gerekir. İntramuscular uygulamanın mümkünse aşı enjeksiyonun yapıldığı alana (Enjeksiyon yerinde herhangi bir ödem oluşmıyorsa) yapılması uygundur.
8. **Resmî personel tarafından sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvanlara uygulanan veteriner biyolojik ürünlerin kayıtları VETBİS üzerinden, diğer tür hayvanlara uygulanan veteriner biyolojik ürünlerin kayıtları ise ATS üzerinden gerçekleştirilir.**

9. Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik'in 25 inci maddesi hükümlerine istinaden veteriner tıbbi ürünlerin uygulanması ile ilgili kurallar belirlenmiştir. Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasında yer alan *"Hastalık tehlikesi görülen yerlerde veya evvelki yıllarda hastalık çıkmış mahallerde koruyucu aşılama ve ilaçlamalar Bakanlığın vereceği program ve emirlere göre resmi veteriner hekimler, yetkilendirilmiş veteriner hekimler, serbest veteriner hekimler veya bunların sorumluluğunda yardımcı sağlık personeli tarafından yapılır."* hükmüne istinaden, **Bakanlıkça ihbarı zorunlu olarak tespit ve ilan edilen hastalıklara karşı** koruyucu aşılama yapmak isteyen serbest veteriner hekimler aşılama öncesi il/ilçe müdürlüklerinden izin almalıdır. Uygun görülmesi halinde aşı yapacak serbest veteriner hekimlere izin verilen tarihlerde VETBİS üzerinden "Serbest Veteriner Hekim (Aşı)" rolü verilmelidir. **VETBİS'te rol tanımlaması olmayan kullanıcıların Aşı Takip Sisteminden (ATS) girmiş olduğu aşılar VETBİS'e aktarılmamaktadır.** Ayrıca bu kapsamda izin verilen serbest veteriner hekimlerce günlük aşılanan hayvan sayıları en geç 1 gün sonra il/ilçe müdürlüğüne bildirilir ve program yüzdesi hesaplamasına dâhil edilebilmesi için il/ilçe müdürlüğü personeli tarafından kontrol edildikten sonra aşılama amacına göre güncel aşı bilgisi kayıtları yapılır.
10. Hayvancılık işletmelerinde görev yapan veteriner hekimlerin aşı uygulaması yapabilmesi için Veteriner Tıbbi Ürünler Hakkında Yönetmelik ile Veteriner Ecza Depoları, Perakende Satış Yerleri (Veteriner Hekim Muayenehane, Poliklinik ve Hayvan Hastaneleri) ile Toptan Veteriner Tıbbi Ürün Temin Eden Hayvancılık İşletmelerinin İzin ve Denetimleri Talimatına ek olarak bu Genelgede konu ile ilgili belirtilen hükümler yerine getirilmelidir. Uygun görülen işletmelerde görev yapan veteriner hekimlere VETBİS üzerinden "İşletme Veteriner Hekimi" rolü verilmelidir. **VETBİS'te rol tanımlaması olmayan kullanıcıların ATS'den girmiş olduğu aşılar VETBİS'e aktarılmamaktadır.**
11. **Aşı üretimi yapan enstitü müdürlükleri yurt içinde il müdürlükleri dışında aşı satışı yapamaz. Bakanlığa bağlı kuruluşlar ile hayvancılık işletmelerinde işletme veteriner hekimi olarak görev yapan veteriner hekimler, programlı ya da program dışındaki aşı uygulamalarını süresi içerisinde yapabilme açısından aşıları il müdürlüğünden tedarik edebilirler.** Ayrıca bu kapsamda izin verilen işletme veteriner hekimlerince günlük aşılanan hayvan sayıları en geç 1 gün sonra il/ilçe müdürlüklerine bildirilir ve program yüzdesi hesaplamasına dâhil edilebilmesi için il/ilçe müdürlüğü personeli tarafından kontrol edildikten sonra aşılama amacına göre güncel aşı bilgisi kayıtları yapılır.
12. Enstitü müdürlüklerince, yapılan saha çalışmalarının sonuçlarına göre hayvanların farklı uygulama bölgelerine, ayrı ayrı enjektör kullanılmak şartı ile aynı anda uygulanabilecek programlı aşılar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Hayvanlara Aynı Anda Uygulanabilecek Aşılar

Büyükbaş Aşılama	Şap-Brusella
	Şap-LSD
	Şap-Kuduz
	Şap-E. Coli
	Şap-Şarbon
	Şap-Üçgün
Küçükbaş Aşılama	PPR-Koyun Keçi Çiçeği
	PPR-Mavidil
	PPR-Şap
	Şap- Koyun Keçi Çiçeği
	Şap-Brusella
	Şap-Şarbon

13. Resmî, yetkilendirilmiş ya da serbest personel tarafından yapılan aşılama kayıtları uygulamadan sonraki **10 gün** içerisinde, uygulama yapılan hayvanlar 10 günden önce işletmeyi terk edecekse, işletmeyi terk etmeden önce tamamlanmalıdır. Uygulanan aşılama sisteme kaydının zamanında yapılması ve aşı kayıtlarında girilen verilerin QR Kodlu Belge üzerinde yer alan bilgiler ile uyumlu olması uygulayıcıların sorumluluğunda olup, kayıtlarda azami itina gösterilmelidir. Söz konusu kayıtlar için silme ve düzenleme seçenekleri 10 gün ile sınırlıdır. Bu sürenin aşılması durumunda ilgili kayıtlar, ödeme yapılması ve icmale yansıma haricinde il sistem sorumlularınca sistem üzerinden verilen yetki çerçevesinde düzenlenebilir. Ödeme yapılması ve icmale yansıma durumunda yapılması gerekenler “Veteriner Biyolojik Ürün ve Hayvan Tanımlama Araçlarının Bedelleri ile Uygulama Ücretlerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2024/11)” ile belirlenmiştir.
14. Uygulanan her türlü veteriner biyolojik ürün ve sağlık taramalarına ilişkin bilgiler VETBİS’te yer alan Aşılama → Güncel Aşı Bilgisi → Aşı Bilgisi-Ekle ekranından günün sonunda veya bir gün sonra kaydedilir. Girilen bilgiler aynı ekranda yer alan raporlama kısmından il/ilçe müdürlükleri ve Genel Müdürlük tarafından takip edilir. Söz konusu kayıtlar için silme ve düzenleme seçeneği 10 gün ile sınırlıdır. Kayıtların doğruluğuna ilişkin kontroller bu süre zarfında yapılmalıdır. **Güncel Aşı Bilgisi ekranına girilen kayıtların saha çalışmalarındaki veriler ve “Aşı Ekle” ekranında kaydedilen veriler ile uyumlu olması sağlanır.**
15. Türkiye Jokey Kulübü’nün at hastanesinin olmadığı illerde, soy kütüğüne kayıtlı Safkan Arap ve İngiliz Atlarına Equine Influenza Virus, Equine Herpes Virus (EHV 1-4), Batı Nil Virus ve Tetanoz hastalıklarına karşı yapılacak aşılama Bakanlığımız ve Türkiye Jokey Kulübü’nün iş birliğinde İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerince gerçekleştirilir. İhtiyaç duyulacak aşılama Türkiye Jokey Kulübü tarafından temin edilir.
16. Uygulama esnasında oluşan aşı zayıfları ile ilgili olarak, aşılama döner sermaye işletmesi ambarlarından zimmet karşılığı teslim edilmesi ve 31.01.2015 tarihli ve 29253 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Uygulama Yönetmeliği’nin 30 uncu maddesi gereğince kurulan ambar sayım komisyonunda aşı mevcudunun tespitinde hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğünde görevli üye personelin yer alması gerekmektedir. Ayrıca uygulama esnasındaki aşı kayıplarının ilgili Yönetmeliğin 44 ve 46 ncı maddelerine göre terkin edilmesi ve kayıtlardan çıkarılması için gerekli raporların (Zayı tutanağı vb.) hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğünce oluşturulacak komisyonca hazırlanarak döner sermaye işletmesine iletilmesi gerekmektedir. Bakanlığımız programlı aşılama kapsamında oluşan aşı zayıflarının döner sermaye işletmesince karşılanabilmesi için 20.06.2018 tarih ve E.1839697 sayılı Destek Hizmetleri Daire Başkanlığının yazısı doğrultusunda işlem tesis edilir. Aşı zayıflarının döner sermaye işletmesince karşılanabilmesi için uygulama esnasında oluşması gerekir. Bunun dışında personele teslim edilen aşının eksik tatbik edilmesi, kaybolması ve personelin ihmal veya suistimali sonucu oluşan kayıp durumları aşı zayıfları olarak döner sermaye işletmesince karşılanmaz.
17. Bakanlığımızca ücretsiz olarak uygulanan programlı aşılama muhafaza ve taşıma şartlarından kaynaklı olanlar dâhil aşı zayıflarının asgari düzeyde tutulmasına yönelik olarak uygulayıcı personelin uyarılması, uygulama esnasında oluşması muhtemel zayıflar hariç olmak üzere, personele teslim edilen aşının, eksik tatbik edilmesi, kaybolması ve personelin ihmal veya suistimali sonucu oluşan kayıp durumlarında ilgililer hakkında gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir.

C- Programlı aşılama devri

1. **Bakanlıkça belirlenmiş programlı büyükbaş hayvan aşılama ile ilgili devir işlemi yapılamaz.**

2. Henüz küçükbaş küpeleme işlemi tamamlanmamış yerlerde, tanımlama yetki devri ile birlikte yapılmak şartıyla, küpeleme işlemi tamamlanmış yerlerde ise bu şarta bağlı kalmaksızın; çalışma izin belgesi almış serbest veteriner hekimlere bir ilçenin tamamında ya da en küçük birim olan köy/mahalle bazında, halk elinde ıslah projeleri kapsamında yetiştirici birliklerinde görev yapan veteriner hekimlere ise yapılacak protokolde işletme numaraları belirtilerek o işletmeler özelinde koyun-keçi brusella, koyun-keçi çiçeği ve koyun-keçi vebası aşılama devri yapılabilir. Söz konusu yetki devri il müdürlüğü ile serbest veteriner hekimler/yetiştirici birliği arasında yapılacak protokol çerçevesinde gerçekleştirilir.
3. Yetki devri verilen aşı uygulaması için uygulama ücreti ya da ürün ücreti adı altında elden herhangi bir ücret tahsil edilmeyeceği, bu kapsamda yetki devri yapılan veteriner hekimlerin yaptıkları uygulamaların, Veteriner Biyolojik Ürün ve Hayvan Tanımlama Araçlarının Bedelleri ile Uygulama Ücretlerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2024/11) hükümlerine ve Hayvanların Tanımlanması ile Veteriner Biyolojik Ürünlerin Uygulama Ücretleri Oluru'na tâbi olduğu, aşı uygulama belgelerinin kesinti ve ödemeye esas evrak niteliğinde muhafaza edilmesi ve her icmal döneminden önce il/ilçe müdürlüğüne teslim edilmesi gerektiği, devir kapsamında yapılan aşıların kayıtlarının VETBİS üzerinden yapılması gerektiği ve aksi takdirde herhangi bir ödeme icmaline dâhil edilemeyeceği, yapılan aşılamaların takip edilebilmesi için günlük aşılanan hayvan sayısının aşılama amacına göre VETBİS'te yer alan "Güncel Aşı Bilgisi" ekranından günün sonunda veya bir gün sonra kaydedilmesi gerektiği gibi hususlar yapılacak protokolde açıkça belirtilir.
4. İl müdürlüğü tarafından aşılama çalışmaları için devir ile yetki verilen veteriner hekimler VETBİS kullanıcı ekranında il sistem sorumlularınca "Yetkilendirilmiş Personel" olarak tanımlanır. Devri yapılan aşılarla ilişkin çalışmalar başlamadan rol verme işlemleri ve stok transferleri gibi sistem gereklilikleri tamamlanır.
5. Yetkilendirilmiş personel tanımlama işleminden sonra VETBİS'te yer alan devredilen aşı takvimi ekranı vasıtası ile devri yapılan aşıların grupları ve isimleri, köy/mahalle, hayvan türü ile yetki verilen tarih aralığı il sistem sorumlularınca veri tabanına tanımlanır. Halk elinde ıslah projeleri kapsamında yetiştirici birliklerinde görev yapan veteriner hekimlere tanımlama yapılırken protokolde belirtilen işletmelerin bağlı bulunduğu köy/mahallelerin tamamı devredilen aşı takvimi ekranında seçilerek kayıt yapılır. Ayrıca söz konusu kişilerin kullanıcı sayfasında işletme numaraları da kaydedilir.
6. Yetki devri yapılan veteriner hekimlere VETBİS'te aşı giriş ekranı ile güncel aşı bilgisi ekranında yapılması gerekenlerle ilgili eğitim verilir.
7. Yetki devri yapılan veteriner hekimler aşı uygulama programlarını il/ilçe müdürlüğüne bildirir ve kontroller il/ilçe müdürlükleri tarafından yapılır. Gerektiğinde aşının etkinliğini kontrol etmek amacıyla test ve analiz için aşılanan hayvanlardan kan alınarak ilgili enstitü müdürlüğünde bağıışıklık kontrolleri yaptırılabilir.
8. Yetki devri almış veteriner hekimler Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik hükümlerine uymakla yükümlüdür.

Ç- İhbarı mecburi hastalıklar

İhbarı mecburi hastalıkların tespit edildiği işletmelerde Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik ile hastalığın kendine ait Yönetmelik hükümleri uygulanır. Bu genel hükümler yanında ihbarı mecburi hastalıklardan bazıları için yapılan özel açıklamalar hastalıklar bazında aşağıda belirtilmiştir.

1. Şap

- 1.1. Hastalık şüphesi ve teyidi halinde Şap Hastalığının Kontrolüne İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanır.
- 1.2. Hayvan hastalıkları ile mücadele çerçevesinde Şap hastalığının ülke genelinde kontrolü ve Anadolu illerini "aşılı arılık" statüsüne ulaştırmak amacıyla 2022-2026 yılları arasında uygulanması planlanan aşılama programında, 2023 yılında yapılan risk temelli epidemiyolojik inceleme neticesinde değişikliğe gidilmiştir.
- 1.3. Anadolu'daki büyükbaş hayvanlar ilkbahar döneminde iki, sonbahar döneminde bir kez olmak üzere yılda üç kez, Trakya'nın aşılı ari statüsünde olması nedeni ile de Trakya'da bulunan büyükbaş hayvanlar ilkbahar döneminde bir, sonbahar döneminde bir kez olmak üzere yılda iki kez, küçükbaş hayvanlar ise ilkbahar döneminde yılda bir kez aşılanır. Ayrıca rapel ve mihrak aşılmasına devam edilir.
- 1.4. Aşılama programında değişikliğe gidilmesi halinde yeni hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bildirilir.
- 1.5. İl müdürlükleri belirlenen kampanya takvimine uymakla yükümlüdür. Süre uzatımı olması halinde bu durum Genel Müdürlükçe bildirilir.
- 1.6. Hastalığın varlığı yıl boyu aktif ve pasif surveylerle takip edilir. Aşılama programının son iki yılında şap hastalığı mihrakı görülmemesi durumunda yapılacak serosurvey ile epidemiyolojik veriler dikkate alınarak WOAHA'a sunulmak üzere aşılı arılık dosyası hazırlanır.
- 1.7. Trakya, Bakanlığımızca yapılan çalışmalar sonucunda 2010 yılında Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (WOAH) tarafından şap hastalığından aşılı ari bölge olarak kabul edilmiştir. 5996 sayılı Kanun gereğince Bakanlığımız bazı hayvan türleri için özel izole bölgeler oluşturma ve oluşturulan izole bölgelere bazı hayvan türlerinin girişine ve yetiştirilmesine yasaklama veya kısıtlama getirme yetkisine sahiptir. Bu kapsamda Trakya şap hastalığından korunmuş bölge olarak tanımlanmış, izole bölge olarak belirlenmiştir. Bu bölgede Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde yer alan hükümler uygulanır. Bakanlıkça belirlenen usuller dışında Trakya'ya giren şap hastalığına duyarlı hayvanlar tazminatsız olarak kesime gönderilir. Trakya'da hastalığın açık belirtisini gösteren veya laboratuvarlarca hastalığın varlığı tespit edilen hayvanlar itlaf ve imha edilir, herhangi bir klinik belirti göstermeyen hayvanlar ise kesime sevk edilerek Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği kapsamında tazminat ödemesi yapılır.
- 1.8. Kurban Bayramı öncesinde yapılacak hayvan sevklerinde uygulanacak test işlemleri <https://vetkontrol.tarimorman.gov.tr/sap> adresinde belirtilen test protokolü çerçevesinde yürütülür. Tanzim edilecek formlar protokol kapsamında doldurularak Şap Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilir.
- 1.9. İstanbul İlinin Avrupa Yakasına sevk edilecek kurbanlık hayvanlara ait NSP raporu, raporlama tarihinden itibaren, izolasyon kurallarının bozulmaması şartıyla 15 gün geçerlidir. NSP raporlama tarihi 15 gün geçen hayvanların sevklerine izin verilmez.
- 1.10. Mihrak nedeniyle oluşturulan koruma ve gözetim bölgesinde kampanya dönemi beklenmeksizin büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar aşılanır. Göçer hayvanların kışladığı işletmeler dikkate alınarak koruma ve gözetim bölgesi sınırları genişletilebilir. Hastalıktan şüpheli küçükbaş hayvan ölümlerinde laboratuvar sonucu beklenmeksizin aşılama yapılır.
- 1.11. İl müdürlüklerince mihrak çevresinde 10 km yarıçapında bulunan işletmelerin tümü şap hastalığı yönünden taranır. Mihrak ve saha araştırılması yapılarak filyasyon kaynağı kesin olarak tespit edilir. Yapılacak bu çalışmalar için il müdürlükleri tarafından ihtiyaç duyulduğunda, Bakanlıktan ve Şap Enstitüsü Müdürlüğünden destek istenir.
- 1.12. Türkiye'ye giriş yapması muhtemel egzotik şap virüslerinin erken teşhis edilerek gerekli tedbirlerin önceden alınabilmesi için Bölge Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü

koordinatörlüğünde Doğu ve Güneydoğu sınır illerimizde düzenli olarak hastalık taraması yapılır.

- 1.13. Şap hastalığı ile ilgili olarak marazi madde ve serum gönderme formu ve mihrak bilgi formu Şap Enstitü Müdürlüğü'nün web sayfasından temin edilip doldurularak, numune ile birlikte ilgili enstitü müdürlüğüne gönderilir.
- 1.14. Şap hastalığı mihraklarında şap virüsüne etkili dezenfektanlar kullanılmalıdır. Şap virüsü sodyum hidroksit (%2), sodyum karbonat (%4), sitrik asite (%0,2) duyarlıdır.

2. Sığır vebası

- 2.1. "Sığır Vebası Enfeksiyonundan Arilik" statüsü için ülkemizde 2004 yılında yapılan serosurvey sonuçları WOAH'a rapor halinde gönderilmiştir. Rapor WOAH Bilimsel Komitesinde uygun görülmüş ve Mayıs 2005' te yapılan 73. Dönem Genel Kurulunda yapılan oylama ile ülkemizin "Sığır Vebası Enfeksiyonundan Arilik" statüsü onaylanmıştır.

3. Kuduz

- 3.1. Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 18.01.2012 tarihli ve 28177 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kuduz Hastalığından Korunma ve Kuduz Hastalığı ile Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 3.2. Kuduz hastalığından şüphe edilen hayvanlar için müşahede yeri bulunmayan yerel yönetimlerin en kısa sürede yeterli kapasite ve donanıma sahip müşahede yeri oluşturması, mevcut olanların ise rehabilitasyonunun sağlanması, müşahede yerlerinin gerekli kayıt ve kontrol işlemlerinin yerel yönetimlerde görevli veteriner hekimlerce yapılması ve kuduz riskli temasa sebep olan sahipsiz hayvanların toplanması ve müşahede yerine taşınması sırasında kolluk kuvvetlerinden ve hayvanları koruma ile uğraşan sivil toplum kuruluşlarından da destek alınması için gerekli koordinasyon sağlanır.
- 3.3. Kuduzla ilgili mücadelede kurumlar arası iş birliği sağlanarak, özellikle belediyeler, il özel idareleri, sağlık müdürlükleri, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli çalışmaya özen gösterilir ve ortak mücadele planları geliştirilir.
- 3.4. Sağlık Bakanlığı il/ilçe teşkilatları ile gerekli koordinasyon ve iş birliği sağlanır. Kuduz şüpheli her ihbar, ihbarın alındığı gün itibariyle mutlaka resmî yazı ile Sağlık Bakanlığı il/ilçe teşkilatlarına bildirilir.
- 3.5. Sahipsiz köpeklerin üremelerinin kontrolü amacıyla gerekli girişimlerde bulunulur. Sahipsiz köpeklerin yaşam ortamlarını oluşturan çöplükler gibi tüm unsurların rehabilite edilmesi hususu il hıfzıssıhha kurullarında gündeme getirilerek karar alınması sağlanır, ilgili kuruluşlar resmî yazılar ile uyarılır ve iş birliği yapılır.
- 3.6. Serbest veteriner hekimlerle, gönüllü kuruluşların yaptığı aşılama takibi yapılarak aşıli hayvanların tanımlanması için yerel yönetimler ve mahalli idareler nezdinde girişimde bulunulur.
- 3.7. Halkın eğitimine yönelik çalışmalar artırılır, bu konuda bölgesel yazılı ve görsel basınla iş birliğine gidilmesi sağlanır.
- 3.8. Çevredeki tüm şüpheli ısırık vakaları dikkatle takip edilmelidir. Tüm şüpheli vakalarda gerekli marazi madde alınır, en seri şekilde soğuk zincir şartları altında ilgili laboratuvara gönderilir ve hastalığın teyit edilmesi halinde filyasyonun tespit edilmesi sağlanır.
- 3.9. Kuduz şüpheli marazi maddelerin hastalığın aciliyeti ve önemine binaen kurye ile soğuk zincir bozulmadan dikkatli paketlenmesi yapılarak ya da personel görevlendirilerek laboratuvara gönderilmesi sağlanır.
- 3.10. Ölü olarak bulunan tilki, kurt, çakal gibi yabani hayvanların il/ilçe müdürlüklerimize haber verilmesi ya da getirilmesi sağlanır, bu hayvanlar il ve ilçe müdürlüklerince veteriner kontrol enstitüsü müdürlüklerine ulaştırılır.

- 3.11.** Enstitü müdürlüklerince tespit edilen kuduz pozitif vakalar, virus yapısında olabilecek değişikliklerin izlenmesi amacı ile Ulusal Referans Laboratuvar olan Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilir.
- 3.12.** Yabani memeli hayvanlarda bir kuduz vakası tespit edildiğinde ilgili Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin ondördüncü fıkrasında belirtilen önlemler alınır, söz konusu önlemlerin gerçekleştirilmesi sonrasında aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan hükümler çerçevesinde belirlenmiş kuduz risk alanı daraltılabilir ya da ilgili Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin beşinci fıkrası gereğince alınan tedbirler kaldırılabilir.
- 3.13.** Yabani ya da evcil hayvanlarda bir kuduz vakası tespit edildiğinde hastalık çıkışını takiben Bakanlığa bilgi verilir.
- 3.14.** Kuduz Aşısı Uygulamaları:
- Aşılar Genel Müdürlüğümüzce ihale yapılmak suretiyle temin edilmiş olup, Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından **Ek-12'** de yer alan planlama dahilinde ücretsiz olarak gönderilir. Aşılamalar ülke genelinde kampanya tarzında yapılır. Kampanya bitiminde, başvuru olması halinde de kuduz aşısı uygulamalarına devam edilir. Uygulanamayan aşılar Genel Müdürlüğümüz ile irtibata geçilerek ihtiyacı olan kurumlara gönderilir ve bu aşıların zayi olması engellenir.
  - Kampanya süresince sahipli ve sahipsiz tüm köpek ve kedilere ulaşılarak aşılanmaları sağlanır. Köpek – kedi programı için Bakanlık tarafından gönderilen aşılar diğer hayvanlara uygulanmaz.
  - Tilki ve sansar gibi sürü alışkanlığı olmayan yabani hayvanlardan kaynaklanan aktif mihrakların olduğu 1. derece riskli yerleşim yerlerinde; yapılacak risk değerlendirmesine göre sadece meraya çıkan sığırlara sınırlı aşı uygulaması yapılır. Aşılar, 5996 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi ve 43 üncü maddesi gereğince il özel idareleri ve belediye kaynakları ile ya da hayvan sahipleri tarafından temin edilir.
  - Köpek ve kedilerin aşılama ve kimliklendirme çalışmalarına Türk Silahlı Kuvvetleri, belediye başkanlıkları, veteriner hekim odaları, veteriner fakülteleri ve sivil toplum örgütlerinin de gönüllülük esaslı katılımı için çaba gösterilir. Katılım sağlayan gönüllü kurum ya da veteriner hekimlere ücretsiz uygulanması koşulu ile Bakanlığımızın programlı aşılarından tahsis edilerek uygulanması takip edilir.
  - Ülke genelindeki sahipli ve sahipsiz köpeklere yoğun parenteral aşılama yapılmasına yönelik bilgilendirme için kampanya esnasında broşür ve afişler, radyo ve TV spotları kullanılır.

4. Koyun-keçi vebası (PPR)

- 4.1.** Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 04.01.2012 tarihli ve 28163 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sığır Vebası, Koyun ve Keçi Vebası, Domuzların Veziküler Hastalığı, Mavi Dil Hastalığı, Geyiklerin Epizootik Hemorajik Hastalığı, Koyun Keçi Çiçeği, Veziküler Stomatitis, Sığırların Nodüler Ekzantemi, Afrika Domuz Vebası, Klasik Domuz Vebası ve Rift Vadisi Hummasına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 4.2.** Hastalık mihraklarında kordon, karantina, temizlik, dezenfeksiyon, aşılama ve eğitim çalışmaları yapılır.
- 4.3.** Ülke genelinde tespit edilen her mihrak için epidemiyolojik inceleme raporu düzenlenir.
- 4.4.** 5996 sayılı Kanun gereğince Bakanlığımız bazı hayvan türleri için özel izole bölgeler oluşturma ve oluşturulan izole bölgelere bazı hayvan türlerinin girişine ve yetiştirilmesine yasaklama veya kısıtlama getirme yetkisine sahiptir. Trakya, Bakanlığımızca yapılan çalışmalar sonucunda 07.02.2021 tarihli ve E-71037622-020-3607708 sayılı Bakanlık Makamından alınan Olur kapsamında koyun keçi vebası hastalığından korunmuş bölge olarak ilan edilmiştir. Bu bölgede Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede

Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde yer alan Korunmuş Bölgelerde Uygulama hükümleri uygulanır.

- 4.5. Trakya'nın PPR hastalığından korunmasının sağlanması ve arilik statüsünün elde edilebilmesi için 2021/04 sayılı Genelge yayınlanmış ve Trakya'da PPR hastalığına karşı yapılan aşılama durdurulmuştur.
- 4.6. Anadolu'da PPR hastalığı ile mücadele kapsamında, yeni doğanlar ile hastalık mihraklarındaki tüm küçükbaş hayvanlar aşılanır. Aşılama programında değişikliğe gidilmesi halinde yeni hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bildirilir.
- 4.7. Yeni doğan hayvanların hastalığa açık halde bulunmaması için doğumlar ve maternal antikor durumu dikkate alınarak aşılama dönemleri il müdürlükleri tarafından belirlenir. Enfeksiyonu geçiren hayvanlarda oluşan aktif bağışıklık süresinin en az 4 (dört) yıl sürdüğü, aşılanmış analarda oluşan PPR antikorlarının kolostromla yavruya geçtiği ve kolostromla kazanılan pasif bağışıklığın ise analardaki antikor seviyesine bağlı olarak yavruyu 3-6 ay arasında koruduğu bildirilmektedir.
- 4.8. Ülkesel arilik hedefine ulaşılabilmesi için, tüm yeni doğan küçükbaş hayvanlar aşılanmalıdır. Aşılama sonrasında il/ilçe düzeyinde %85 bağışıklık seviyesine ulaşılmalıdır.
- 4.9. Hastalığın mevsimsel insidens farklılığı olmamasına karşın, yağmurlu ve soğuk mevsimlerde, hayvan hareketlerinin yoğun olduğu dönemlerde ve doğum mevsiminde koyun keçi ve bası hastalığı daha sık görülmektedir. Hastalık kayıtları incelendiğinde de yıl içerisinde mihrakların büyük bir kısmının temmuz ayından yılın sonuna kadar olan dönemde tespit edildiği görülmektedir. Aşılama il müdürlüklerince yıl boyunca uygulanmakla birlikte, hastalıkla mücadelenin etkin şekilde yürütülebilmesi için, mümkünse yılsonuna bırakılmadan ve hastalığın en yoğun tespit edildiği döneme girilmeden PPR aşılama programına başlanması büyük önem arz etmektedir.

5. Mavidil

- 5.1. Hastalıkla mücadelede aşılama, karantina, serosurvey ve vektör (taşıyıcı) kontrolü uygulamaları yapılır.
- 5.2. Son üç yıl içerisinde BTV-4 ile serotipi tespit edilemeyen mihrakların koruma ve gözetim bölgesinde bulunan tüm koyunlar, vektörün aktif olduğu dönemde hayvanların bağışık olacağı şekilde aşının prospektüs bilgileri dikkate alınarak program kapsamında aşılanır. Hastalığın çıktığı yıl ise serotipi farketmeksizin mihrakların koruma ve gözetim bölgesinde bulunan tüm koyunlara, prospektüs bilgileri dikkate alınarak mihrak aşılaması yapılır. Aşılama programında değişikliğe gidilmesi halinde yeni hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bildirilir.
- 5.3. Saha suşlarının dağılımının anlaşılması amacıyla, enstitü müdürlüklerince mavidil pozitif teşhis edilen numuneler, serotip tayinin yapılabilmesi için ivedi olarak Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilir.

6. Sığırların nodüler ekzantemi (Lumpy Skin Disease-LSD)

- 6.1. Hastalıkla mücadelede aşılama, karantina, serosurvey ve vektör (taşıyıcı) kontrolü uygulamaları yapılır.
- 6.2. Aşılamalar Adana, Ağrı, Artvin, Gaziantep, Hakkâri, Hatay, Kars, Mardin, Şanlıurfa, Van, Şırnak, Ardahan, Iğdır, Kilis ve Osmaniye illerinde yapılır. İllerdeki aşılama programları ilin iklim şartları ile vektörlerin yaşam döngüsü göz önüne alınarak uygulanır ve vektörlerin aktif olduğu dönem başlamadan hayvanların bağışık olacağı şekilde kampanya döneminde tamamlanır.
- 6.3. Ülkemizde mihrak çıkması durumunda, gözetim bölgesinde (en az 10 km yarıçap) bulunan tüm büyükbaş hayvanlar ve Trakya'daki tüm büyükbaş hayvanlar aşılanır.

Aşılama programında değişikliğe gidilmesi halinde yeni hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bildirilir.

- 6.4. Sığır cinsi hayvanlara 3 aylık yaştan itibaren 5 koyun keçi dozu çiçek aşısı, uygulanır.
- 6.5. Aşılama kampanyası tamamlandıktan sonra 3 aylık yaşa gelen buzağuların aşılama yılına kadar sürdürülür.
- 6.6. Genel hastalık belirtileri ile birlikte ateşi olmayan ve orta derecede deri lezyonu gösteren hayvanlara ait karkaslar, şarta tabi olarak değerlendirilir. Bu hayvanların lezyonlu organ ve karkas kısımları imha edilir.
- 6.7. Yapılan antemortem muayenede ateşle birlikte generalize akut enfeksiyon gösteren hayvanların karkasları da imha edilir. Kesim yapılan yerlerin kesim sonu temizlik ve dezenfeksiyonu yapılır.
- 6.8. Aşılama programında yer almayan illerden aşılama programında bulunan illere giden sığır cinsi hayvanlar, varış işletmesinde LSD hastalığına karşı aşılanır.

7. Koyun-keçi çiçeği

- 7.1. Trakya, koyun-keçi çiçeği hastalığından 1 Temmuz 2022 tarihinden itibaren ari olarak deklare edilmiş ve bu aralık Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (WOAH) tarafından web sayfasında yayımlanmıştır. Ariliğin devamı için gerekli olan tedbirlerin uygulanmasına devam edilir.
- 7.2. Ülkesel ariliğin kazanılabilmesi amacıyla 2024 yılında Trakya ve Anadolu'daki tüm küçükbaş hayvanlar yılda bir defa aşılanır. Mihrak çıkması durumunda gözetim bölgesinde (en az 10 km yarıçap) bulunan tüm aşısız hayvanlar aşılanır. Aşılama programında değişikliğe gidilmesi halinde yeni hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bildirilir.
- 7.3. Virüs hastalıklı sürülerin kaldığı karanlık ve serin ağıllarda 2 yıl, meralarda ise 2 ay süre ile canlı kaldığından bu gibi yerlerde bu süreler içerisinde sağlam hayvanların barındırılmaması konusunda hayvan sahipleri bilgilendirilir.
- 7.4. Hastalık çıkışlarında önce ağıl temizliği yapılır ve gübre uzaklaştırılarak uygun bir yerde izole edilir. Temizlik ve gübrenin uzaklaştırılmasından sonra dezenfeksiyon yapılır.

8. Bruselloz

- 8.1. Hastalıkla mücadele ve aşılama 03.04.2009 tarihli ve 27189 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bruselloz ile Mücadele Yönetmeliği ve Brusellanın Konjunktival Aşısı ile Kontrol ve Eradikasyonu Genelgesi (2022-05) hükümleri doğrultusunda yapılır. Hastalıktan aşı ari işletmelerde 3-6 aylık dişi buzağular B. Abortus S-19 Konjunktival aşısı ile aşılanır, ilk aşılama 4-6 ay sonra rapel aşısı yapılır. Hastalıktan ari işletmeler haricindeki işletmelerde ise 3-6 aylık dişi buzağular B. Abortus S-19 Konjunktival aşısı ile aşılanır, ilk aşılama 4-12 ay sonra rapel aşısı yapılır. 3-6 aylık dişi kuzu ve oğlaklar ile damızlık erkek hayvanlar B. Melitensis Rev-1 Konjunktival aşısı ile aşılanır. Aşılama programında değişikliğe gidilmesi halinde yeni hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bildirilir. Bruselloz ile Mücadele Yönetmeliği gereği hastalıktan aşı ari işletme sertifikasına sahip olan işletmeler bu aşılama programına uymak zorundadır.
- 8.2. Brusella aşılama programında Bakanlığımızca gönderilmiş olan biyogüvenlik malzemeleri kullanılır. Aşılama sırasında uygulayıcılara yardımcı olan kişilerin de gözlük ve eldiven kullanması ve aşılama programında prospektüs bilgisine göre uygulama yapılması sağlanır.
- 8.3. Bruselloz atık yavrular ve yavru zarları aracılığı ile rahatlıkla başka hayvanlara bulaşabileceği için buna yol açabilecek materyallerin yok edilmesi konusunda yetiştiriciler bilgilendirilir.
- 8.4. Veteriner kontrol enstitü müdürlükleri, kendilerine gelen marazi maddelerin muayenelerini yaptıktan sonra, izole edilen Brusella suşlarını Pendik Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğü'ne gönderir. Pendik Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü gelen bu suşların

biyotip haritasını oluşturarak Genel Müdürlüğe gönderir, ayrıca atıklarda aşı suşu tespit edildiğinde ise ilgili enstitü müdürlüğüne bildirir.

- 8.5. Aşı kaynaklı atıklar hariç olmak üzere, enstitü müdürlüklerine bruselloz şüphesi ile gönderilen atık numunelerinde, bölgenin epidemiyolojik durumu da göz önünde bulundurularak atığa sebep olabilecek etkenler yönünden ek kontroller yapılabilir.
- 8.6. Bakteriyolojik analiz sonucunda pozitif çıkan hayvanlar akut bruselloz olarak kabul edilir ve vücut sekresyonları ile hastalığı diğer hayvanlara ve çevreye yaymasını önlemek için derhal itlaf-imha edilir.
- 8.7. Hayvanların kesimhaneye nakli, mecburi kesimi, itlaf ve imha işlemleri resmî veteriner hekim nezaretinde yapılır.
- 8.8. Bakanlık enstitü müdürlükleri, il müdürlüklerince gönderilen numuneleri kısa sürede test ederek sonuçlarını yazılı olarak il müdürlüğüne bildirir. Brusellanın izole edilmesi durumunda aynı gün il müdürlüğü ve Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü bilgilendirilir.
- 8.9. İl/ilçe müdürlükleri ihtiyaç duyduğu numune gönderme malzemelerini veteriner kontrol enstitü müdürlüklerinden, kişisel koruyucu ekipmanları ise Genel Müdürlükten temin eder. Bölge veteriner kontrol enstitü müdürlüklerinin ihtiyaçları tamamen karşılayamaması durumunda, Genel Müdürlüğün bilgisinde Pendik Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü katkı sağlar.
- 8.10. Bakanlık veteriner kontrol enstitü müdürlükleri, il müdürlüklerince gerçekleştirilen eğitim ve yayım çalışmalarına katkı sağlar.

9. Sığır tüberkülozu

- 9.1. Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 31.05.2024 tarihli ve 32562 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sığır Tüberkülozu ile Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 9.2. Kesimhanelerde sığır tüberkülozu tespit edilen hayvanların bulunduğu işletmeler tespit edilerek, il/ilçe müdürlüğüne bildirilmesi sağlanır. Tespite ilişkin elektronik ortamda yapılan bildirimler (SMS, e-posta vb.) ihbar olarak kabul edilir ve gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra en geç yirmi dört saat içerisinde hastalığa ilişkin işlemler yapılır. Tüberküloz yönünden pozitif çıkan hayvanların bulunduğu orijin işletmeler takip edilerek en kısa sürede sığırlara tüberkülin testi uygulanır.
- 9.3. Resmi veteriner hekim tarafından tespit edilen (Postmortem, nekropsi, otopsi) hastalıkta görülen lezyonların aylar veya yıllar önce yakalanılan enfeksiyona bağlı olabilmesi nedeniyle kesim tarihinden önceki 6 hafta boyunca hayvanın bulunduğu (TÜRKVET kayıtlarına göre) tüm işletmeler orijin işletme olarak kabul edilerek hastalık çıkışı yapılır. Yapılan epidemiyolojik değerlendirme sonucunda ihtiyaç duyulduğu takdirde bu süre 6 aya kadar uzatılabilir. Orijin işletmede yapılacak tespitte hayvan bulunmaması durumunda VETBİS'te aynı gün çıkış ve sönüş işlemi yapılır.
- 9.4. Hastalık taraması ve hastalıktan arı işletme taramaları ile ilgili olarak tüberkülin uygulamaları VETBİS güncel aşı bilgisi bölümüne girilir.
- 9.5. Sağlık Bakanlığı taşra kuruluşları tarafından il/ilçe müdürlüklerimize bildirilen insan tüberkülozu vakalarında, hastalık tespit edilen kişi ile ilişkilendirilebilen hayvancılık işletmeleri tüberküloz yönünden izlemeye alınır. Ayrıca bölgede görev yapan serbest veteriner hekimler ve TARSİM eksperlerine yapılan nekropside sığır tüberkülozundan şüphelenilmesi durumunda derhal il/ilçe müdürlüğüne ihbarda bulunulması gerektiği bildirilir. İl/ilçe müdürlüğünce söz konusu hayvanın bulunduğu mahale resmî veteriner hekimin en kısa sürede intikali sağlanır, resmî veteriner hekim tarafından sığır tüberkülozunun teyidi halinde nekropsi raporu düzenlenerek hastalık çıkışı yapılır ve hayvan imha edilir. Sığır tüberkülozunda resmî veteriner hekim muayene etmeden ölen hayvanlar için tazminat ödenmez.
- 9.6. Veteriner sağlık sertifikası gereği ithal ya da ihraç edilen küçükbaş hayvanlarda tüberkülin testi yapılması zorunlu ise, tüberkülinin uygulama yeri ve sonucunun değerlendirilmesi

büyükbaş hayvanlarda olduğu gibi yapılır, pozitif sonuçlarda ya itlaf ve imha edilir ya da karkas şarta tabi olarak değerlendirilir, ancak tazminat ödenmez.

- 9.7. Tüm tüberküloz taramalarında “İntradermal Karşılaştırmalı Test” kullanılır. Uygulama iki veteriner hekim tarafından yapılır. Testin nasıl yapılacağı ve kullanılan teste göre örnek Tüberkülin Teamül Cetvelleri **Ek-13 ve Ek-14**’ te verilmiştir. Test sonuçları VETBİS’te (İthal ve ihraç hayvanlara yapılanlar hariç) ilgili bölüme girilir. Sistem gereksinimleri tamamlanıp ikinci bir talimat yayımlanana kadar alınan çıktı uygulamayı yapan iki veteriner hekim tarafından imzalanıp, hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü/hayvan sağlığı yetiştiriciliği ve su ürünleri şube müdürü tarafından onaylanır. Söz konusu cetvel düzenleyen yerde ve şube müdürlüğünde muhafaza edilir. Müspet reaksiyon veren hayvanlar tazminatlı kesime sevk edilir, şüpheli ve menfi reaksiyon veren hayvanlar birbirinden ayrı tutulur.
- 9.8. Sığır Tüberkülozu ile Mücadele Yönetmeliğinde “Tüberküloz nedeniyle konulan karantina, son iki testte altı haftadan büyük tüm sığırlar resmî tüberkülin testine negatif yanıt verene kadar devam eder. Testlerden ilki pozitif reaktörün sürüden ayrılmasından en erken altmış gün sonra yapılır” hükmü yer almaktadır. Burada belirtilen pozitif reaktörün sürüden ayrılması, işletmeden uzaklaştırılarak kesime gönderilmesi veya itlaf-imha edilmesi anlamına gelir.
- 9.9. Kesim sonrası görülen tüberküloz lezyonları büyük kan dolaşımı ile yayılmadığı müddetçe lokal olarak kabul edilir. Lokal tüberkülozda yayılma ya lenf yollarıyla ya vena porta ya da küçük kan dolaşımı ile olur. Akciğer, bağırsak, benzeri organ ve lenf yumrularında tüberküloz lezyonları tespit edildiğinde, hayvan besili ve kondisyonlu ise tüberkülozlu organ ve kısımlar imha edilerek geri kalan etlerinin şarta tabi tutulması sağlanır. Söz konusu etlerin kavurma yapılarak tüketilmesine izin verilir.
- 9.10. Kesim sonrası görülen tüberküloz lezyonları büyük kan dolaşımı ile muhtelif organlarda (dalak, böbrek, testis, yumurtalıklar, meme, kemikler, et lenf yumruları, beyin zarı, göz vb.) tespit edildiği zaman genarelize kabul edilir ve etler ile tüm doku ve organlar tamamen imha edilir.
- 9.11. Kesim sonrası görülen tüberküloz lezyonlarının genişliği ne olursa olsun hayvan kaşektik ise, kaslar içinde ya da intramusküler lenf yumrularında tüberküller bulunuyorsa, bütün iç organlar ve bilhassa dalakta milier tüberküllerin varlığı ile tüberküloz lezyonları yayılmış bulunuyorsa veya göğüs boşluğu ve karın boşluğu üzerinde tüberküller bulunuyorsa etler ve iç organlar tamamen imha edilir.
- 9.12. Sığır tüberkülozu tespit edilen işletmelerde yapılan tüberkülin testi sonucunda negatif olarak tespit edilen erkek ya da damızlık değerini yitirmiş dişi sığırlar, karantina süresinin tamamlanması beklenmeden sahibinin isteği üzerine kestirilebilir. Kesimin resmî veteriner hekim nezaretinde gerçekleştirilmesi, kesim sonunda karkasların sistematik muayene edilmesi, tüberkülozun lokal veya generalize olmasına göre etlerin kısmen ya da tamamen imha edilmesi ve kasaplık bedeli üzerinden tazminat ödenmesi gerekir. Söz konusu hayvanlarda tüberküloz tespit edilmemesi durumunda ise etler serbest bırakılır.
- 9.13. Sığır tüberkülozu tespit edilen işletmelerde, tüberkülin test sonucu negatif olan ineklerin sütleri uygun pastörizasyon ya da UHT işleminden sonra insan tüketimi için kullanılabilir ancak çiğ süt olarak satılamaz.
- 9.14. Kurban Bayramı sürecinde kurban hizmetleri komisyonu tarafından kurbanlık hayvanlar için belirlenen kesim yerlerinde sığır tüberkülozu resmî veteriner hekim tarafından tespit edildiğinde, sığır karkasının kasaplık bedeli, kesimhanede tespit edilmiş gibi kabul edilerek ödenir.
- 9.15. Sığır tüberkülozu nedeniyle karantinaya alınan işletmede bulunan, test sonucu şüpheli ya da negatif çıkan ve karantina sürecinde ölen ya da mecburi kesime tabi tutulan ve yapılan nekropside resmî veteriner hekimce sığır tüberkülozu tespit edilen sığırların tazminatı da tüberkülin test sonucu pozitif sığırlarda olduğu gibi ödenir.
- 9.16. Sığır tüberkülozu nedeniyle karantinaya alınan işletme sahibine, hastalık sönüşü yapılanaya kadar hayvanların yediemin olarak teslim edilmesi gerekir.

- 9.17. Hayvanların kesimhaneye nakli, mecburi kesimi, kavurma, itlaf ve imha işlemleri, resmî veteriner hekim nezaretinde yapılır. Kesim, kavurma, itlaf ve imha işlemleri sonunda, her bir işleme ait rapor tanzim edilir. Kesimi yapılan hayvanların TÜRKVET'ten düşümünün yapılıp yapılmadığı il/ilçe müdürlüklerince kontrol edilir.
- 9.18. Hastalıktan ari işletme oluşturulması, ariliğin sürdürülmesi, ithal ve ihraç edilecek hayvanlar, damızlıkta kullanılacak boğalar ile TİGEM işletmeleri ve kamu kurumlarına ait hayvanlar için yapılan testler hariç isteğe bağlı sığır tüberkülozu kontrolü yapılmaz. Tüberkülin talepleri doğrudan Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne yapılır. Tüberkülinin temininde sıkıntı yaşanmaması için hastalıktan ari işletmelerde yapılacak test tarihi ile uygulama yapılacak hayvan sayısı yıllık olarak ocak ayı sonuna kadar ilgili enstitü müdürlüğüne bildirilir. Enstitü müdürlüğü yıllık olarak yapılan talepler çerçevesinde ihtiyaç duyulan tüberkülini zamanında ilgili il müdürlüğüne gönderir. Hastalığa bağlı tüberkülin talepleri, enstitü müdürlüğünce VETBİS ve VELBİS'e girilen hastalık bildirimine ait tüm durumlar (Pozitif teşhis, toplam nunume sayısı, hastalık şüphesi, hastalık çıkışı, vs. kayıtlar) dikkate alınarak değerlendirilir.
- 9.19. Sığır tüberkülozu mihrakından kesim ve şarta tabi kesime sevk edilecek hayvanların düzenlenen teamül cetveli il içi nakillerde pasaporta, iller arası nakillerinde ise veteriner sağlık raporuna eklenir.

10. Enzootik sığır löykozu (EBL)

- 10.1. Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 23.12.2011 tarihli ve 28151 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sığırlarda Löykoz Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 10.2. Enzootik sığır löykozu, Retroviridae ailesinin bir üyesi olan sığır lösemi virüsünün (BLV) neden olduğu bir sığır hastalığıdır. Sığırlar embriyonik evre de dahil olmak üzere her yaşta enfekte olabilir.
- 10.3. Enfekte sığırların %30-70'inde kalıcı lenfositoz ve %0,1-10'unda tümör gelişir. Tümörler (lenfosarkomlar) tipik olarak 3 yaşın üzerindeki hayvanlarda görülür. Klinik belirtiler tümörlerin bulunduğu bölgeye bağlıdır ve sindirim bozuklukları, iştahsızlık, kilo kaybı, halsizlik veya genel zayıflık ve bazen nörolojik belirtileri içerebilir. Yüzeysel lenf düğümleri belirgin şekilde büyüyebilir ve deri altında ve rektal muayene ile ele gelebilir. Ayrıca BLV testi pozitif olan sürülerde süt verimi ve gebe kalma oranında düşüş tespit edilmiştir.
- 10.4. Ana bulaşma yolları, kolostrum ve süt yoluyla inekten buzağıya perinatal bulaşma ve yakın temastır. Sürüler arasındaki aktarım enfekte hayvanların hareketiyle gerçekleşir.
- 10.5. Enfekte hayvanın tespit edilmesi halinde sürüdeki tüm sığırlar löykoz yönünden muayene edilir. Pozitif hayvanın ve bunun olası yavrularının işletmeden çıkartılmasından üç ay sonra oniki aylıktan büyük tüm hayvanlar serolojik teste tabi tutulur.
- 10.6. Hastalık tespit edilen işletmede konulan kordon ve karantina önlemleri, pozitif hayvanın ve bunun olası yavrularının sürüden çıkarılmasından 3 ay sonra başlanacak ve en erken 4 ay en geç 12 ay arayla uygulanacak test prosedüründe negatif sonuç alınana kadar devam eder. Bu prosedür sonunda etkenin tespit edilmemesi durumunda temizlik ve dezenfeksiyon yapılarak kordon ve karantina önlemleri kaldırılır.

11. Epizootic haemorrhagic disease (EHD)

- 11.1. Ülkemizde geçmiş yıllarda hem sığır hem de koyunlarda görülen EHD, culicoides cinsi sokucu sinekler tarafından taşınmaktadır. Bu nedenle hastalıkla mücadele amacıyla culicoideslere yönelik olarak düzenli uygun ilaçlar kullanılmalıdır.
- 11.2. Sığır ve koyunlarda hastalık semptomlarına rastlandığında, şüpheli hayvanlardan EDTA'lı kan, ölen hayvanlardan iç organ örnekleri, hastalığı atlatan hayvanlardan 21-30 gün sonra kan serumu soğuk zincirde bölge enstitü müdürlüğüne gönderilir.

11.3. Hastalık tespit edilen işletmede konulan kordon ve karantina önlemleri, klinik semptomların ortadan kalkmasından sonra, etkenin inkubasyon süresi dikkate alınarak yapılacak laboratuvar incelemesinde, etkenin tespit edilmemesi durumunda, temizlik ve dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

12. Şarbon

- 12.1.** Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 23.12.2011 tarihli ve 28151 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Şarbon Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği ile 03.09.2021 tarih ve E.2146502 sayılı Şarbon Hastalığı Saha Mücadele Talimatı hükümleri uygulanır.
- 12.2.** Son 5 yılda hastalık görülen mihrak ve mihrak ile ortak mera ve su kullanımı olan riskli bölgelerde bulunan duyarlı hayvanların tamamı meraya çıkışlarından önce aşılanır.
- 12.3.** Ayrıca yıl içerisinde Bakanlığımız ve il müdürlüklerince yapılan risk bazlı değerlendirmeler neticesinde gerek görülmesi halinde ilçedeki tüm duyarlı hayvanlar meraya çıkışlarından önce aşılanır.
- 12.4.** Son 5 yılda şarbon mihrakı bulunan yerlere dışarıdan hayvan sevk edildiğinde hayvanlar en kısa zamanda aşılanır ve aşılama sona erene kadar hayvanlar meraya çıkarılmaz.
- 12.5.** Göçer hayvan sevklerinde, kullandığı güzergâh da göz önünde bulundurularak, son 5 yılda mihrak çıkan enfekte meralardan geçiş yapacak hayvanlar sevk öncesinde aşılanır.
- 12.6.** Şarbon hastalığında en önemli korunma önlemi bu hastalıktan ölen hayvanların uygun bir şekilde ortadan kaldırılması olduğu için, ölen hayvanların nekropsi yapılmadan, iki metre derinlikteki çukurlara bulaşık toprak ve altlıkla birlikte üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek imha edilmesi sağlanır.
- 12.7.** Şarbon hastalığının teşhisi amacıyla veteriner kontrol enstitüsü müdürlüklerine kan frotisi veya steril swaplara emdirilmiş kan örneği tüp içinde gönderilir.

13. Nakledilebilir süngerimsi beyin hastalıkları (BSE, FSE, Scrapie)

- 13.1.** Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 15.12.2011 tarihli ve 28143 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Nakledilebilir Süngerimsi Beyin Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 13.2.** Halk sağlığı ve gıda güvenliği açısından önem arz eden BSE izleme programı laboratuvar kapasitesinin artırılması, mezbaha altyapılarının geliştirilmesi ve bütçe imkânlarına bağlı olarak genişletilebilir.
- 13.3.** Sinirsel semptomla seyreden hastalık belirtileri gösteren tüm hasta kediler sinirsel semptomla seyreden hastalıklar yanında FSE yönünden de incelemeye alınır.

14. Bulaşıcı sığır pleuropneumonisi (CBPP)

- 14.1.** Hastalığın Etkeni olan *Mycoplasma mycoides subsp. mycoides* ısıya, çevre şartlarına ve dezenfektanlara karşı duyarlı olduğu için hastalığın mücadelesinde karantina, temizlik-dezenfeksiyon ve kordon tedbirleri önemlidir.
- 14.2.** Hastalığın inkubasyon süresi 14-40 gün arasında değişmektedir. En belirgin semptomlar şiddetli ve ağrılı öksürük, mukopurulent akıntı, yüksek ateş ve pleural sürtünme sesleridir.
- 14.3.** Hastalık inhalasyon ve damlacık enfeksiyonu şeklinde yayıldığı için hasta ve taşıyıcı hayvanlarla duyarlı hayvanların yakın temasta bulunması sonucu hızla bulaşır.
- 14.4.** İhbarı mecburi hastalıklar listesinde bulunan Bulaşıcı Sığır Pleuropneumonisi (CBPP) hastalığı Ülkemizde tespit edilmemiştir.
- 14.5.** Hastalığın en etkili izleme sistemi kesimhane bazlı izleme sistemidir. Bu nedenle hastalığın Ülkemizdeki durumunun değerlendirilebilmesi için kesimhanelerde pneumoni şüpheli hayvanlardan numune alınarak bağlı bulunan enstitü müdürlüğüne gönderilmesi gerekir. Enstitü müdürlükleri tanzim edilecek raporda bakterinin alt tipini de belirtir. Hastalığın varlığına dair herhangi bir tespit durumunda confirmasyonun sağlanması için

hastalığın referans enstitüsü olan Pendik Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne numune gönderilir ve alınan sonuca göre hastalığın varlığına dair karar verilir.

- 14.6. Hastalık tespit edilen hayvanın bulunduğu işletmede yer alan diğer hayvanlar hastalığın varlığı yönünden kontrol edilir. Bu amaçla hayvanlardan serum örnekleri alınarak bağlı bulunan enstitü müdürlüğüne gönderilir.
- 14.7. Hastalığın etkeninin antibiyotik tedavisi ile tam olarak elemine edilememesi riski nedeni ile tedavi uygulanan hayvanlar kronik taşıyıcı olarak kalabilir ve etkenin saçılmasına neden olabilir.
- 14.8. Hastalık, etkenin azami inkübasyon süresi olan 40 gün dikkate alınarak, bu süre sonunda işletmede bulunan tüm duyarlı hayvanlarda yapılan laboratuvar incelemesi sonucunun negatif çıkması ve herhangi bir klinik belirti tespit edilmemesi durumunda, temizlik ve dezenfeksiyon yapılarak söndürülür. Hastalığın tespitinden sönüşüne kadar geçen sürede işletmeye duyarlı hayvan giriş ve çıkışına izin verilmez.

15. Ruam

- 15.1. Hastalık şüphesi ve teyidi halinde 22.12.2011 tarihli ve 28150 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ruam Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 15.2. Daha önce ruam testine tabi tutulmamış olduğu tespit edilen kimlik belgesi ve mikroçipi bulunmayan at ve katırlar mallein testine tabi tutulur, eşekler ise klinik muayeneden geçirilir.
- 15.3. Yarış ve atlı spor gibi sportif amaçla yetiştirilen pedigri/pasaportlu atlardan kan serumu toplanarak serolojik kontrollere devam edilir.
- 15.4. İstanbul İli Adalar İlçesinde tek tırnaklı hayvan giriş-çıkışları takip edilir. Adalar ilçesinde bulunan tek tırnaklı hayvanlar her yıl ilkbahar ve sonbaharda klinik muayeneden geçirilip, at ve katırların tamamına mallein tatbik edilerek, müspet reaksiyon veren hayvanlar itlaf ve imha edilir. Yapılan taramaların sonuçlarında müspet görülen atların geldikleri bölge tespit edilir ve bu durum Genel Müdürlüğe ve ilgili il müdürlüğüne bildirilir.
- 15.5. İstanbul ili, Adalar İlçesinde; belediye ile iş birliği yapılarak, ilçede bulunan ahırların periyodik olarak dezenfekte edilmesi sağlanır, dezenfekte edilmeye elverişli olmayan ahırlara hayvan giriş ve çıkışları hayvan sağlığı ve zabıtası komisyonunca yasaklanır. Mallein uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi Ruam Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği’nde belirtilen hususlar çerçevesinde yapılır ve Yönetmeliğin Ek-1’inde yer alan Ruam Muayenesine Mahsus Defter ve Cetvel Örneği tanzim edilir. **Ek-8’** de karar verme örnekleri yer almaktadır.

16. Atların enfeksiyöz anemisi

- 16.1. Hastalık bildirim, hastalıktan şüphe edilmesi durumunda alınacak önlemler, hastalık tespit edilmesi durumunda alınacak önlemler, epidemiyolojik araştırma ve karantinanın kaldırılması ile ilgili iş ve işlemler hakkında 22.12.2011 tarihli ve 28150 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atların Enfeksiyöz Anemisi Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliğinde yer alan hükümler uygulanır.

17. At vebası

- 17.1. At Vebası ve Mavidil hastalıkları aynı vektörler tarafından taşınmaktadır. Son yıllarda Mavidil hastalığının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ve birçok Akdeniz ülkesinde görülmesi, 2017 yılı ve sonrasında Afrika ülkelerinden çeşitli yollarla ülkemize gelebilecek vektörler aracılığı ile at vebası hastalığının da Mavidil hastalığı gibi bulaşması riskinin arttığına işaret etmektedir. Bu durum dikkate alınarak atlarda görülen her şüpheli vaka mutlaka Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne bildirilir.

17.2. At Vebası hastalığı yönünden referans enstitü olan Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, ülkemize bulaşabilecek at vebası hastalığına karşı aşı üretmek üzere hazırlık yapar, gerekiyorsa aşı suşu temin eder, acil müdahale gerektiğinde aşı ithali yapılabilecek yerleri de belirler.

18. Newcastle (Yalancı tavuk vebası)

18.1. Hastalıkla mücadelede 04.09.2011 tarihli ve 28044 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yalancı Tavuk Vebası Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği ile ilgili Genelge ve Talimatlara göre işlem yapılır.

18.2. Newcastle hastalığında, izolasyon için alt yapısı uygun olan enstitülerce izole edilen virüs suşları identifikasyon (tiplendirilme) için hastalığın referans laboratuvarı olan Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilir.

18.3. Ölen kanatlı hayvanların rastgele çevreye atılması engellenecek ve usulüne uygun bir şekilde gömülmesi sağlanacaktır.

19. Tavuk vebası (Avian influenza-Kuş gribi)

19.1. Hastalıkla mücadelede 04.09.2011 tarihli ve 28044 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tavuk Vebası Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği, ilgili Genelge ve Talimatlara göre işlem yapılır.

19.2. 04.09.2010 tarih ve 27692 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kanatlı Hayvanlarda Görülen Kuş Gribi Salgını Konusunda Yapılması Gerekenler konulu Başbakanlık Genelgesi (2010/21) kapsamında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyon içerisinde bütün il müdürlükleri Ulusal Acil Eylem Planı çerçevesinde kendi İl Acil Eylem Planını hazırlamak ve gerektiğinde güncellemekle yükümlüdür. Hazırlanan acil eylem planı ilgili yardımcı kurumlara gönderilerek hastalık durumuna hazır olunması sağlanır. Plan çerçevesinde görevlendirilen Bakanlığımız ve diğer kurum personeli mücadele ve biyogüvenlik konularında eğitilir.

19.3. Kuş gribi şüpheli kanatlı hastalıkları ile ilgili duyum ve ihbarlar en geç 2 saat içinde değerlendirilir. İnceleme sırasında kullanılacak koruyucu kıyafet, alet-malzeme ve dezenfektanlar ile ilk müdahale için gerekli olan malzemeler kullanıma hazır set halinde tutulur.

19.4. Kuş gribi şüpheli vakalar ve süreç ile ilgili bilgi notları düzenli olarak elektronik ortamda mucadele@tarimorman.gov.tr adresine gönderilir.

19.5. Hastalık mücadelesi amacıyla kanatlı itlafında Acil Eylem Planında belirtilen metotlar kullanılır, hayvanlara eziyet edilmesi engellenir.

19.6. Hastalığın görülmediği sükûnet dönemlerinde aşağıda belirtilen koruyucu tedbirlerin alınması için gerekli duyurular yapılır.

i. Özellikle riskli sulak alanlar çevresindeki yaklaşık 1 km. mesafeli alanda kaz, ördek gibi suda yaşamaya ihtiyaç duyan kümes hayvanlarının mutlaka kapalı alanlarda tutulması,

ii. Tavuk, horoz, hindi gibi suda yaşamaya ihtiyaç duymayan kümes hayvanlarını açıkta beslemek ve dolaştırmak isteyen hayvan sahiplerinin ise hayvanlar için gezinti yeri olarak belirledikleri alanların etrafını tel ile çevirerek ve üstünü de devekuşu işletmeleri hariç olmak üzere aynı şekilde tel, ağ veya teması kesecek başka bir yapı malzemesi ile örterek kanatlıların gezinti yerlerini sınırlandırılması, böylece göçmen su kuşları ile olası temas riskinin önlenmesi,

iii. Köylerde açıkta beslenen ve dolaştırılan kaz, ördek gibi suda yaşamaya ihtiyaç duyan kanatlı hayvanlar ile suda yaşamaya ihtiyaç duymayan tavuk, hindi gibi kanatlı hayvanların aynı yerlerde bulundurulmaması.

19.7. Genel Müdürlükçe yayımlanan İhbarı Mecburi Tavuk Vebası (Avian İnfluenza) Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat kapsamında 2015

ve 2016 yıllarında tüm ülkeyi kapsayacak şekilde yapılan survey sonuçlarına göre halen ülkemiz tavuk ve bası hastalığından arı olduğundan, 81 il idari sınırları çerçevesinde 81 arı bölge olarak tanımlanmıştır.

- 19.8.** Söz konusu talimat kapsamında yılda iki kez yürütülecek olan aktif survey için Bakanlıkça program hazırlanır ve il müdürlüklerine gönderilir. Aktif surveyde ve hastalık çıkması durumunda bölgenin tekrar arılığını kazanması için yapılan surveyde kullanılacak olan swaplar ve tüpler, bölge enstitü müdürlüklerince temin edilir.
- 19.9.** Kanatlı hayvan, günlük civciv ve kuluçkalık yumurta sevki yapılmadan önce Genel Müdürlüğün web sayfasından bölgelerin arılık durumu kontrol edilerek ilgili talimat kapsamında iş ve işlemler yürütülür.

20. İhbarı mecburi balık hastalıkları

- 20.1.** 22.01.2011 tarihli ve 27823 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik ile ihbarı mecburi olan balık hastalıkları, 31.01.2012 tarihli ve 28190 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Hayvanlarının Sağlık Koşulları ile Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği’nde ise hastalığa duyarlı türler belirtilmiştir.
- 20.2.** Duyarlı tür kapsamına girmeyen balıklarda hastalık görülmesi durumunda vaka ihbarı mecburi hastalık olarak değerlendirilmez sadece izleme çalışması yapılır. Bu izleme çalışması için Balık Hastalıkları İzleme Formu (**Ek-15**) ve son 3 yıl içinde işletmeye yapılan girişler ve çıkışları içeren form (**Ek-16**) iki nüsha olarak doldurularak bir nüshası Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne, bir nüshası da Bakanlığa gönderilir.
- 20.3.** İhbarı mecburi balık hastalığının çıkması durumunda il müdürlüklerinin ilgili tüm şube müdürlükleri koordinasyon içerisinde çalışır.
- 20.4.** İhbarı mecburi balık hastalıklarından birinin görülmesi durumunda aşağıdaki mücadele yöntemi uygulanır.
- Hastalık çıkması durumunda konulacak kordon sınırları, hayvan sağlığı ve zabıtası komisyonunca, risk analizine bağlı olarak enfekte çiftliğin bulunduğu su havzası veya kıyı alanında yer alan ve bulaşma ihtimali olan yerler dikkate alınarak belirlenir.
  - Bu sınırlar içindeki tüm balık çiftlikleri tespit edilerek, buralardan marazi madde alınır ve **Ek-15** ve **Ek-16**’ da yer alan formlar ile birlikte laboratuvara teşhis için gönderilir. Çiftliklerin hastalığa duyarlı ve duyarlı olmayan türler yönünden balık, yumurta, larva, gamet ve yem alım ve satımı yaptığı yerlerin kayıt altına alınması sağlanır. Hastalık çıkan işletme ve aynı su kaynağındaki işletmeler ile balık, yumurta, larva, gamet, yem alışverişi yapılan işletmelerde hastalık sonrası Ulusal Referans Laboratuvarı tarafından hazırlanacak ve Genel Müdürlük tarafından onaylanacak hastalık izleme programı uygulanır.
  - Hastalık çıkan çiftliğin giriş çıkışlarında dezenfeksiyonu sağlayacak bir donanım bulundurulması sağlanır.
  - Öncelikli olarak, pazara sunulacak büyüklükte olan ve hastalığın klinik belirtilerini göstermeyen balıklar iç organları çıkartıldıktan sonra kontrollü olarak tüketime sunulur. Bu işlem, risk analizine bağlı olarak işletmede veya işletmeye en yakın onaylanmış bir işleme tesisinde, işletmenin bulunduğu yerde uygun tesis bulunmaması halinde ise balıkların uygun bir işleme tesisine şartlı ve kontrol altında çevreyi bulaştırmayacak şekilde nakledilmesi sağlanarak yapılır. Tüketilmeyecek olan balıklar ile yumurtalar ve işlem artığı iç organlar imha edilir.
  - Hasta balıklar, yumurtalar ve gametler mutlaka geri çekilerek öldürülür ve ölü balıklarla beraber imha edilir. Balıkların porsiyonluk duruma gelmeleri için kısa bir zaman gerektiğinde ve karantina önlemlerinin uzatılmasında sakınca görülmediği durumlarda balıkların ticari boyutlara erişene kadar büyütülmesine izin verilir.

- vi. Karasal çiftlikte havuzlarda bulunan tüm balıklar boşaltıldıktan sonra (imha, porsiyon büyüklüğündekilerin tüketime sunulması vs.) havuzdaki su da dezenfekte edilerek boşaltılır. Havuzlar temizlenir ve uygun dezenfektanla (%3' lük Formalin ile en az 5 dakika, %2' lik NaOH ile en az 10 dakika ya da %1' lik Virkon ile en az 1 dakika) havuzlar dezenfekte edilir, kurutulur ve yıkanır.
- vii. Havuzların yanı sıra tüm alet, ekipman da (tanklar, giysiler vb.) dezenfekte edilir. Çiftlik dışına hiçbir şekilde alet, ekipman, yem, balık, yumurta ve gamet çıkarılmaz.
- viii. Hastalığın epizootik araştırması yapılır ve özellikle yemin de kaynağı araştırılır.
- ix. Hastalık çıkan işletmeden son 3 yıl içerisinde balık, yumurta veya gamet dağıtılan yerlerin isim ve adresleri tespit edilerek Bakanlık ve ilgili il/ilçe müdürlüklerine durum bildirilir.
- x. Aynı su kaynağı üzerinde bulunan diğer çiftliklere giren su, giriş yerinde dezenfekte edilir.
- xi. Üretim çiftliklerinde ve tesislerde hastalık sebebiyle alınan karantina tedbirleri, son imhayı takiben işletme ya da üretim alanının risk analizine bağlı olarak en az 6 hafta boş bırakıldıktan sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır. Yeniden balıklandırma yapıldıktan sonra izleme programı başlatılır. Doğal yataklarda ise son iki yıl yapılan hastalık izleme sonuçlarının negatif olmasından sonra karantina tedbirleri kaldırılır.
- xii. İşletmelere aşağıda belirtilen hususlar önerilmelidir.
  - a. Yeni konulacak yumurtalar iodofor (0.1 ppm iodin) ile 1 dakika muamele edilir. 3-5 dakika temiz deniz suyu ile yıkanıp dezenfekte edilmiş tanklara aktarılır. Yeni balık popülasyonu oluşturulurken alınacak balıkların veya yumurtaların alındığı işletmenin viral enfeksiyonlardan ari olduğunu gösteren raporları bulunmalıdır.
  - b. Enfeksiyon etkeninin yok edilmesi ve daha sonraki salgınların önlenmesi için tesislerde UV rays UV-C (254 nm)'lik dezenfeksiyon sistemlerinin veya filtrasyon sistemlerinin kurularak suyun havuzlara gitmeden önce bunlardan geçirilmesi gereklidir.
  - c. Isıl işlem görmüş yem kullanılmalıdır (VHS virüsü 50 °C'de 10 dakikada, IPN virusu 80° C'de 10 dakikada inaktive olur).

20.5. Özel ve resmî kurum ve kuruluşlar tarafından ihbarı mecburi bir balık hastalığı teşhis edildiğinde teyit edilmesi ve izolatin muhafaza altına alınması için Ulusal Referans Laboratuvarına örnek/izolat gönderilir.

20.6. İhbarı mecburi balık hastalıklarının bölgesel/ülkesel durumunun belirlenmesi için Ulusal Referans Laboratuvar tarafından bölgesel/ülkesel tarama çalışmaları programlanır ve Genel Müdürlük onayı ile uygulanır.

20.7. İhbarı Mecburi olmayan ancak ülkemiz için ekonomik ve ticari öneme sahip Diplostomiosis, Tüberkülozis, Infeksiyöz Pankreatik Nekrozis ve Viral Nervöz Nekrozis hastalıklarından şüpheli olgulardan mutlaka teşhis için laboratuvara örnek gönderilir. Bu hastalıklar yönünden Ulusal Referans Laboratuvar tarafından bölgesel/ülkesel tarama çalışmaları programlanır ve Genel Müdürlük onayı ile uygulanır.

21. Çift kabuklu yumuşakça ve kabuklu hastalıkları

21.1. İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik ile ihbarı mecburi olan çift kabuklu yumuşakça ve kabuklu hastalıkları, Su Hayvanlarının Sağlık Koşulları ile Hastalıklarına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği'nde ise hastalığa duyarlı türler belirtilmiştir.

21.2. Çift Kabuklu yumuşakça veya kabuklularda herhangi bir anormal ölüm görülmesi durumunda, yetiştiriciler veya bu tür gözlemlerde bulunan kişi tarafından mümkün olan en kısa sürede il/ilçe müdürlüğüne ihbarda bulunulur.

- 21.3.** Hastalık şüphesi bulunan yerden numune alınarak laboratuvara marazi madde gönderilir. Laboratuvar sonuçları gelene kadar geçici kordon konulur ve kordon altındaki bölgeden hiçbir yumuşakça veya kabuklu çıkarılmaz.
- 21.4.** Teşhis laboratuvarlarında tespit edilen pozitif örnekler teyit amacıyla Ulusal Referans Laboratuvarı Bornova Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğüne gönderilir.
- 21.5.** Laboratuvar sonucuna göre ihbarı mecburi bir hastalık tespit edilmesi durumunda aşağıdaki mücadele yöntemi uygulanır.
- Önce bir epidemiyolojik araştırma yapılarak bulaş yolları ve bulaşma kaynakları tespit edilir ve buralarda da gerekli tedbirler alınır.
  - Hastalığın klinik belirtisini gösteren hayvanlar öldürülerek imha edilir. Hastalığın klinik belirtisini göstermeyen hayvanlar ise insan tüketimine sunulabilir.
  - Hayvan sağlığı ve zabıtası komisyonu tarafından aynı hastalıkla enfekte olmuş başka çiftlikler, yetiştirme alanları veya hasat edilmiş doğal yataklara hayvanların hareketine izin verilebilir.
  - Üretim çiftliklerinde ve tesislerde, hayvanlar imha edildikten ve piyasaya arz edildikten sonra gerekli temizlik ve kimyasal maddelerle dezenfeksiyon yapılır.
  - Üretim çiftliklerinde ve tesislerde hastalık sebebiyle alınan karantina tedbirleri son imhayı takiben, işletme ya da üretim alanının risk analizine bağlı olarak ihbarı mecburi çift kabuklu yumuşakça hastalıklarından *Marteilia refringens* ile enfeksiyonu tespiti durumunda en az 2 ay, *Bonamia ostreae* ve *Bonamia exitiosa* ile enfeksiyonun tespiti durumunda en az 6 ay, diğer ihbarı mecburi hastalıkların tespiti durumunda ise en az 30 gün boş bırakıldıktan sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır. İşletmeye yeni yumuşakça popülasyonunun konulmasını takiben izleme programı başlatılır. Doğal yataklarda ise son üç yıl yapılan hastalık izleme sonuçlarının negatif olmasından sonra karantina tedbirleri kaldırılır.
  - Çift Kabuklu Yumuşakça Hastalıkları ile ilgili olarak duyarlı türleri kapsayan Bakanlığımızca onaylanmış ve onaylanacak üretim alanlarında hastalıkların epidemiyolojisine uygun dönem ve sürelerde izleme çalışmaları yapılır. İzleme programı ile ilgili Çift Kabuklu Yumuşakça Hastalıkları İzleme Programı Bilgi Formu **Ek-17**, Çift Kabuklu Yumuşakçalarda Hastalık/Anormal Ölümler Bilgi Formu **Ek-18** ve Yumuşakça Örneklerinin Paketlenmesi **Ek-19**'da belirtilmiştir. İzleme programı ile ilgili diğer detaylar daha sonra bildirilir.
  - Hastalık çıkan üretim çiftlikleri ve işletmelerde deniz suyunun dezenfeksiyonu amacıyla klorin ve ozon kullanılabilir. Klorin olarak çamaşır suyu (sodium hypochloride) uygulanır. Ancak klorinli deniz suyunun çevreye zararlı etkilerinden dolayı işletmeden çıkarılmadan önce karbon filtresinden geçirilerek ya da sodyum veya potasyum thiosülfat ile muamele ederek nötralize edilmesi gereklidir. Tüm boru ve tanklar litreye 50 mg klorin (milyonda 50 kısım) veya litreye 0.8-1.0 mg ozon ile en az 30 dakika muamele edilir. Tank yüzeyleri ve borular hava ya da ısı ile kurutulmasını takiben iodoformlar da litreye 200-250 mg iodine ihtiva edecek şekilde en az 10 dakika uygulanabilir. Ekipman ve ayakların dezenfeksiyonu amacıyla aynı şekilde klorin, iodoformlar ve sodyum hidroksit kullanılabilir.

22. Arıların Amerikan yavru çürüklüğü

- 22.1.** Hastalığın seyri ve dağılımının tespiti için sevk işlemleri veya destekleme kontrolleri esnasında kovanlar kontrol edilerek hastalık yönünden muayeneden geçirilir.
- 22.2.** Hastalığın tespit edildiği işletmelerde 21.12.2011 tarihli ve 28149 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bal Arılarının Amerikan Yavru Çürüklüğü Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır.
- 22.3.** Hastalığın laboratuvar sonucuna göre pozitif olarak tespit edildiği işletmelere gidilerek enfekte koloniler imha edilir ve 6 km yarıçapındaki alanda kordon ve karantina önlemleri alınır.

22.4. Enfekte olan işletmelerde hastalık belirtisinin son olarak görüldüğü tarihten itibaren 2 ay sonra laboratuvara numune gönderilerek hastalık olmadığına teyidi sonrası hastalığın sönüşü yapılır.

23. Küçük kovan kurdu (*Aethina tumida*)

23.1. Larvaları bal veya polen depolu peteğin içerisinden tünel kazarak peteğe zarar veren veya bunları yok eden, bala dışkı bırakan, balın rengini değiştiren ve balda mayalanmaya ve köpüklenmeye yol açan bir böcektir.

23.2. Ülkemizde hastalık görülmemesine rağmen, hastalığın hızlı bir şekilde yayılım göstermesi sonucu oluşturduğu tehlike üzere hastalık risklerinin engellenmesi için 21.12.2011 tarih ve 28149 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bal Arılarının Küçük Kovan Kurdu ile Tropileaps Akarı Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği çerçevesinde tüm tedbirler alınmalıdır.

23.3. Hastalık etkeninin tanınması ve tanıtılması, hastalığın ülkemize bulaşmasının engellenmesi ve olası bir hastalık vakası durumunda alınacak olan önlemler Genel Müdürlükçe 13.04.2018 tarih ve E. 787649 sayılı Küçük Kovan Kurdu (KKK) Hastalığı Mücadele Planı çerçevesinde alınmalıdır.

23.4. Öncelikli olarak hastalığın görülme olasılığının yüksek olduğu riskli bölgeler ve kontak noktalar il/ilçe düzeyinde belirlenmeli ve kontak noktalar arasında hastalığın takibine ilişkin iletişim sağlanmalıdır.

23.5. Arılıkların, sınır kapıları, komşu ülke sınırı yakınları, havaalanı, limanlar ve meyve nakliye depoları gibi hastalığın ülkemize bulaşma riskli olan bölgelerden en az 3 km yarıçapından uzağa konaklamaları sağlanmalıdır.

23.6. Gezgin arıcıların uğrak yeri olan yerlerin (Trakya, Muğla, Adana vb.) çıkış ve girişleri başta olmak üzere arılıklar, KKK hastalığı ile Mücadele Planının Ek-5’in de yer alan tablo çerçevesinde hastalık yönünden taranmalıdır.

23.7. Tüm paydaşlardan alınan bildirimler, yapılan denetimler ve kontroller ile raporlamalar her yılın ilk yirmi günü içinde Genel Müdürlüğe bildirilir.

23.8. Hastalık tespit edilen arıcılık işletmesinde bulunan ısıya dayanıksız malzemeler ve kovanın tamamı arılıktan uzak bir yerde kazılan bir çukurda yakılarak imha edilir. Isıya dayanıklı kovanın gövde, kapak ve dip tahtası ile işletmede kullanılan her türlü malzeme, yüzeyler iyice kazandıktan sonra pürmüzle yakılarak kullanılmasına izin verilir.

23.9. Özellikle Akdeniz ve Marmara Bölgesinde bulunan sınır illerinde arıcılara hastalıkla ilgili bilgi verilmesi ve şüpheli durumlarda il/ilçe müdürlüklerinin haberdar edilmesi konusunda eğitim verilir.

24. Tropilaelaps akarı (*Tropilaelaps mite*)

24.1. Arıları etkileyen bir parazit olan Tropilaelaps akarı uzunluğu 1 mm’ ye kadar uzanan kırmızı kahverengi bir akardır. Tropilaelaps akarlarının istila ettiği kolonilerde, Varroa hastalığına benzer hasarlar görülür. Yavru arılarda yüksek mortalite düzeyleri, düzensiz veya zayıf yavrulama, delikli kapsüller ve yetişkin arıların beklenen yaşam ömründe azalma görülebilir. Şiddetli istilalarda ölü yavru sayısı fark edilebilir koku yayacak kadar artabilir. Söz konusu semptomların görüldüğü kovanlar hastalık yönünden incelemeye alınır. Hastalığın görülmesi durumunda 21.12.2011 tarih ve 28149 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bal Arılarının Küçük Kovan Kurdu ile Tropilaelaps Akarı Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri uygulanır. Hastalık görülen işletmede kovan hareketleri kısıtlanır.

24.2. Hastalığın seyri ve dağılımının tespiti için sevk işlemleri veya destekleme kontrolleri esnasında kovanlar kontrol edilerek hastalık yönünden muayeneden geçirilir.

24.3. Hastalık tespit edilen arıcılık işletmesinde bulunan ısıya dayanıksız malzemeler ve kovanın tamamı arılıktan uzak bir yerde kazılan bir çukurda yakılarak imha edilir. Isıya

dayanıklı kovanın gövde, kapak ve dip tahtası ile işletmede kullanılan her türlü malzeme, yüzeyler iyice kazandıktan sonra pürmüzle yakılarak kullanılmasına izin verilir.

D- İhbarı mecburi olmayan bazı hastalıklar

İhbarı mecburi olmayan hastalıklardan bazıları için yapılan özel açıklamalar hastalıklar bazında aşağıda belirtilmiştir.

1. Varroa

- 1.1. Varroa hastalığı arı yetiştiricilerini büyük ekonomik kayıplara uğratan hastalıklardan biridir. Yetiştiricilere hastalık hakkında bilgi verilerek, hastalık ile mücadelede asıl önemli noktanın bilinçli bir arıcılık olduğu anlatılır ve gerekli bilgilendirmeler yapılır.
- 1.2. Varroa ile mücadele için fiziksel, kimyasal, biyolojik ve hatta genetik yöntemler denenmekle birlikte en çok kimyasal yolla mücadele edilmektedir. Kimyasal yolla yapılan mücadele bazen yanlış uygulamalar sonucu arı akarları yanında kendisi de bir akar olan arıya da zarar vermektedir. Mücadelede kullanılması gereken ilaçlar, uygun dozları ve zamanı konusunda yetiştiricilere yapılacak eğitim çalışmalarına önem verilmelidir. Eğitimlerde akarlarda oluşabilecek dirençlilikten dolayı münavebeli ilaç kullanımının önemine dikkat çekilmelidir.
- 1.3. Varroa mücadelesinde başarılı olmak için Varroa'ya yönelik mücadelenin bireysel olarak değil toplu mücadele şeklinde il/ilçe müdürlükleri koordinasyonunda arı yetiştiricileri birlikleri ve arıcılar tarafından arıların kovandan çıkış yaptığı ilkbahar bakım dönemi ve sonbaharda ise bal sağım döneminden sonra yapılması önem arz etmektedir. Mücadelede Bakanlık tarafından ruhsatlı veteriner tıbbi ürünlerin kullanılması zorunludur.

2. Schmallerberg

- 2.1. Hastalık ilk olarak Kasım 2011'de Almanya'da tespit edilmiş olup, daha sonra diğer Avrupa Ülkelerinde de görülmüştür.
- 2.2. Schmallerberg virüsü, Akabane virüs gibi Bunyaviridae ailesinden bir virus olup, Culicoides türü sinekler aracılığı ile hayvandan hayvana bulaştırılmaktadır. Virüsün insanlara geçebileceği ile ilgili bir bilgi henüz tespit edilmemiştir.
- 2.3. Yapılan çalışmalarda enfeksiyona yakalanan gebe koyunlarda 28-36. günler, sığırdan ise 75-110. günler arasında fütusta enfeksiyon oluşturduğu ve genellikle anomalilere/abortlara sebep olduğu tespit edilmiştir.
- 2.4. Schmallerberg virusu ile enfekte olmuş sığır ve koyunlar, boynu ve eklemleri yamuk, kafatasının içi su toplamış (hidrosefalik) kuzu ve buzağılar doğurmakta ya da ölü doğum yapmaktadır. Bazı kuzu ve buzağılar ise doğduktan hemen sonra ölmektedir. Hastalık koyunlar gibi keçilere de bulaşabilmekte ve oğlaklarda da aynı problemler gözlenmektedir.
- 2.5. Schmallerberg virüsü ile enfekte olmuş sığırlarda ishal, süt azalması ve ateş gibi genel semptomlar görülmekte, koyunlar da ise hiçbir belirti görülmemektedir.
- 2.6. Schmallerberg virüsünün Ülkemizde yayılmasının önlenmesi için öncelikle virüsün tespit edildiği ülkelerden ithal edilmiş hayvanların doğumları izlenmeli ve yukarıda açıklanan semptomların yavruya görülmesi durumunda alınan numuneler Schmallerberg virüsü yönünden de incelenmelidir.
- 2.7. Hastalıkla mücadelede, sivrisineklerle mücadelenin dışında bir yöntem bulunmadığı dikkate alınarak, sivrisineklerle mücadele edilmelidir.
- 2.8. Enstitü müdürlüklerine gelen atık materyaller Schmallerberg virüsü yönünden de analiz edilerek sonuçları Genel Müdürlüğe bildirilir.

3. Üç gün (Bovine Ephemeral Fever, BEF)

- 3.1. Dünya'da genellikle Avustralya ve Afrika'da görülen, sokucu sineklerle nakledilen ve viral bir hastalık olan Üç Gün Hastalığı, ülkemizde de Güney ve Güneydoğu illerimizde, sineklerin yoğun olduğu aylarda, sıcak ve nemli havalarda olmak üzere, 2-4 yıl aralıklarla görülmektedir. Hastalığın inkubasyon süresi 2-4 gün arasında değişmekte ve ani gelişen şiddetli bir ateşle ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında göz ve burun akıntısı, solunum güçlüğü ve süt veriminde ani düşme de görülmektedir. Kondisyonu iyi ve yüksek süt verimi olan inekler hastalıktan daha çok etkilenirler. Hasta hayvanın akciğerlerinde ve lenf bezlerinde ödem oluşur. Normal şartlarda hastalığın mortalitesi %2-3 olmakla birlikte, sekonder enfeksiyonlarla birlikte seyretmesi durumunda bu oran %30'lara çıkmaktadır.
- 3.2. Hastalık genellikle ağustos ve eylül aylarında görülmektedir. Hastalıkla mücadelede en önemli faktör vektörlerle mücadeledir. Koruyucu amaçlı olarak riskli zaman diliminde hayvanların vektörlerle temasının asgari düzeye indirilmesi, sinek mücadelesi için belediyeler ile iş birliği sağlanması gerekmektedir. Vektör mücadelesi amacıyla, su birikintileri ve bataklıkların ekosisteme zarar vermeyen fakat güçlü larvasidal etkili ürünlerle uygun aralıklarla ilaçlanmasının sağlanması amacıyla mahalli idareler ile iş birliği yapılmalıdır.
- 3.3. Hayvanları bireysel olarak ilaçlamanın önemi yetiştiriciye eğitimlerle anlatılarak, etkin vektör kontrolü için hayvanlara endektositler veya klasik insektisitler uygulanması teşvik edilir.
- 3.4. Sineklerin aktif olduğu dönemlerde duyarlı hayvanlarda klinik izleme yapılır, hastalık şüpheli her olgudan ilgili enstitü müdürlüklerine marazi madde gönderilir, resmî veteriner hekimler ile birlikte serbest veteriner hekimler de vektörel hastalıklar yönünden gerekli dikkat ve özeni göstermeleri için bilgilendirilir.
- 3.5. Hastalığın görüldüğü Avustralya'da, üretilen bir aşısı bulunmasına rağmen, söz konusu ülkede programlı aşılama uygulanmamakla birlikte, yetiştiricilere yüksek verimli damızlıkların aşılması tavsiye edilmektedir.
- 3.6. Adana Veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü sorumluluk alanında bulunan illerde haziran-temmuz ve ağustos-eylül-ekim aylarında iki dönem halinde hastalığa ilişkin antijen ve antikör seviyelerinin kontrolü amacıyla bir izleme programı yürüterek hastalığın risk haritasını hazırlayıp ilgili il müdürlükleri ile Genel Müdürlüğe bildirir. Söz konusu izleme programı çalışmalarına gereken destek il müdürlüklerince sağlanır.

4. Batı Nil humması

- 4.1. Hastalığın ana rezervuarı kuşlar olup, özellikle Culex türü vektör sinekler aracılığı ile bulaşan vektörel zoonoz bir hastalıktır. Batı Nil Virusü bir arbovirusdur. Hastalık atlar, kuşlar, insanlar ve vahşi hayvanlarda çeşitli nörolojik semptomlar oluşturmaktadır. İnkubasyon periyodu 1-8 gün arasında değişmekle birlikte 15 güne kadar uzayabilmektedir. Enfekte kuşlarda uzun süreli viremi gelişmekte; viremi süresi 100 günden fazla olabilmektedir.
- 4.2. Hastalık önceki yıllarda Kuzey, Orta ve Güney Amerika' da görülmekte iken son zamanlarda Avrupa ve Akdeniz Kıyısı ülkelerinde görülmeye başlamış, 2018 yılında Ülkemizde de 1 vaka tespit edilmiştir.
- 4.3. Hastalığın yayılmasının önlenmesi için vektör mücadelesinin yapılması, tek tırnaklı işletmesi, hara ve hipodromlarda bulunan at ahırlarının çevresindeki durgun sulara larvasit atılması, su birikimine neden olabilecek yerlerin kurutulması, işletme çevresinde bulunan su yalaklarının günlük olarak temizlenmesi, vektör sineklerin aktif olduğu saatlerde atların tavlalarda bulundurulmaması, atlara sinek kovucu ilaçların tatbik edilmesi gibi önlemler alınmalıdır.
- 4.4. Hastalık özellikle vektör sineklerin aktif olduğu dönemlerde görülmekte, kanatlı grubundan karga, ördek, güvercin, martı başta olmak üzere çok çeşitli kuş türleri ve

tavuklar tarafından taşınabilmektedir. İnsanlar ve atlar rastlantısal konaklar olup, virusun taşınma siklusunu devam ettirememekte, vektör sinekler olmadan attan ata veya başka bir memeli hayvana bulaşma olasılığı olmamakla birlikte, nadiren de olsa gebe kısırdan plasenta yolu ile veya tayın kısırdan süt emmesi esnasında bulaşma olasılığı bulunmaktadır.

- 4.5. Hastalığa karşı 2019 yılında Genel Müdürlük ile Türkiye Jokey Kulübü arasında imzalanan protokole uygun olarak, Türk Soy Kütüğüne kayıtlı atların aşılmasına devam edilir.
- 4.6. Hastalığın tespiti laboratuvar teşhisi ile yapıldığı için şüpheli durumlarda bağlı bulunan enstitü müdürlüklerine numune gönderilir.
- 4.7. Enstitü müdürlükleri gelen kanatlı numunelerinde hastalık teşhis ederken, numuneleri Batı Nil Virüsü yönünden de değerlendirilir.

5. Kırım Kongo kanamalı ateşi

- 5.1. Kırım Kongo Kanamalı Ateşi hastalığı bir hayvan hastalığı değildir. Hastalık etkeni hayvanlarda bulunmakla birlikte herhangi bir semptomu sebep olmamaktadır. Hastalık etkenini taşıyan kenelerin insanla teması durumunda, insanlarda hastalık görülmektedir.
- 5.2. Hastalıkla mücadele; Gümüşhane, Bayburt, Sivas, Yozgat, Erzincan, Erzurum, Tokat, Artvin, Giresun, Çorum, Amasya, Tunceli, Bingöl, Çankırı, Ardahan, Kastamonu, Bitlis, Isparta, Iğdır, Kars, Karabük, Kayseri, Muş, Malatya, Kırşehir, Sinop, Kahramanmaraş, Hakkâri, Kütahya ve Afyonkarahisar illerinde 2023 yılı mücadele programından kalan ilaçlar ve 2024 yılı programı kapsamında temin edilen ilaçlar ile yürütülür. İhtiyaç duyulması halinde mahalli kaynaklar kullanılarak tüm illerde mücadele çalışması yapılabilir. İlaçlamalar kampanya tarzında il müdürlüklerince koordine edilerek yapılmalıdır. Bu amaçla gönderilen ilaç ve ödenek amacı dışında kullanılmaz.
- 5.3. Yetiştiricilere yönelik olarak gerek barınak gerekse hayvanlarda alınacak önlemler konusunda bilgilendirme çalışmaları sürdürülerek, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon ve iş birliği sağlanır.
- 5.4. Kene eradikasyonunun zorluğu düşünüldüğünde amaç artan kene sayısının kabul edilebilir sınırlara indirilmesidir. Hayvanların ilaçlanmasında kenelerin aktif oldukları dönemde (yörelere göre değişmekle birlikte mart-ekim ayları arası) periyodik olarak özellikle sığırlar hedef alınarak mümkün olduğu kadar 30 gün aralıklarla 3 uygulama şeklinde yapılacak ilaçlama takip eden yıldaki kene sayısını azaltmak için en etkili yöntemlerdendir. Mücadele çalışmalarına mahalli idarelerin ve yerel yönetimlerin katılımı sağlanmalıdır. Mümkün olduğu ölçüde bu ilaçların uzun etkili olanları tercih edilmelidir.
- 5.5. İlaçlamada etkinliğin artırılması adına öncelikli hedefin sığırlar olarak belirlenmesi, ilaçlamaya hayvanların meraya çıktığı ilk hafta içinde başlanması, sadece meraya çıkacak hayvanların ilaçlanması, ilaçlamanın prospektüse uygun olarak yapılmasının sağlanması, gereksiz ilaç kullanımının engellenmesi, daha etkin bir mücadele için hayvanların mümkün mertebe kapalı alanlara alınarak serin olan saatlerde ilaçlanması ve ilaçlamadan sonra bir iki saat bekletilmesi gerekmektedir.
- 5.6. İl sağlık müdürlüklerinden alınan Kırım Kongo Kanamalı Ateşi Hastalığı vaka bilgileri kullanılarak ve ortak mera alanları da dikkate alınarak ilaçlamanın planlanması ve bu bölgelerde ilaçlamanın yapılması gerekmektedir.
- 5.7. Hastalığın görüldüğü illerde, kene mücadelesiyle ilgili eğitim çalışmalarına önem verilerek, kenelerin yaşam koşullarının bozulması gibi ilaçlama harici önlemler de anlatılmalıdır. (Barınaklarda bulunan yarık ve çatlakların sıvanması, barınakların badana edilmesi vb.)
- 5.8. Barınaklar için yerde ve duvarlarda uzun süre kalabilecek akarisitler buharlaşma etkisi de dikkate alınarak püskürtme şeklinde kullanılması tavsiye edilmelidir. Mümkün olduğu ölçüde bu ilaçların uzun etkili olanları tercih edilmeli, ilaçlamalar yapılırken kene

aktivasyonu, birbirini izleyen periyotlarda farklı ilaçların kullanılması gibi durumlar da gözetilmelidir.

6. Surra

- 6.1. Surra hastalığı özellikle Güney ve Orta Amerika, Kuzey Afrika, Asya ve bazı Avrupa ülkelerinde, başta tek tırnaklılar olmak üzere çoğu evcil ve bazı vahşi hayvanlarda da görülmektedir.
- 6.2. Hastalığın at, katır, eşek ve develerdeki kuluçka süresi 5-60 gün arasında değişmektedir. Hastalık ateş, tekrarlayan ataklar, anemi, kilo kaybı, sarılık, vücudun alt kısımlarında ödemli şişlikler gibi klinik belirtiler göstermektedir. 2 hafta ile 4 ay arasında ölümlerle sonuçlanan vakalar olduğu gibi 2 yıl süren kronik vakalar da görülebilmektedir.
- 6.3. Hastalık tespiti durumunda öncelikle pozitif çıkan hayvanların işletmedeki diğer hayvanlarla temasının önlenmesi gerekir.
- 6.4. Hastalık vektörler aracılığıyla mekanik olarak hayvandan hayvana bulaştığından hara ve hipodromlarda vektör mücadelesi yapılmalı, atlar vektörlerin aktif olduğu saatlerde açık alanlarda bulundurulmamalı ve atlara sinek kovucu ilaçların tatbik edilmesi gibi önlemler alınmalıdır.

7. Vektörel hastalıklar

Son yıllarda görülen iklim değişiklikleri nedeni ile vektörel hastalıkların görülme alanı ile yayılma hızı değişmiş, bu nedenle de ülkemiz hayvan sağlığı söz konusu hastalıklar için her zamankinden daha çok riskli hale gelmiştir. Vektörel hastalıklarla mücadele kapsamında yapılacak uygulamalar hastalıklar bazında ilgili bölümlerde ifade edilmekle birlikte, söz konusu hastalıkların kontrolünün sağlanması için yapılacaklar aşağıda açıklanmıştır:

- 7.1. Vektör mücadelesi amacıyla, su birikintileri ve bataklıkların ekosisteme zarar vermeyen fakat güçlü larvasidal etkili ürünlerle uygun aralıklarla ilaçlanmasının sağlanması amacıyla mahalli idareler ile iş birliği yapılır.
- 7.2. İl/ilçe müdürlüklerince yetiştiriciler, ağıl ve ahırların pencerelerine sinek teli takılması, dışkı yığınlarının ağıl ve ahırlardan mümkünse en az 50 metre uzakta toplanması, üzerlerinin plastik bir örtü ile kapatılması ve hayvanların geceleri kapalı yerlerde muhafaza edilmesi hususlarında bilgilendirilir.
- 7.3. Etkin vektör kontrolü için hayvanlara endektositler veya klasik insektisitler uygulanır. Hayvanları bireysel olarak ilaçlamanın önemi yetiştiriciye eğitimlerle anlatılır.
- 7.4. Sineklerin aktif olduğu dönemlerde duyarlı hayvanlarda klinik izleme yapılır, hastalık şüpheli her olgudan ilgili enstitü müdürlüklerine marazi madde gönderilir, resmî veteriner hekimler ile birlikte serbest veteriner hekimler de vektörel hastalıklar yönünden gerekli dikkat ve özeni göstermeleri için bilgilendirilir.
- 7.5. Enjeksiyon uygulamalarında, mekanik bulaşmanın engellenmesi için gerekli sanitasyon kurallarına özen gösterilir.
- 7.6. Ülkemizde vektör kaynaklı önemli viral hayvan hastalıklarının (Mavidil, Epizootik Hemorajik Ateş, Üç Gün Hastalığı, Akabane) teşhisi ve erken uyarı sisteminin oluşturulması ve bu sayede hastalıklara karşı önlem alınması amacıyla vektör tuzağı ile ilgili çalışmalar enstitü müdürlüklerince yürütülür.

E- Denetim ve kontrol

1. Özellikle kanatlı hayvan hastalıkları biyogüvenlik önlemleri yetersiz, yaban hayatı ile iç içe ve açıkta beslenen kanatlı hayvanlar açısından önemli risk teşkil etmektedir. Açıkta kanatlı yetiştiriciliği yapan işletmelerin Ticari Etlik ve Yumurtacı Kanatlı İşletmelerinin

Biyogüvenlik Talimatında belirtilen biyogüvenlik önlemlerini alması sağlanır, biyogüvenlik tedbirlerini almayan işletmeler hakkında gerekli yasal işlemler yapılır.

2. Kuluçkahane ve damızlık kanatlı işletmeleri ile ilgili çalışmalar 16.01.2014 tarihli ve 28884 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kuluçkahane ve Damızlık Kanatlı İşletmeleri Yönetmeliği ile Uygulama Talimatı hükümlerine göre yürütülür. Damızlık kanatlı işletmelerinin sağlık kontrollerinde faal kümes adedi dikkate alınır.
3. Kanatlı hayvan bulunduran işletmeler, Ticari Etlik ve Yumurtacı Kanatlı İşletmelerinin Biyogüvenlik Talimatı kapsamında, ticari işletme olarak ele alınır ve bu talimata göre denetlenir. İl müdürlüklerince programa alınan ve denetlenen kümes sayıları her yıl Kanatlı İşletmeleri Faaliyet Raporu (**Ek-11**) kullanılarak temmuz ve ocak aylarının 20’sine kadar iki dönem halinde Genel Müdürlüğe üst yazı ile bildirilir.
4. İhbarı Mecburi Tavuk Vebası (Avian influenza) Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat kapsamında kuluçkahaneler, damızlık kanatlı işletmeleri, ticari yumurtacı işletmeler, ticari etlik işletmeler, yem işletmeleri, kanatlı kesimhaneleri ve sulak alanlar için istenen bilgiler ilgili talimatın ekinde yer alan tablolara işlenir ve her yıl 15 Ocak tarihine kadar excel ortamında öncelikle mucadele@tarimorman.gov.tr adresine, yazılı olarak ise Genel Müdürlüğe gönderilir.
5. İhbarı Mecburi Tavuk Vebası (Avian influenza) Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat kapsamında yapılan pasif surveye ait sonuçlar temmuz ayının ilk haftası ile aralık ayının son haftası Genel Müdürlüğe gönderilir.
6. Arı hastalıkları yönünden il genelinde bulunan arı işletmelerinin en az %10’u (Basit Tesadüfi Örneklem Yöntemi ile belirlenecektir) ihbarı mecburi arı hastalıkları yönünden ilkbahar ve sonbaharda olmak üzere yılda en az iki kez denetlenir. Denetimi yapılan arı işletmeleri ile ilgili sonuçlar Arı İşletmeleri Faaliyet Raporunda (**Ek-9**) yer alan form kullanılarak temmuz ve ocak aylarının 20’ sine kadar Genel Müdürlüğe gönderilir.
7. Temel petek üretim izni bulunan yerlerden özellikle üretim sezonu dönemlerinde (Şubat, mart, nisan, mayıs ve haziran) yılda en az iki kez denetlenerek Amerikan Yavru Çürüklüğü Hastalığına karşı gerekli numuneler alınır. Alınan numunelerde hastalık tespiti halinde ilgili mevzuata göre işlemler yapılır. Temel petek üretim yerlerinden alınan numune sonuçları ve yapılan işlemleri gösteren Temel Petek Üretim Yerleri Faaliyet Raporu (**Ek-10**) her yılın temmuz ayı sonuna kadar Genel Müdürlüğe gönderilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM EPİDEMİYOLOJİ

A- Genel hükümler

1. Epidemiyoloji birimleri; Bakanlık, veteriner enstitü müdürlükleri ve il müdürlüklerinde bulunan, bir popülasyondaki hastalık için risk faktörlerinin belirlenmesi, ülkemizde görülen bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolü ve eradikasyonu çalışmaları çerçevesinde hastalıkların takibi, verilerin analizi, etiyolojisi bilinmeyen hastalıkların sebeplerinin araştırılması ile epidemiyolojik kriterlere uygun raporların hazırlanması faaliyetlerini yürüten ve birbiriyle koordineli olarak çalışan birimlerdir.
2. İl müdürlükleri ve enstitü müdürlükleri, epidemiyoloji biriminde görev yapan veteriner hekimlerin Bakanlık koordinasyonunda düzenlenen ulusal ve uluslararası eğitim programlarına katılımlarını ve konu hakkında gerekli güncel bilimsel ve teknik bilgiyi takip etmesini sağlar.
3. İl müdürlükleri ve enstitü müdürlüklerinde epidemiyoloji biriminde görev yapan veteriner hekimlerin görev yeri değiştirilmeden önce yerine görevlendirilecek personelin mutlaka gerekli eğitimleri alması sağlanır. Görev değişikliği bu eğitimlerin tamamlanmasına müteakiben yapılır.
4. Epidemiyoloji biriminde çalışan personelin görev değişikliği durumunda Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

5. Hayvan hastalıkları ile mücadelede sahadaki verilerin anlık ve doğru olarak üst birimlere iletilmesi ve diğer paydaşlar ile paylaşılması hayati önem arz etmektedir. Bu kapsamda epidemiyoloji birimlerinin hastalıkların epidemiyolojik takibi, hastalık kontrolleri ve mücadele yöntemlerinin etkinliğinin araştırılması gibi faaliyetleri yürütmesi sırasında araç, personel, ekipman gibi gerekli tüm destek il müdürlüklerince sağlanır.
6. Enstitü müdürlüklerinin epidemiyoloji birimleri, yürüttükleri tüm faaliyetlerde sorumluluk alanlarında bulunan il müdürlüklerinin epidemiyoloji birimleriyle koordineli hareket eder. İhtiyaç duyulması halinde epidemiyoloji konusunda yürütülecek faaliyetlerde il müdürlükleri enstitü müdürlüğü personeline gerekli desteği sağlar.
7. Bir bölgede herhangi bir bulaşıcı hayvan hastalığının yoğun olarak görülmesi, beklenen sayıdan fazla mihrak, vaka sayısında artış tespit edilmesi ve hastalığın epidemik seviyeye ulaşması halinde ilgili hastalık bölgesine ve/veya mihraklarına il müdürlüklerinin ve ilin bağlı bulunduğu enstitü müdürlüklerinin epidemiyoloji birimindeki veteriner hekimlerce ziyaret gerçekleştirilir. Şap, kuduz, bruselloz, koyun keçi vebası, vektörel hastalıklar, avian influenza (Tavuk vebası) ve Newcastle hastalığı (Yalancı tavuk vebası) mihrak araştırmalarında ilgili hastalığa özel epidemiyolojik inceleme raporları düzenlenir. Mihrak araştırmalarında hazırlanacak raporların içeriği araştırılan hastalığa göre farklılık göstermekte ve filyasyon izlemesi, bulaş izlemesi ve mücadeleye ilişkin epidemiyolojik tavsiyeleri içermelidir. Düzenlenen raporların word formatı ve imzalı taranmış pdf formatı epidemiyoloji@tarimorman.gov.tr, mucadele@tarimorman.gov.tr adreslerine ve ilgili hastalığın referans enstitü müdürlüğünün resmî e-posta adresine gönderilir. Mihrak ziyaretleri ve araştırmalarının gerçekleşmesinden hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği/hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri şube müdürleri sorumludur.
8. Şap Hastalığı Kademeli Kontrol Yolu (Progressive Control Pathway-PCP) aşama 3'ün, PPR yol haritası kapsamında ülkesel arılık hedefinin ve sığırların nodüler ekzantemi hastalığının sporadik seviyede seyretmesinin gereği olarak Anadolu'da görülen tüm şap, PPR ve sığırların nodüler ekzantemi hastalığı mihrakları epidemiyolojik olarak incelenir, muhtemel filyasyon ve bulaş noktaları tespit edilmeye çalışılır, kontrol önlemlerinin etkinliği ile eksiklikleri değerlendirilerek, epidemiyolojik sayısal veriler (Tutulan, ölen, popülasyon sayısı, kulak küpe numaraları vb.) kayıt altına alınır. Gerekli çalışmalara hastalık ihbarı alınır alınmaz başlanır ve belli aralıklarla mihrak ziyaret edilerek veriler ve çalışmalar güncellenir. Şap, PPR ve sığırların nodüler ekzantemi hastalıkları için ilgili referans enstitü müdürlükleri kendilerine gönderilen epidemiyolojik inceleme raporları üzerinde sene sonunda genel bir değerlendirme yaparak hazırlanacak yıllık epidemiyolojik inceleme raporunu Genel Müdürlüğe sunar.
9. Mihrak araştırmaları sonucunda filyasyonun işletmeye enfekte hayvan girişine bağlı olduğu ve söz konusu hayvanın başka bir ilden geldiğinin veya ilgili mihraktan diğer illere hayvan hareketi olduğunun tespiti edilmesi durumlarında ilgili il müdürlüğüne ilk olarak en hızlı iletişim yolu vasıtası ile, sonrasında ise mutlak suretle yazılı olarak bildirim yapılır ve sonucundan Genel Müdürlüğe bilgi verilir.
10. Mihrak araştırmalarında gerekli çalışmalara hastalık ihbarı alınır alınmaz başlanır ve belli aralıklarla mihrak ziyaret edilerek veriler ve çalışmalar güncellenir. Her veri temininde (Özellikle filyasyon ve muhtemel bu mihraktan başka yayılma noktalarına ilişkin veri temininde) gecikmeye mahal vermeden gerekli kayıtlar VETBİS'e girilir.
11. İl müdürlüklerinde epidemiyoloji biriminde görevlendirilen personel; ilçe müdürlüklerince hastalık ihbarlarının zamanında değerlendirilmesinin, hastalık şüphe, onay ve sönüş bildirimlerinin doğru ve zamanında yapılmasının, bu bildirimlere ilişkin gerekli kordon-karantinanın koyulup koyulmadığının, hastalık şüpheli mihraklardan doğru ve yeterli numunenin ilçe müdürlükleri tarafından ivedilikle alınmasının ve enstitü müdürlüklerine ulaştırılmasının, enstitü müdürlüklerinde analizi yapılan numunelerin sonuçlarının takibinin yapılmasının, mihraklarda yapılacak aşı uygulamaları ve mücadele programı kapsamında yapılan aşılama çalışmalarının istenilen düzeylerde yapılmasının kontrolünü sağlar.

12. Hastalıkların epidemiyolojik analizinde kullanılan prevalans, insidans, kümülatif insidans, atak hızı gibi parametrelerin doğru hesaplanabilmesi açısından VETBİS'e mihrak ziyareti kaydı esnasında girilen sayısal bilgilerin güncel ve gerçeğe uygun olmasına özen gösterilir. İl müdürlüklerinin epidemiyoloji biriminde görevli personel tüm ilçelerdeki mihrak ziyareti kayıtlarını VETBİS 'ten düzenli olarak takip ederek, doğru ve tutarlı sayısal bilgilerin kaydedilmesini düzeltilmesini sağlar.
13. İl müdürlüklerinde epidemiyoloji alanında sorumlu personel; ilçe müdürlükleri personeline yukarıda yazılı iş ve işlemler ile ilgili süreçleri, epidemiyolojik mihrak araştırmalarının aşamalarını ve uygulamasını, epidemiyolojik veri teminini, bu işlemlerin doğru ve zamanında yapılması için gerekli önlemleri içeren eğitimleri vermekle sorumludur. Gerekli durumlarda enstitü müdürlüğü epidemiyoloji birimlerinin de desteği alınır. Eğitim ihtiyaçları Genel Müdürlük epidemiyoloji çalışma grubu ile istişare edilerek koordine edilir.
14. İl müdürlüklerinde epidemiyoloji biriminde görevli personelce her yılın ilk ayı bir önceki yılı değerlendirmek üzere, ilçe müdürlükleri personeline yönelik değerlendirme toplantısı yapılarak görülen hastalıklar, muhtemel giriş ve çıkış yolları, alınabilecek tedbirler, eksik uygulamalar, iyileştirici ve önleyici düzenlemeler üzerine toplantı gerçekleştirilir ve toplantı sonucunda yapılan değerlendirmeler, alınan kararlar Genel Müdürlüğe yazılı olarak bildirilir.
15. Enstitü Müdürlüklerince yapılan veya hazırlanan epidemiyolojik veri içeren tüm rapor (Proje, analiz, mihrak araştırma vb.) e-posta yoluyla epidemiyoloji@tarimorman.gov.tr ve mucadele@tarimorman.gov.tr adresine gönderilir.

B- Veteriner enstitü müdürlüklerinin izleme, değerlendirme ve raporlama çalışmaları

1. Bakanlık enstitü müdürlüklerinin sorumlu olduğu iller **EK-4'** de belirtilmiştir.
2. Bakanlıkça programlı aşılama yapılan hastalıklar için ulusal izleme programı oluşturulur. Enstitü müdürlükleri tarafından sorumluluk alanı içerisinde izleme yapılır. Hastalıklar bazında yapılacak uygulamalar Bakanlıkça bildirilir.

C- Veteriner Bilgi Sistemi (VETBİS)

Sahadan ilgili bilgilerin toplanması ve maksimum doğruluğu sağlayacak şekilde işlenmesi, ulusal Mevzuat ve veterinerlik politikasının oluşturulması ve geliştirilmesine yardımcı olacak bir biçimde modern bir veterinerlik hizmetinin sunulması için etkin sistemler gerekir. Veteriner Bilgi Sistemi hayvan sağlığı kontrolü ve korunması, resmi kontroller ve istatistiksel raporlar da dâhil olmak üzere tüm iş süreçlerinin kayıtlarının işlevsel olarak birleştirildiği bir sistemdir. Hayvanlara uygulanan biyolojik ürünler, İhbarı mecburi hayvan hastalıklarının kaydı, kısıtlamalar, mihrak ziyaretleri ve bu ziyaretler esnasında tutulması gereken kayıtlar bu sisteme işlenir.

1. **Hastalık çıkış ve sönüş bildirimlerinin VETBİS'e kayıtlarında geçerli olan esaslar**
- 1.1. Hastalık çıkış ve sönüş raporları hastalık bazında dosyalanarak İl Müdürlüklerinde muhafaza edilir. Sisteme uzun süreli erişim sıkıntısı olduğu durumlarda hastalık çıkış ve sönüş bildirimlerinde **Ek-40** ve **Ek-41'**de yer alan formlar kullanılır ve diğer il/ilçe müdürlükleri ile Genel Müdürlüğe resmî yazı ile hastalık çıkış, sönüş ve karantina alanları bildirilir. Erişimin tekrar sağlanmasından sonra formlar aracılığı ile yapılan bildirimler sisteme kaydedilir.

2. İlçelerde çıkan ve sönen hastalıkların bildirim

- 2.1. Hastalığın VETBİS kaydı ve bildirim formunun düzenlenmesi mutlaka sahada hastalığı takip eden veteriner hekim tarafından yapılır. Bildirimler e-posta yoluyla sadece il müdürlüğüne hitaben yapılır.
- 2.2. Hastalığın bildirim, VETBİS'e hastalık kaydedildikten sonra sistemden alınacak olan bildirim çıktısı kullanılarak yapılır. Sistemden alınan bildirim çıktıları imzaları tamamlandıktan sonra ilçe müdürlüğünde muhafaza edilir.
- 2.3. İlçe müdürlüğünün gönderdiği bildirim ve VETBİS kayıtları il müdürlüğünce kontrol edilir. Evrakta ya da VETBİS kayıtlarında eksiklik, mantıksız sayılar, tutarsızlıklar varsa ilçe müdürlüğü uyarılarak kayıtların düzeltilmesi sağlanır. İlçe müdürlüklerince yapılan hastalık bildiriminin incelenmesi sonrası VETBİS il sistem sorumlularınca alınacak olan bildirim raporu, bildirim tanzim eden il müdürlüğü personeli ve hayvan sağlığı, yetiştiriciliği/ hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri şube müdürü tarafından imzalanır. Düzenlenen bildirim raporu il müdürlüğünde muhafaza edilir.

3. İl merkezlerinde çıkan ve sönen hastalıkların bildirim

- 3.1. Hastalığın VETBİS kaydı ve bildirim formunun düzenlenmesi mutlaka sahada hastalığı takip eden veteriner hekim tarafından yapılır. Hastalığın bildirim, VETBİS'e hastalık kaydedildikten sonra sistemden alınacak olan bildirim çıktısı kullanılarak yapılır. Sistemden alınan bildirim çıktıları imzaları tamamlandıktan sonra il müdürlüğünde muhafaza edilir.

4. Hastalık bildirim

- 4.1. Hastalık bildirimleri "Şüpheli kayıt" ile başlar. Şüpheli kayıt, bir hastalık çıktığı anlamına gelmeyip sadece şüpheli edilen bir hastalığın kaydını yapmak için kullanılır. İhbarı mecburi hayvan hastalıkları yönünden şüpheli olasılığı hastalığı takip eden veteriner hekim tarafından çok zayıf görülse bile mutlaka şüpheli kayıt yapılmalı ve gerekli görülmesi halinde numuneler alınarak ilgili enstitü müdürlüğüne gönderilmelidir. Bu kayıt onay ekranı ile onaylanmadığı veya reddedilmediği sürece şüpheli olarak kalır.
- 4.2. Hastalık şüpheli kayıt, hastalık mihrakının ilk ziyaret edildiği gün gerçekleştirilmelidir.
- 4.3. Şüpheli kaydında hastalığın bildirim ile ilgili olan bilgiler eksiksiz ve doğru bir şekilde doldurulup, epidemiyolojik açıklamalar kısmında mümkün olduğu kadar ayrıntılı bilgi verilir.
- 4.4. Ekranın alt kısmında bulunan "Önlem", "Dezenfeksiyon Metodu" ve "Semptom" alanlarında tekli ya da çoklu seçim yapılarak "Aşı" ve "Ziyaret Bilgileri" yazılır. Kayıt sonrası sistem tarafından verilen bildirim numarası ile hastalık takibi yapılır.
- 4.5. Bir ilçede koruma ve gözetim bölgesi kısıtı gerektiren bir hastalık görülmesi ve koruma veya gözetim bölgesinin başka bir il veya ilçeyi de etkilediği durumlarda ilgili il/ilçeye en kısa yoldan (Telefon, mail vb.) bildirim yapılır ve durum "Acele" kodlu resmî yazı ile de ayrıca bildirilir.

5. Ara ziyaretler

- 5.1. Hastalık şüpheli, onay ve sönüş kaydı yapılırken sayfanın en alt kısmında girilen ziyaret bilgileri aynı zamanda "Salgın Hastalık Ziyareti" ekranına hastalık ziyareti olarak kaydedilir. Şüpheli, Onay ve Sönüş işlemleri kaydından sonra ayrıca ziyaret girilmez. Sistem üzerinde kaydı bulunan bir mihrak için istenilen sayıda ara ziyaret kaydı yapılabilir. Bu sayede hastalık yerine gidilen gün sayısı kadar ara ziyaret eklenerek hastalığın gelişimi kaydı altına alınır.

- 5.2. Ara ziyaret bilgileri girilirken tutulan, ölen, kesilen vb. bölümler önceki ziyaret bilgileri ile toplanarak kaydedilmemelidir; her ara ziyaret bilgisi, ziyaret esnasında elde edilen (bir önceki ziyaret ile şu an gerçekleştirilen ziyaret arasındaki zaman diliminde gerçekleşen ölüm, kesim, tutulan vb. bilgileri) tespitleri içermelidir. Ancak onay ve sönüş ekranında girilen ziyaret bilgileri, onay veya sönüş esnasına kadar yapılan tespitler toplanarak girilmelidir.
- 5.3. Daha önceki bir tarihte girilen ziyaretler henüz sönüşü yapılmamış hastalık bildirim numarası ile kayıt bulunduktan sonra değiştirilip güncellenebilir ya da tamamen silinebilir.

6. Salgın hastalık onayı

- 6.1. Hastalık şüphe kaydı ile bildirim yapılmış olan bir hastalık "Salgın hastalık onayı" yapılmadığı sürece şüphe olarak kalmaya devam eder.
- 6.2. Söz konusu olan hastalık klinik belirtileri ile kesin olarak teşhisi yapılabilen bir hastalık ve ihbar üzerine hastalık yerine gidildiğinde gözlenen belirtileri ile kesin olarak teşhisi yapılmış ise, doğrudan hastalık onayı yapılır. (Bu noktada, klinik olarak gözlenen belirtilerden kesin olarak emin olunsa bile özellikle şap hastalığı gibi hastalıklarda virüs suşunun tayininin yapılabilmesi amacıyla laboratuvara numune gönderiminde fayda vardır. Bu durumda numune sonucunun beklenmesine gerek olmayıp, hastalığın klinik olarak teşhis edilmesinden dolayı "hastalık onayı" verilebilir. Bu numune konfirmasyon anlamı taşımayıp, tip tayini için geçerlidir.)
- 6.3. Eğer hastalık mutlaka bir laboratuvar tetkiki ile teşhis koyulabilen bir hastalık ise, ya da klinik olarak teşhisi koyulabilen ancak, o anki belirtileri ile kesin teşhis yapılamamış ve şüphe üzerine laboratuvara numune gönderilmiş ise laboratuvar sonucu gelene kadar hastalık şüpheli olarak bırakılır, daha sonra gelen laboratuvar sonucuna göre onay ekranında hastalık onaylanır ya da reddedilir.
- 6.4. İhbarı mecburi büyükbaş hayvan hastalıklarının onay kaydı VETBİS üzerinden yapılırken, 2018 yılı itibari ile yapılan kayıtlara ek olarak, hastalığa tutulan hayvanların kulak küpe numaralarının kayıt zorunluluğu getirilmiştir. Hastalık onayında tespit edilen enfekte hayvanların kulak küpe numaraları tutanak altına alınarak ilgili kısma sistem üzerinden girilir. Daha sonra gerçekleştirilen mihrak ziyaretlerinde bir önceki tespit edilen hayvanlar dışında yeni enfekte olmuş hayvan var ise aynı ilgili kısımdan kulak küpe numaraları her bir ziyarette eklenir. (Bir önceki ziyaret ile şu an gerçekleştirilen ziyaret arasındaki zaman diliminde tutulan hayvanların kulak küpe numarası bilgileri)
- 6.5. Salgın Hastalık Onayı ekranı doldurulurken ilgili alanlardan;
- Onay Tarihi alanına; eğer klinik bulgulara dayanılarak onay yapılıyor ise, hastalık yerine ilk kez gidilip klinik olarak hastalığın teşhis edildiği ve şüphe ekranında kaydedilmiş bulunan "Varış ve Kordon Tarihi" onay tarihi olarak yazılır. Eğer gelen laboratuvar sonucuna göre onay yapılacak ise, laboratuvar sonucunun elinize ulaştığı tarih onay tarihi olarak kayıt edilir.
  - Teşhis Tipi alanında; hastalığın hangi yolla teşhis edildiği seçilir.
  - Teşhis Tarihi alanına; klinik belirtilere göre onay yapılması durumunda yine "varış ve kordon tarihi" teşhis tarihi olarak kaydedilir. Laboratuvar sonucuna göre onay yapılıyor ise, laboratuvar raporunda yazan "Rapor Tarihi" teşhis tarihi olarak kaydedilir.
  - Salgın Tipi alanında; onayı yapılan hastalığın o yerleşim biriminde daha önce çıkıp çıkmadığına göre seçim yapılır.
  - Laboratuvar sonucuna göre onay yapılması durumunda, raporu gönderen enstitü ile sonuç ve teşhis bilgileri ilgili alanlara kaydedilir.
- 6.6. Sayfanın altında yer alan ziyaret bilgileri kısmının doldurulması zorunludur. Bu kısım doldurulup kayıt gerçekleştirildikten sonra ayrıca onay ziyareti girilmesine gerek yoktur.

- 6.7. Sistemde kayıtlı olan bir hastalık mihrakına, onay verildikten sonra da ara ziyaret eklenebilir, etkilenen ve aşılana hayvan sayıları üzerinde yeni ara ziyaretler yapılmak suretiyle güncelleme yapılabilir.
- 6.8. Onayı yapılan bir hastalık kaydında herhangi bir değişiklik yapmaya sistem müsaade etmez. Değişiklik yapılabilmesi için il sistem sorumlusu tarafından onay işleminin geri alınması gerekmektedir.

7. Hastalık sönüşü

- 7.1. Sistemde kaydı bulunan bir hastalığın sönüşünü yapmak için; açılan ekranda, hastalığın sönüş tarihi ilgili alana yazılır. Filyasyon bilgisinde bir değişiklik varsa güncellenir, hastalık sonucu tazminat ödemesi yapılmış ise, ilgili alanlar doldurulur. **Hastalık sönüşünde filyasyon "Araştırılıyor" seçilemez; mutlaka bir filyasyon bildirmek gerekir.**
- 7.2. Sayfanın altında yer alan ziyaret bilgileri kısmının doldurulması zorunludur. Bu kısım doldurulup kayıt gerçekleştirildikten sonra ayrıca sönüş ziyareti girilmesine gerek yoktur. Sönüşü yapılan bir hastalık kaydında herhangi bir değişiklik yapmaya sistem müsaade etmez. Değişiklik yapılabilmesi için il sistem sorumlusu tarafından sönüş işleminin geri alınması gerekmektedir. Sönüş işlemi geri alınmadan önce söz konusu hastalıkla ilgili kısıtlamanın durumu (aktif/pasif) il sistem sorumlusu tarafından kontrol edilmelidir.
- 7.3. Hastalık ziyaret, onay veya sönüş ekranlarında girilmiş olan ziyaret kayıtlarında yapılmak istenen değişiklikler "Salgın Hastalık Ziyaret Ara" kısmından gerçekleştirilir.

8. Koruma ve gözetim bölgesi oluşturulması ile kısıtlamalar

- 8.1. Kısıtlama modülü altında "Hayvan, Sürü, İşletme, Köy/Mahalle, İlçe" kısıtlama ekranları yer almaktadır. Hastalığın durumuna göre belirlenen epidemiyolojik ünite hangisini temsil ediyor ise o seviyeden kısıtlama işlemi gerçekleştirilir.
- 8.2. Sistemde hastalıklar ile duyarlı türler eşleştirilmiş olup, kısıtlama ekranında hastalık seçildiğinde kısıtlama konulması gereken duyarlı türler otomatik olarak gelmektedir.
- 8.3. Sistemde otomatik kısıtlama yoktur. Hastalığa göre otomatik olarak gelen duyarlı türler seçilerek hastalığın takibini yapan veteriner hekimce kısıtlama işlemi manuel olarak gerçekleştirilmelidir. Köy/Mahalle kısıtlaması gerektiren durumlarda şüphe kaydı esnasında en az hastalık çıkan köy/mahalleye kısıtlama konulmalıdır. Hastalık onaylandığında ise kısıtlama giriş ekranındaki "Haritadan Seç" kısmında oluşturulan 3 km koruma ve 7 km gözetim bölgesine giren köylerin/mahallelerin tamamının kısıtlanmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca kısıt eklemeye önce işletmedeki hayvan varlığının güncellendiğinden ve tür seçiminin doğru yapıldığından emin olunmalıdır.

9. Koruma ve gözetim bölgesi gerektiren hastalıklar için;

- 9.1. Koruma ve gözetim bölgesi tedbirleri gerektiren bir hastalığın görülmesi durumunda, mihrak etrafında yarıçapı en az üç kilometre olacak şekilde bir koruma bölgesi, koruma bölgesini de içerecek şekilde mihrak etrafında yarıçapı en az on kilometre olacak şekilde bir gözetim bölgesi oluşturulması gerekir. Koruma bölgesi içerisinde mihrakın bulunduğu köy/mahallenin gözetim bölgesi karantinası oluşturulurken de eklenmesi gerekir.
- 9.2. Koruma veya gözetim bölgesi içerisinde hastalığın çıktığı köy/mahalle dışında başka bir köy/mahallede aynı hastalığın görülmesi durumunda enstitü müdürlüğüne numune göndermeksizin ikincil mihrak seçilerek hastalık çıkışı yapılır; hastalık hayvanın itlafı söz konusu olan hastalıklardan biri ise resmî veteriner hekim raporuna istinaden zaman kaybetmeden itlaf işlemi gerçekleştirilir. Koruma ve gözetim bölgesinde çıkışı yapılan ikincil mihrakların tamamı sönmeden birincil mihrakın sönüşü yapılmaz.
- 9.3. Koruma veya gözetim bölgesinde bulunan başka bir yerleşim biriminde aynı hastalık görülmesi durumunda hastalık çıkan işletme/işletmelerde gerekli tedbirler alınır, ayrıca

bir koruma ve gözetim bölgesi oluşturulmayarak birincil mihrakın koruma ve gözetim bölgesi çerçevesinde hastalıkla mücadeleye devam edilir.

- 9.4.** Koruma ve gözetim bölgesi belirlenirken 10. km'ye denk gelen köy/mahalle kısıtlama alanına dâhil edilirken, hayvancılık alanlarının (Yayla, mera, işletme alanı vb.) 10. km'de yer alması durumunda kısıtlama alanına dâhil edilmesi hususuna dikkat edilmelidir. Köy/mahallenin hayvancılıkla alakalı olmayan idari alanlarının kısıtlama bölgesine girmesi durumunda, hastalığı takip eden resmî veteriner hekimce bulaşma riski görülmediği takdirde söz konusu köy/mahalle kısıtlama alanına alınmayabilir.
- 9.5.** Aynı yerleşim biriminde olmakla beraber hastalık nedeniyle oluşturulan yarıçapı on kilometrelik kısıtlama bölgesi dışında kalan işletmelerin, gözetim bölgesi içinde kalan işletmelerle herhangi bir temasının ve hastalığın bulaşma riskinin bulunmadığının resmî veteriner hekimce raporlanması durumunda, il/ilçe hayvan sağlığı ve zabıtası komisyon kararında işletme numaraları belirtilerek söz konusu işletmeler gözetim bölgesi dışında bırakılabilir. Bu işlem, öncelikle tüm köy/mahalle bazında kısıtlama konulduktan sonra, il/ilçe hayvan sağlığı ve zabıtası komisyon kararına göre il sistem sorumlusu tarafından işletme bazında kısıtlama kaldırılarak gerçekleştirilir. Söz konusu işletmelerin yurtiçi hayvan hareketlerine müsaade edilmeyecek olup, sadece canlı hayvan ithalatı ve ihracatı söz konusu olduğunda bu hüküm uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM VETERİNER HİZMETLERİ

- 1.** Veteriner hekimlerin açmış oldukları muayenehaneler, poliklinikler, hayvan hastaneleri ile ev hayvanı üretim, satış, eğitim ve barınma yerlerine ait bilgiler, il müdürlükleri tarafından VETBİS'e işlenir. Söz konusu faaliyetlerle ilgili bilgiler veri tabanında sürekli olarak güncel tutulur.
- 2.** 15.10.2011 tarihli ve 28085 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği hükümleri gereği kliniklerde en fazla üç veteriner hekim, polikliniklerde ise en az dört veteriner hekim, Hayvan Hastaneleri Yönetmeliği gereği hayvan hastanelerinde en az beş veteriner hekim çalışabildiğinden toplam veteriner hekim sayısı, VETBİS'te "İş Yeri Veteriner Hekimi Sayısı" bölümüne girilir ve bu sayı güncel tutulur.
- 3.** Hayvan sağlığı hizmeti vermek isteyen birlik, vakıf, dernek vb. kurum ve kuruluşlar, sahipli hayvanlara sağlık hizmeti vermek isteyen belediyeler ile veteriner fakülteleri bünyesinde faaliyet gösteren hayvan hastaneleri 21.12.2011 tarihli ve 28149 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hayvan Hastaneleri Yönetmeliği hükümlerine göre ruhsat almalıdır.
- 4.** 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine dayanarak, mevcut Mevzuat hükümlerinin uygulanmasından sorumlu resmî veteriner hekimler, öncelikle hayvan hastalıklarına karşı planlanan mücadele hizmetleri ile hastalık ihbarlarının değerlendirilmesini yürütmekle görevlidir. Resmî veteriner hekimler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre belirlenen mesai saatleri içinde hizmet vermekle yükümlü olmakla birlikte, kurum amirlerince görevlendirilmesi halinde ruhsatlı veteriner hekim muayenehanesi veya polikliniği olmayan yerlerde Bakanlığımız il/ilçe müdürlüğüne getirilen hayvanlar ile özellikle acil vakalarda hayvanların teşhis ve tedavi hizmetlerini yürütür.
- 5.** Bakanlıktan muayenehane, poliklinik, hayvan hastanesi ile ev hayvanı üretim, satış, barınma ve eğitim yerleri ruhsatı veya çalışma izni almış gerçek veya tüzel kişiler Mevzuat gereği tutması gereken kayıtları fiziksel olarak tutmak istemeleri halinde ilgili defterler veteriner hekim odalarından temin edilir.
- 6.** Ev Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik kapsamındaki iş yerlerinde çalışacak veteriner hekimlerin sözleşmeleri ilgili veteriner hekimler odası tarafından onaylanır. Sözleşmelerde, veteriner hekimlerin işyerinde bulunacakları gün ve çalışma saatleri belirtilir. Veteriner hekimlerin çalışma saatleri ve

alacakları ücretler ile bir veteriner hekimin kaç iş yerinde çalışabileceği Türk Veteriner Hekimleri Birliği tarafından bölge veteriner hekimler odalarına bildirilir.

7. 11.12.2011 tarihli ve 28139 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği’nin 15 inci maddesine göre, laboratuvarlar Bakanlıkça belirlenecek teşhiste metot birliği esaslarına ve metotların standartlarına uymakla yükümlüdür. Bakanlığımız Bilim Kurulunca yapılan çalışmalar sonucunda “Teşhiste Metot Birliği Kitabı” oluşturulmuştur. Kitapta, metoda ait Standart Operasyon Prosedürleri (SOP) ve her metot için hangi güvenlik seviyesinde çalışılacağı belirlenmiştir. Her metot için belirlenmiş güvenlik seviyesi kriterlerine uyulması gerekmektedir. Bakanlığın bilgisi dışında yeni bir metot kullanılmayacak olup, yeni metot talep edilmesi halinde, söz konusu metoda ait teklif edilen “SOP” Genel Müdürlüğe gönderilir ve Bilim Kurulunun incelemesi sonucunda kabul edilmesi halinde kullanılabilir.
8. Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği hükümlerince Ulusal Referans Laboratuvarları, resmî ve özel laboratuvarlarca teşhis edilen ihbarı mecburi hastalıkların doğrulama teşhisini yapmak, teyit amacıyla gelen bu numunelerde pozitiflik bulunması halinde gecikmeksizin yetkili otoriteye ve gönderen birime bildirmekle yükümlüdür. Bu kapsamda enstitü müdürlüklerince ihbarı mecburi hastalıklara ilişkin pozitif teşhis edilen numunelerin ilgili Yönetmelik doğrultusunda her hastalık için belirlenen Ulusal Referans Laboratuvarına gönderilmesi hususu aksatılmadan yerine getirilir.
9. Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde kuruluş veya çalışma izni almamış deney hayvanı üretici, kullanıcı, araştırma yetkili veya tedarikçi kuruluşlar hakkında il müdürlüklerince yasal işlem uygulanır.
10. Sığır, koyun, keçi vb. gibi çiftlik hayvanları ya da diğer omurgalı hayvanların da deneysel veya diğer bilimsel amaçlar için kullanılması, Yönetmelik kapsamında Bakanlıkça verilecek çalışma iznine tabidir. Söz konusu hayvanlarda izin alınmadan bilimsel çalışma yürüten gerçek ve tüzel kişiler hakkında yasal işlem uygulanır.
11. Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde Çalışma İzni almış kuruluşların çalışma izin geçerliliği verilmiş tarihten itibaren 10 yıldır. İzin geçerlilik süresi bitmek üzere olan kuruluşlar iznin yenilenmesi amacı ile il müdürlüklerince uyarılır.
12. Çalışma izni verilmiş deney hayvanı kuruluşlarının denetimleri yılda en az bir kez bölge enstitü müdürlüğü ile il müdürlüklerinde görevli veteriner hekimlerden oluşturulan komisyon tarafından yapılır.
13. Deney hayvanı üretici/araştırma yetkili, kullanıcı ve tedarikçi kuruluşların bir önceki yıla ait istatistik verileri il müdürlüklerince Yönetmelik ekindeki formlara uygun olarak toplanır, toplanan bu bilgiler en geç ocak ayı sonuna kadar elektronik ortamda vetlab@tarimorman.gov.tr adresine e-posta ile, takiben de yazılı olarak Genel Müdürlüğe gönderilir.
14. **Proje bazlı izin verme yetkisi il müdürlüklerine devredilmiştir. Projenin birden fazla ili kapsayan bir araştırma olması halinde, araştırmacı araştırmanın yapılacağı illerden birine başvurur, başvuru yapılan il müdürlüğü başvuranın gönderdiği bilgilerle birlikte diğer il müdürlüklerinden yazılı görüş alır. Söz konusu izin, proje kapsamında yer alan il müdürlüklerinin uygun görüş vermesi halinde, izin başvurusu yapılan il müdürlüğünce verilir. Ancak bir veya birden fazla ilin/bölgenin tamamını örnekleyecek şekilde aktif/pasif survey/serosurvey gibi çalışmalar için izin Genel Müdürlükten alınır.**
15. İl müdürlükleri ilin bağlı olduğu enstitü müdürlükleri (**Ek-4**) ile koordineli olarak yapılacak program dâhilinde yılda en az bir kez veteriner teşhis ve analiz laboratuvarlarını denetler.
16. Bakanlığımızdan izin alan enstitüler ile diğer gerçek ve tüzel kişilere ait veteriner teşhis ve analiz laboratuvarlarının üçer aylık periyotlar halinde mart, haziran, eylül ve aralık aylarının sonunda o döneme ait teşhis faaliyetleri Veteriner Teşhis ve Analiz Laboratuvarları Yönetmeliği ekindeki forma doldurularak elektronik ortamda

vetlab@tarimorman.gov.tr adresine takiben de yazılı olarak Genel Müdürlüğe gönderilir. Özel laboratuvarlar bu bilgileri il müdürlükleri vasıtasıyla gönderir.

17. Veteriner Biyolojik Numunelerin Alınması, Nakledilmesi, İthalatı, İhracatı ve Laboratuvar Şartlarına Dair Yönetmelik Ek-1 ve Ek-8'inde yer alan isimleri yazılı veteriner biyolojik numunelerin nakilleri için Genel Müdürlükten izin alınması gerekmektedir. Yönetmelik kapsamı dışındaki veteriner biyolojik numuneler (Patojen bakteri, virüs, mantar, parazit, toksin ihtiva ettiği bilinen veya şüpheli örnekleri vb.) için de aynı şekilde Genel Müdürlükten izin alınmalıdır. Enstitü müdürlüklerinden veteriner biyolojik numune talep edilmesi halinde ilgili enstitü müdürlüğü talep hakkındaki görüşü Genel Müdürlüğe bildirir.
18. Enstitü müdürlükleri kendi bünyesinde bulunan veteriner biyolojik numunelerin envanterini temmuz ve ocak aylarında 6 ayda bir Genel Müdürlüğe bildirir. Envanterde değişiklik olması halinde bildirimler güncel tutulur. Envanter bilgileri Bakanlıkça açılacak veri tabanına girilir.
19. Veteriner teşhis ve analiz laboratuvarları ile deney hayvanı ünitelerinin denetim defterlerinin bir örneği takip eden yılın ocak ayı içerisinde Genel Müdürlüğe gönderilir.
20. Muayenehane, poliklinik ve hayvan hastanelerinin yılda en az bir kez denetlenmeleri, yapılan denetimlerde çalışma izin belgesi olmadan görev yapan veteriner hekim ve yardımcı sağlık personelinin tespiti halinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı il/ilçe teşkilatlarına gerekli bildirimler yapılır. Yönetmelik ve Talimatlara aykırı hareket edenler hakkında ise yasal işlem yapılır.
21. Ev hayvanlarının sağlıklı ortamlarda üretilmeleri, alınıp satılmaları, barındırılmaları ve eğitilmelerini temin etmek, hayvan hastalıklarının yayılmasını önlemek, zoonoz hastalıklara mâni olmak amacıyla, ev hayvanları üretim, satış, barınma ve eğitim yerleri etkin bir şekilde denetlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAYVAN HAREKETLERİ, KİMLİKLENDİRME VE KAYIT

- A- Hayvan ve hayvansal ürün nakillerinde temizlik ve dezenfeksiyon uygulaması ile ilgili hususlar**
1. Temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri il/ilçe müdürlüklerinde resmî veteriner hekim gözetiminde yapılır veya "Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelik" kapsamında özelleştirme yapılabilir.
  2. Temizlik işlemi için tazyikli su sistemlerinin kurulması ve gerektiğinde belediye itfaiye teşkilatlarının temizlik ve dezenfeksiyon çalışmalarına katılması amacıyla belediye ve borsa yetkilileri ile iş birliği ve koordinasyon sağlanır.
  3. İller arası hayvan ve hayvansal ürün nakillerinde temizlik ve dezenfeksiyon işleminden sonra dezenfeksiyon belgesi TÜRKVET kayıt sistemi üzerinden düzenlenir. Sistemin çalışmaması ve dezenfeksiyon belgesinin kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, bu durum tutanağa bağlanarak matbu dezenfeksiyon belgesi düzenlenir. Düzenlenen dezenfeksiyon belgesi veteriner sağlık raporuna eklenerek nakil aracı sürücüsüne teslim edilir.
  4. Sorumlu veteriner hekim istihdam edilen işletmelerden çıkan araçlar için veya belgenin sistemden alınmadığı durumlarda dezenfeksiyon belgesi matbu olarak düzenlenir. Matbu dezenfeksiyon belgesi il müdürlüğü döner sermaye işletmesi tarafından dip koçanlı, cilt ve seri numaralı olarak bastırılır. Dezenfeksiyon belgesi veteriner hekim tarafından 1 (bir) asıl ve 1 (bir) suret olarak doldurulur, aslı yetiştiricilere verilir, sureti ise düzenleyenlerce muhafaza edilir.
  5. Sorumlu veteriner hekim istihdam eden işletmelerden çıkan araçlar için düzenlenen dezenfeksiyon belgesine itibar edilir. Belirli aralıklarla dezenfeksiyon işlemlerinin yapılıp yapılmadığı kontrol edilir. Kontrol sonuçları tutanak altına alınarak dosyasında muhafaza edilir.

6. İhbarı mecburi hastalık nedeniyle hayvanları zorunlu kesime sevk eden il/ilçe müdürlüğü, kesimhanenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğü ile hayvanların gideceği kesimhaneye bilgi verir. Kesimhanede görevli resmî veteriner hekim söz konusu kesime müşahede ederek, her türlü sağlık ve hijyen tedbirlerini alır/aldırır ve nakil aracının kesimhaneden çıkmadan önce temizlik ve dezenfeksiyonunun yapılmasını sağlar.
7. Nakil araçlarının temizlik ve dezenfeksiyonu için il müdürlükleri tarafından döner sermaye ücretleri kapsamında alınan dezenfeksiyon ücretlerinin dezenfeksiyon sistemlerinin kurulumu, bakımı ve tamiri ile dezenfektan madde alımında kullanılması sağlanır.

B- Yurt içi veteriner sağlık raporlarının düzenlenmesi ile ilgili hususlar

Hayvan hastalıkları ile mücadelede hayvan hareketlerinin kontrolü büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, canlı hayvan sevklerinde veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce resmî veteriner hekimlerce hayvanların sağlık yönünden muayene ve kontrolleri yapılarak sadece sağlıklı hayvanların sevklerine müsaade edilir. Sığır cinsi hayvanların kulak küpeleri ve pasaportları ile koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpeleri ve nakil belgeleri, tek tırnaklı hayvanların mikroçip numaraları ve kimlik belgeleri kontrol edilir, hayvanların veri tabanındaki bilgileriyle uyum gösterip göstermediğine bakılır. Sevklerde bulunması zorunlu olan aşı kayıtları kayıt sistemlerinden kontrol edilir, aşı kaydı uygun olmayan hayvanlar **kesim sebebi dışında** kesinlikle sevk edilmez. Çıkış ve varış işletmesinin bulunduğu il, ilçe, köy veya mahallede hastalık nedeniyle kordon ve karantina tedbiri bulunup bulunmadığı gerek sistemden gerekse sistemin çalışmadığı durumlarda varış işletmesinin bulunduğu il/ilçe müdürlüğünden **teyit** edilir. Nakil araçlarının mutlaka temizlik ve dezenfeksiyonu yapıldıktan sonra dezenfeksiyon belgesi düzenlenir. **“Kesim” sebebi ile kesimhaneye sevk edilen hayvanlar, kesilmediği durumlarda ancak başka bir kesimhaneye sevk edilir, hayvanların başka bir işletmeye sevk edilmesine izin verilmez.**

1. Muayene yeri ve zamanı

- 1.1. Sevk edilecek hayvan ve hayvansal ürünlerin muayene ve kontrolü resmî veteriner hekim tarafından yapılır. Muayene ve kontroller İl/ilçe Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu tarafından tespit edilen muayene yerlerinde yapılır. Muayene ve kontrol yerlerinin düzenlenmesinden il/ilçe müdürlükleri sorumludur.
- 1.2. Hayvan ve hayvansal ürün sevklerinin daha sağlıklı yapılması için muayene ve kontrollerin her yılın başında toplanan Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu tarafından belirlenen saatler arasında ve komisyonca belirlenen yerlerde yapılması sağlanır ve aksaklıklara meydan verilmez.
- 1.3. Hayvan sevklerinin mesai saatleri dışında veya resmî tatillerde yapılması halinde, bu kontrolleri gerçekleştiren personele, 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 35 inci maddesinin beşinci fıkrasına göre döner sermaye bütçesinden fazla çalışma ücreti ödenir.

2. Veteriner sağlık raporu düzenleme yetkisi

- 2.1. Veteriner sağlık raporları il müdür yardımcılığı ve hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğü görevini vekâleten yürüten resmî veteriner hekimler ile bu şubede görevli resmî veteriner hekimler tarafından; ilçe müdürlüğü görevini vekâleten yürüten resmî veteriner hekimler ile ilçe müdürlüklerinde görevli resmî veteriner hekimler tarafından düzenlenir. **Bununla ilgili olarak 17 Aralık 2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan “Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelik” hükümlerine riayet edilir.**

- 2.2. İlçe müdürlüğünde resmî veteriner hekim olmadığı durumlarda; il müdürlüğü tarafından görevlendirilen resmî veteriner hekimlerce veteriner sağlık raporu düzenlenir.
3. **Veteriner sağlık raporunun düzenlenmesi ile ilgili genel hükümler**
- 3.1. Sevk raporlarına hayvan sahibinin adı, soyadı, T.C. kimlik numarası veya vergi numarası, açık adresi (çıkış işletme numarası), telefon numarası, sevk edilen hayvan ve hayvansal ürünlerin nevi ve miktarı, gideceği yerin açık adresi (varış işletme numarası) ile nakil araçlarının plakaları ve araç sürücüsünün ismi ve T.C. kimlik numarası raporlarda belirtilir.
- 3.2. İl/ilçe müdürlüklerince hayvan ve hayvansal ürünlerin hareketlerinin kontrolüne ilişkin tedbirler artırılarak, yol kontrolleri konusunda kolluk kuvvetleri ile koordinasyon sağlanır. Belgesiz veya belgesindeki özelliklere uymayan hayvan veya hayvansal ürün nakleden şahıslar hakkında 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununa göre yasal işlem yapılır.
- 3.3. "İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik" te belirtilen ihbarı mecburi hayvan hastalıklarından birine yakalandığı tespit edilen veya resmî veteriner hekiminin onayına istinaden zorunlu kesime sevk edilecek hayvanlar için düzenlenecek veteriner sağlık raporunun; **sevk sebebi** hanesine "**kesim veya kesim-şarta tabi**" ibaresi, Hayvanların Gideceği Yer ve Adresi hanesine ise "**kesimhanenin açık adresi**" yazılır ve raporun alt bölümünde yer alan "5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda Yem Kanununun 4. maddesinde belirtilen ihbarı mecburi hastalıklara ait tedbirler bulunmadığından ve yapılan klinik muayenelerinde sağlıklı bulduklarından" bölümü çizilerek iptal edilir. Resmî veteriner hekimin onayıyla zorunlu kesime sevk edilecek hayvanlarda aşı şartı aranmaz.
- 3.4. **Aynı tarihte, aynı şahıs veya firmaya ait birden fazla araçla aynı yere sevk edilecek hayvan ve hayvansal ürünlere her nakil aracı için ayrı ayrı veteriner sağlık raporu düzenlenir. Her nakil aracı için düzenlenen veteriner sağlık raporundaki kulak küpe numaraları ile nakil aracında bulunan hayvanların kulak küpe numaralarının uyumlu olması sağlanır.**
- 3.5. **Tek araçla birden fazla yere sevk edilecek hayvanlar için ayrı ayrı veteriner sağlık raporu düzenlenir.**
- 3.6. Tek araçla birden fazla yere sevk edilecek hayvansal ürünler, canlı balık ve balıkçılık ürünleri ile kuluçkahaneden çıkan ve birden fazla yere sevk edilecek kanatlı hayvanlar için gideceği yerler ve adresleri raporda belirtilmek suretiyle tek veteriner sağlık raporu düzenlenir. Veteriner sağlık raporu gideceği yer sayısı kadar fotokopi ile çoğaltılarak resmî veteriner hekim tarafından "Aslının Aynıdır" ibaresi konularak kaşe ile onaylanacak, gideceği her bir yer için çoğaltılan fotokopiler o yerlerdeki ilgililere, raporun aslı ise en son varılan yerdeki ilgiliye teslim edilir.
- 3.7. **Sığır cinsi, koyun-keçi türü, deve, domuz ve tek tırnaklı hayvanlar aynı araçla sevk edilemez.**
- 3.8. Düzenlenen veteriner sağlık raporlarından ve dezenfeksiyon işlemlerinden Bakanlığımız tarafından belirlenen il müdürlüğü döner sermaye işletmeleri birim fiyat listesi kapsamında ücret alınır.
4. **Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemi üzerinden düzenlenmesi**
- 4.1. Canlı hayvan ve hayvansal ürünler için veteriner sağlık raporları kayıt sistemi üzerinden düzenlenir.
- 4.2. Sistem üzerinden veteriner sağlık raporu düzenlenirken sisteme hologram etiket numarası yazılır.
- 4.3. Sistemden alınan veteriner sağlık raporuna resmî/yetki verilen veteriner hekimin adı, soyadı ve memuriyet sicil numarası yazıldıktan sonra imzalanarak taklit ve/veya tahrif edilmesini önlemek amacıyla sisteme numarası yazılan hologram etiketi yapıştırılır.

4.4. Düzenlenen veteriner sağlık raporu mutlaka imza karşılığı teslim edilir.

5. Veteriner sağlık raporunun matbu olarak düzenlenmesi

- 5.1. Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, öncelikle hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğüne ilgili raporun sistemden neden düzenlenemediği hakkında bilgi verilerek, bu durum tutanağa (Tarih ve saat özellikle belirtilmelidir.) bağlandıktan sonra matbu veteriner sağlık raporları kullanılır.
- 5.2. Düzenlenen matbu veteriner sağlık raporunun, eklerinin ve ilgili tutanağın fotokopisi en geç 72 saat içinde hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğüne resmî yazı ile gönderilir. Hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğü tarafından matbu veteriner sağlık raporları incelenerek, tespit edilen uygunsuzluklar hakkında işlem yapılır. Veteriner sağlık raporları incelenirken tarih, cilt, seri ve hologram numaralarının birbirini takip edip etmediği de kontrol edilir. Hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğüncelencelenen ve uygunsuzluk tespit edilen matbu veteriner sağlık raporlarının listesi ve yapılan işlemler her ayın ilk haftası **Ek-37** tanzim edilerek **Genel Müdürlüğe gönderilir.**
- 5.3. Matbu olarak düzenlenen veteriner sağlık raporuna taklit veya tahrif edilmesinin önlemek amacıyla hologram etiketi yapıştırılır.
- 5.4. Matbu veteriner sağlık raporu düzenlenmesi durumunda sevk edilen sığır cinsi hayvanlar, koyun ve keçi türü hayvanlar, diğer hayvan türleri, kanatlı hayvanlar ve hayvansal ürünler için veteriner sağlık raporları sistem üzerinden de mutlaka düzenlenir ve çıktısı alınır. Bu rapor sistem üzerinden düzenlenirken matbu veteriner sağlık raporuna yapıştırılan hologram etiketi numarası sisteme kaydedilir. Sonradan sistemden düzenlenen bu rapora ayrıca hologram etiketi yapıştırılmaz.
- 5.5. Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemleri üzerinden düzenlenememesi durumunda hayvan ve hayvansal ürün nakillerinde, muayene ve kontrolden geçirilerek nakli uygun görülen hayvan ve hayvansal ürün için görevli resmî veteriner hekim tarafından Bakanlıkça bastırılıp dağıtılan soğuk damgalı ve kendinden karbonlu “Yurtiçi Hayvan Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu”, “Yurtiçi Hayvansal Ürün Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu” ve “Yurtiçi Kanatlı Hayvan Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu” düzenlenir.
- 5.6. Düzenlenen veteriner sağlık raporu mutlaka imza karşılığı teslim edilir.

6. Sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanların sevk

- 6.1. Küpelenmemiş ve kayıt altına alınmamış hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmez. Düzenlenen veteriner sağlık raporu ekinde bu hayvanlara ait sığır cinsi hayvan pasaportu ile koyun ve keçi türü hayvanlara ait nakil belgesi nakil esnasında hayvanların beraberinde bulundurulur. Kulak küpe numaraları veteriner sağlık raporuna yazılır veya gereği durumunda imzalı ve mühürlü şekilde başka bir kâğıda listelenerek bu rapora eklenir. Söz konusu listenin bir sureti de birimde kalacak şekilde veteriner sağlık raporuna eklenerek muhafaza edilir.

7. Arı sevkleri

- 7.1. Arıların nakillerinde veteriner sağlık raporu düzenleyen resmî veteriner hekimlerce muayene ve kontroller yapılır. Uygun bulunmaları durumunda veteriner sağlık raporu düzenlenir.

- 7.2. Başka illere yapılacak arı sevklerinde, ekinde vize belgesinin yer aldığı veteriner sağlık raporu düzenlenirken veya vize belgesi onaylanırken işletme tescil belgesi sistem üzerinden kontrol edilir. Ayrıca işletme tescil belgesi istenmez.
- 7.3. Gezgin arıcıların aynı yıl içinde 31 Aralık tarihine kadar yapacakları iller arası hareketler için, ilk çıktıkları yerin bağlı olduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından arıların gerekli sağlık ve muayene kontrolleri yapıldıktan sonra veteriner sağlık raporu ve "Arı Vize Belgesi" düzenlenir.
- 7.4. Arıların ilk çıktığı yerin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından arı vize belgesinin "Vize 1" kısmının tamamı veteriner sağlık raporuna uygun olarak doldurulup onaylanır, "Vize 2, 3, 4, 5" kısımları ise boş bırakılır.
- 7.5. Arıların, gittikleri yerdeki il/ilçe müdürlüklerinde görevli resmî veteriner hekim tarafından gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapılır. Veteriner sağlık raporunun ekinde yer alan vize belgesinin ilgili bölümü doldurularak onaylanır ve arılar bir sonraki yere sevk edilir. Yeni veteriner sağlık raporu düzenlenmez. Raporun ve vize belgesinin fotokopisi alınarak muhafaza edilir. Raporun aslı ile onaylanan vize belgesi arıcıya imza karşılığı teslim edilir.
- 7.6. Veteriner sağlık raporunun veya vize belgesinin kaybolması durumunda arıların son konakladıkları yerin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlükleri tarafından gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapılarak yeni veteriner sağlık raporu düzenlenir. Ayrıca yeniden arı vize belgesi düzenlenerek veteriner sağlık raporuna eklenir.
- 7.7. Arı sevklerinde düzenlenen veteriner sağlık raporlarının ekine plaka listesi eklenmesi gerekmektedir.
- 7.8. Yerli Hayvan Irk ve Hatlarının Tescili hakkında 2004/39 sayılı tebliğ çerçevesinde tescil edilen Kafkas Arı Irkı; Artvin, Ardahan illerinin tamamı ile Kars ili Susuz ilçesinin Kızıroğlu, Küçükçatak ve Büyükçatak köyleri kapsamında gen merkezi olarak koruma altına alınmıştır. Başka illerden arı girişi yasak olan bu bölgelere arı sevkine izin verilmez.

8. Tek tırnaklı hayvan sevkleri

- 8.1. Tanımlanmamış tek tırnaklı hayvanların nakillerine izin verilmez.
- 8.2. **Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı yarış atlarının**, veteriner sağlık raporu aranmaksızın **pedigri/pasaport ile** iller arasında nakline müsaade edilir.
- 8.3. **Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı olmayan ancak sportif amaçla yetiştirilen diğer atların, veteriner sağlık raporu aranmaksızın pedigri/pasaport/ bağlı bulunduğu federasyona kayıtlı olduğunu gösteren belge veya mahalli yarış otoritesinden alacağı belge ile** iller arasında nakline müsaade edilir. Söz konusu belgelerin nakil sırasında bulundurulması zorunludur.
- 8.4. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı veya sportif amaçlı yetiştirilen tek tırnaklı hayvanlar hariç, il içi nakillerde "**tek tırnaklı hayvan kimlik belgesi**" ile iller arası nakillerde ise "**tek tırnaklı hayvan kimlik belgesi**" ne istinaden düzenlenen "**veteriner sağlık raporu**" bulundurulması zorunludur.
- 8.5. TR-1 illerine yapılacak sevkler bu bölümün **C-3. maddesine** göre yapılır.

9. Deve sevkleri

- 9.1. Yol güzergâhı üzerinde, hayvan ve araç plaka kontrolü amacıyla, çıkış ve varış işletmelerinin orta noktasında bulunan bir il müdürlüğü belirlenir.
- 9.2. Deve sahibinden; öncelikle vize işleminin yapılacağı il müdürlüğüne gideceği, burada resmî veteriner hekime vize işlemini yaptıracağı, varış işletmesine gitmeden önce söz konusu işletmenin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne giderek gerekli kontrolleri yaptıracağı yönünde taahhütname alınır.
- 9.3. Alınan taahhütname, veteriner sağlık raporu ve varsa ekleri; vize için belirlenen il müdürlüğü ile varış il/ilçe müdürlüğüne e-posta ile gönderilir. Sevk edilen develer ve ilgili belgelerin kontrolü belirlenen il müdürlüğü tarafından yapılarak veteriner sağlık raporu

vize edilir. Varış işletmesinin bağlı olduğu il/ilçe müdürlüğü; sevk işlemini yapan il/ilçe müdürlüğüne, develer ve aracın plaka kontrolleri ile vize işleminin yapıldığına dair e-posta ile bilgi verir.

- 9.4. Nakledilecek devenin yaşı, cinsiyeti, donu ve varsa ayırt edici özel işaretleri veteriner sağlık raporuna yazılarak, ayrıca birimleri belirtilir.
- 9.5. **Deve işletmeleri; hayvan sağlığı, hayvan hareketleri, hayvan refahı ve hayvan mevcudu yönünden denetlenir, TÜRKVET'te işletme ve sürü kaydı yapılır ve deve mevcudu güncel tutulur.**
- 9.6. **Denetleme iş ve işlemleri il müdürlüğü personeline aylık olarak yapılarak, sonuçlar TÜRKVET'te ilgili sayfaya eklenir.**

10. Göçer hayvan sevkleri

- 10.1. Göçer hayvanların sevkleri "Göçer Hayvanların Tanımlanması ve Nakilleri Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre yapılır.
- 10.2. İller tarafından, araçla veya yaya olarak hareket edecek göçer hayvanların takip edecekleri güzergâh ile göçer hayvan sevk kontrol noktaları diğer illerle koordinasyon sağlanarak il hayvan sağlık zabıtası komisyonu marifetiyle tespit edilir ve her yılın en geç ocak ayı başında ilan edilerek TÜRKVET'e girilir. Güzergâhlarda herhangi bir değişiklik olmaması durumunda bir önceki yılın güzergâhları geçerli sayılır. Göçer hayvan sevk güzergâhı il sistem sorumluları tarafından TÜRKVET'e il/ilçe/köy/mahalle olarak girilir. Göçer hayvan nakillerinde geçiş güzergâh noktaları TÜRKVET üzerinden seçilerek sistem üzerinde güzergâhın oluşturulması sağlanır. Göçer hayvanların bu güzergâhı takip etmeleri zorunludur. Güzergâhta değişiklik olması durumunda göçer hayvan sahipleri bulunduğu yerin il/ilçe müdürlüğüne müracaat eder ve göçer hayvanlara yeni veteriner sağlık raporu düzenlenir.
- 10.3. Göçer hayvan sevkleri il hayvan sağlık zabıtası komisyonu tarafından belirlenen güzergâh üzerinde ve düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl geçerli olan tek veteriner sağlık raporu ile yapılır. Göçer hayvan sevklerinin yoğun olduğu illerde göçer hayvancılıkla uğraşan yetiştiricilere; hayvanlarını olatmak üzere farklı illerdeki mera ve yaylaları kullanma ve hayvan sevklerinde uymaları gereken usul ve esaslara ilişkin eğitimler düzenlenir.
- 10.4. İl hayvan sağlık zabıtası komisyonu tarafından belirlenen güzergâh üzerinde bulunan ve aynı komisyon tarafından belirlenen göçer hayvan sevk kontrol noktalarında il/ilçe müdürlüğünde görevli resmî veteriner hekim tarafından veteriner sağlık raporu kontrolü, yeni doğan hayvanların küpelemesi ve TÜRKVET'e kaydı, aşılama ve muayene işlemleri gerçekleştirilir. Küpelenen hayvanların listesi veteriner sağlık raporuna eklenerek sevklerine izin verilir.
- 10.5. Göçer hayvan nakilleri dışındaki yaya sevklerde varış bildirim süresi çıkış tarihinden itibaren 180 gündür.

11. Domuz ve domuz karkas sevkleri

- 11.1. İller arası canlı domuz sevklerinde, **Genel Müdürlükten izin alındıktan** ve gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapıldıktan sonra veteriner sağlık raporu düzenlenir.
- 11.2. Domuzların il içindeki kesimhanelere sevkleri nakil beyannamesi ile kesimhaneden yapılacak domuz karkaslarının il içi sevkleri ise kesim raporu ile yapılır.
- 11.3. Domuzların ve domuz karkaslarının sevk edildiği işletmeye gidip gitmediğinin kontrol edilmesi amacıyla hayvanların ve karkasların gideceği işletmenin bağlı bulunduğu il müdürlüğüne bilgi verilir.
- 11.4. Domuzların ve domuz karkaslarının sevk edildiği işletmenin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından işletmeye gelip gelmediği kontrol edilerek Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

11.5. Domuz işletmeleri hayvan sağlığı, hayvan sayısı ve hayvan hareketleri yönünden aylık olarak denetlenir, denetleme iş ve işlemleri il müdürlüğü personelince aylık olarak yapılır ve sonuçlar TÜRKVET'te ilgili sayfaya eklenir.

12. Deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için kullanılan hayvanların sevkleri

12.1. Deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için kullanılan hayvanların sevklerinin, hayvan refahı, hayvan ve insan sağlığına uygun şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınması sağlanır.

12.2. Türe özgü nakil mevzuatı bulunmayan ve aynı zamanda deneysel veya diğer bilimsel amaçlar için kullanılmak üzere yurt içinde yer değiştirecek omurgalı hayvanların nakilleri 13.12.2011 tarih ve 28141 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren "Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik" in 6 ncı maddesi çerçevesinde yapılır.

12.3. Ayrıca Trakya'ya yapılacak nakillerde bu bölümün "**C- Hayvan sevklerine getirilen kısıtlamalar**" başlığı altında yer alan kısıtlamalara uyulur.

13. Hayvansal ürün sevkleri

13.1. Bakanlık tarafından ruhsatlandırılmış özel ve resmî kesimhanelerden il içi hayvansal ürünlerin sevklerinde resmî veteriner hekim tarafından "**Kesim Raporu**" TÜRKVET kayıt sistemi üzerinden düzenlenir. **Kesim raporunun kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde, bu durum tutanağa bağlandıktan sonra matbu kesim raporu kullanılır.**

13.2. Kesimhanede görevli resmî veteriner hekim tarafından başka illere yapılacak olan hayvansal ürün sevklerinde "Yurtiçi Hayvansal Ürün Sevklerine Mahsus Veteriner Sağlık Raporu" düzenlenir.

13.3. 26.01.2017 tarihli ve 29960 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği" kapsamında ambalajlanan ve etiketlenen **kanatlı eti, kırmızı et, balıkçılık ürünleri ve diğer hayvansal ürün** sevklerinde veteriner sağlık raporu **aranmaz.**

13.4. **Deri, bağırsak, hayvansal gübre gibi hayvansal yan ürünlerin** sevklerinde de veteriner sağlık raporu **aranmaz.**

13.5. Salyangoz ve kurbağaların il içi nakilleri nakil beyannamesiyle, iller arası nakilleri ise gerekli sağlık muayene ve kontrolleri yapıldıktan sonra nakil beyannamesine istinaden düzenlenen veteriner sağlık raporu ile yapılır.

13.6. Birincil üretim kapsamına giren ve doğal yapısında değişiklik olmayan süzme bal sevklerinde hammadde ambalajı üstünde işletmeye ait hammaddenin kaynağını işaret eden TÜRKVET'ten alınan işletme numarası bulunmak şartıyla veteriner sağlık raporu düzenlenir. Kayıtlı ve onaylı işletmelerde paketlenip etiketlenmiş balların naklinde veteriner sağlık raporu düzenlenmez. Bal sevklerinde nakli yapanın toptancı olması halinde, balın nereden temin edildiğine dair belgelerin ibraz edilmesi şartı aranır ve toptancı tarafından ambalaj bozulmadan yukarıda belirtilen etiketleme şartlarını sağlaması istenir.

14. Askıdaki hayvanlar

14.1. **Sevk sebebi "Yetiştirme" olarak düzenlenen veteriner sağlık raporlarında bildirim süresi dolmasına rağmen halen askıda olan hayvanlar için, varış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne idari işlem yapılır.**

14.2. **Sevk sebebi "Yetiştirme" dışında düzenlenen veteriner sağlık raporlarında, başka illere sevk edilen ancak bildirim süresi içerisinde beyan edilen varış işletmesine gelmeyen hayvanlar için;**

- i. Sevk edilen hayvanların tümünün işletmeye gelmediği durumlarda; varış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından, çıkış işletmesinin bağlı bulunduğu il müdürlüğüne durum resmî yazı ile bildirilir, sevk ile ilgili idari para cezası veteriner sağlık raporunu düzenleyen il/ilçe müdürlüğü tarafından uygulanır.
- ii. Sevk edilen hayvanların kısmen geldiği durumlarda; gelmeyen hayvanlar için hayvan sahibinin beyanı alınarak varış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından veteriner sağlık raporunda hayvan sahibi olarak kayıtlı kişi/kurum-kuruluşa idari para cezası uygulanır.
- iii. Veteriner sağlık raporu düzenlendiği halde hayvanların nakledilmediğinin tespit edilmesi durumunda, veteriner sağlık raporunun düzenleme tarihinden itibaren 5 gün içerisinde veteriner sağlık raporu geri çağırılabilir. Veteriner sağlık raporunun düzenleme tarihi üzerinden 5 gün geçmesi durumunda, raporu düzenleyen il/ilçe müdürlüğü tarafından hayvan sahibine idari para cezası uygulanır.

14.3. Askıdaki hayvanlardan; işletmelerde tespit edilen ve idari para cezası uygulanan hayvanlar bulunduğu işletmeye, işletmelerde tespit edilemeyen ve idari para cezası uygulanan hayvanlar ise "il depo" işletmesine varış yapılır.

C- Hayvan sevklerine getirilen kısıtlamalar

1. Trakya'ya hayvan sevkleri

- 1.1. Trakya 25 Mayıs 2010 tarihinde "Şap Hastalığından Aşılı Arılık" statüsü kazanmış, 01 Mart 2021 tarihinden itibaren ise "Koyun Keçi Vebası Hastalığından Korunmuş Bölge" ilan edilmiştir. Bu statülerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için Anadolu'dan Trakya'ya ilgili hastalıklara duyarlı canlı hayvan sevkleri "Şap Hastalığına Duyarlı Hayvanların Korunmuş Bölgelere Sevklerinde Uygulanacak Prensipler Genelgesi" (2020/06), "Koyun Keçi Vebası Hastalığından Korunmuş Bölge İlan Edilen Trakya'ya Yapılacak Küçükbaş Canlı Hayvan Sevkleri Genelgesi" (2021/04) ve 21.04.2021 tarih ve 1080702 sayılı yazı doğrultusunda yürütülür. Bu kapsamda, İstanbul Avrupa yakasına Kurban Bayramı döneminde kurbanlık olarak sevk edilecek hayvanların, Kurban Bayramından 15 gün öncesinden başlayarak bayram sonuna kadar sevkleri yapılabilir. **Bunun dışında Trakya illerine büyükbaş ve küçükbaş sevk işlemi yapılmaz.**
- 1.2. Trakya'ya hayvan sevklerinde görevlendirilecek resmî veteriner hekimlere, hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğü tarafından sevk prosedürleri hakkında eğitim verilir.
- 1.3. Trakya'ya sevk prosedürlerini gerçekleştirecek resmî veteriner hekimlerin görevlendirildiğine dair Makam Olur'u il müdürlüğüne alınır. İlgili veteriner hekimlere tebliğ edilir ve alınan Olur il müdürlüğünde muhafaza edilir.
- 1.4. **Trakya'ya yapılacak deneysel ve diğer bilimsel amaçlı domuz sevklerinden önce Genel Müdürlükten izin alınır.**

2. Çıkma kanatlı hayvan sevkleri

- 2.1. Çıkma kanatlı hayvanlar kesim amacıyla kesimhaneye, itlaf ve imhası için rendering tesisine sevk edilir ya da ihracat amacıyla sevklerine izin verilir.
- 2.2. Çıkma kanatlı hayvanların kesimhaneye sekinde, hayvan sahibi/firma tarafından ilgili kesimhanede kesileceğine dair onaylı belgenin ibraz edilmesinden sonra veteriner sağlık raporu düzenlenir. Aynı hayvan sahibi/firmanın daha sonraki bir tarihte yine çıkma kanatlı hayvanlarını kesimhaneye sevk talebinde ise; önceki sevkte çıkma kanatlı hayvanlarını kesimhanede kestirdiğine dair kesimhane tarafından düzenlenen belgenin ibrazından sonra veteriner sağlık raporu düzenlenir. Bu belge birimde kalacak veteriner sağlık

raporuna eklenir. Sevki yapan il/ilçe müdürlüğü kesimhanenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğünü bilgilendirir. Söz konusu çıkma kanatlı hayvanların kesilip kesilmediği bilgisi kesimhanenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından sevki yapan il/ilçe müdürlüğüne yazılı ya da elektronik olarak yapılır.

2.3. Çıkma kanatlı hayvanların ihracat amacıyla yapılan sevklerinde, ihracat sağlık sertifikası düzenlenir. Eğer ihracat işlemi gümrükleme yerinde yapılacak ise buraya kadar veteriner sağlık raporu düzenlenir. Bir sonraki ihracat talebinde bir önceki ihracatın yapılıp yapılmadığına dair belgeler, sevki yapan il/ilçe müdürlüğüne yazılı ya da elektronik olarak bildirilir.

3. TR-1 İlleri (Ankara, Bursa, Edirne, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kocaeli ve Tekirdağ) ile İstanbul İli Adalar İlçesine yapılacak tek tırnaklı hayvan sevkleri

3.1. Diğer illerden TR-1 illerine yapılacak tek tırnaklı hayvan sevklerinde;

- i. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı veya sportif amaçlı yetiştirilen pedigri/pasaportlu atların sevklerinde veteriner sağlık raporu düzenlenmez, pedigri/pasaport/bağlı bulunduğu federasyona kayıtlı olduğunu gösterir belge veya mahalli yarış otoritesinden alacağı belge ile nakillerine müsaade edilir.
- ii. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı veya sportif amaçlı yetiştirilenler dışındaki tek tırnaklılar için;
  - a. Sevklerinden önce hayvan hastalığı (Ruam) nedeniyle kısıtlama bulunmayan bir işletmede 30 gün süreyle karantinada tutulur.
  - b. Karantina süresi içerisinde hayvanlardan önce numune (kan serumu) alınarak analiz için Etlik Veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitü Müdürlüğüne gönderilir, daha sonra hayvanlara mallein testi yapılır.
  - c. Mallein testi ve laboratuvar sonuçları menfi çıkan ve karantina süresinde herhangi bir klinik belirti göstermeyen hayvanlar için mikroçip numarası ve "Tek Tırnaklı Hayvan Kimlik Belgesi" kontrol edildikten sonra veteriner sağlık raporu düzenlenir.

3.2. TR-1 illeri arasında yapılacak tek tırnaklı hayvan sevklerinde;

- i. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı veya sportif amaçlı yetiştirilen pedigri/pasaportlu atların sevklerinde veteriner sağlık raporu düzenlenmez, pedigri/pasaport/bağlı bulunduğu federasyona kayıtlı olduğunu gösterir belge veya mahalli yarış otoritesinden alacağı belge ile nakillerine müsaade edilir.
- ii. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı veya sportif amaçlı yetiştirilenler dışındaki tek tırnaklılar, ruam yönünden klinik muayeneden geçirildikten sonra sağlıklı olanlara veteriner sağlık raporu düzenlenir.

3.3. İstanbul ili Adalar ilçesine yapılacak tek tırnaklı hayvan sevklerinde;

- i. Adalar ilçesine sevk işleminden önce Genel Müdürlükten izin alınır. İzin almadan veya veteriner sağlık raporu tanzim edilmeden Adalar ilçesine giriş yaptığı tespit edilen tek tırnaklılar, 30 gün süreyle karantinaya alınarak mallein tatbik edilir, müspet reaksiyon veren hayvanlar tazminatsız olarak itlaf edilir. Negatif olan hayvanlar ise mahrecine iade edilir.
- ii. Genel Müdürlüğün izni dâhilinde sevk edilen tek tırnaklılar, diğer illerden TR-1 illerine yapılacak sevk prosedürüne ek olarak varış işletmesinde 30 gün boyunca karantina altında tutulur ve bu hayvanlara varış işleminden en az 20 gün sonra tekrar mallein testi yapılır.

Ç- İller arası hayvan sevklerinde aşılama ve karantina ile ilgili hususlar

1. Hayvan nakillerinde aranacak aşılama ve bu aşılara ilişkin hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir ve bu hususlara uyulur.

2. Hayvanların doğrudan kesimhaneye veya ihracat amaçlı sevklerinde, hayvan nakillerinde aranacak aşular ve bu aşulara ilişkin hususlar ile cezalı olarak kaydedilen hayvanlardaki 30 günlük karantina şartı aranmaz.
3. Doğrudan kesimhaneye veya ihracat amaçlı sevk edilen ancak veteriner sağlık raporu geçerlilik süresi içerisinde varış işletmesine ulaşmayan hayvanlar hakkında idari işlem yapılmak üzere, varış işletmesinin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne, çıkış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne resmî yazıyla bildirim yapılır. İhracat amaçlı sevk düzenlenmeden önce ihracat işletmesinin ihracat izni kontrol edilir, uygun olması durumunda veteriner sağlık raporu düzenlenir.
4. İhracatı gerçekleştiren il/ilçe müdürlüğü tarafından, ihraç edilen hayvanlara TÜRKVET'te ihraç kaydı girilir.
5. İhracat amaçlı sevk edilen hayvanlar, ihraç edilmemesi durumunda en yakın kesimhanede kesime sevk edilir. Kesilmek istenmeyip başka bir işletmeye sevk istenmesi durumunda, yürürlükteki hayvan nakillerinde aranacak aşular ve bu aşulara ilişkin hususlar sağlanmalıdır.

D- Hayvan satış yerlerinin denetim ve kontrolü

1. Hayvan satış yerlerinde dikkat edilecek hususlar

- 1.1. **Hayvan satış yerlerinin hayvan girişlerinin daha sağlıklı kontrol edilebilmesi amacıyla gün ışığında ve mümkün olduğunca mesai saatleri içerisinde açılması sağlanır.**
- 1.2. **Hayvan satış yerlerinin faaliyette olacağı zaman dilimleri İl/İlçe Hayvan Sağlık Zabıtası komisyonları tarafından belirlenir.**
- 1.3. Resmî veteriner hekim kontrolünde sorumlu veteriner hekim tarafından, hayvan pazar ve borsaları ile hayvan toplama ve satış merkezi ve panayirlara satış amacıyla getirilen sığır cinsi hayvanların il içi hareketlerinde sığır cinsi hayvan pasaportu, koyun ve keçi türü hayvanların il içi hareketlerinde nakil belgesi, söz konusu hayvanların iller arası hareketlerinde ise veteriner sağlık raporları, hayvanlara ait kulak küpeleri ve veri tabanındaki kayıtları kontrol edilir. Ayrıca, hayvanların sağlık muayene ve kontrolleri yapılarak, sadece belgeleri tam olan ve sağlıklı hayvanların bu tür hayvan satış yerlerine girişlerine müsaade edilir.
- 1.4. **Hayvanların satılması durumunda sığır cinsi hayvan pasaportunun veya koyun-keçi nakil belgesinin arkasına, hayvanları elinde bulunduran son kişi hayvanların mülkiyetinin kendisine ait olduğunu ve her türlü sorumluluğu kabul ettiğini ifade edip imzalar. Bu belgede alıcı ve satıcının adı-soyadı, kimlik numarası ve telefon numarası yer alır. Belge alıcı, satıcı ve hayvan satış yeri sorumlusu veteriner hekim tarafından imzalanır, buna istinaden hayvan satış yerine hayvanların varışları yapılır.**
- 1.5. Hayvanların satılmaması durumunda, görevli resmî veteriner hekim tarafından yeni veteriner sağlık raporu düzenlenerek kayıt sistemi üzerinden geldikleri işletmelere sevkı yapılır. Bir önceki veteriner sağlık raporu hayvan satış yerinde saklanır.
- 1.6. Hayvan satış yerlerine girişlerine izin verilen hayvanların beraberinde bulunan belgeler sorumlu veteriner hekim tarafından yetiştiricilerden teslim alınır. Çıkış yapan hayvanların veteriner sağlık raporu haricindeki belgeler yetiştiricilere teslim edilir. Bu belgelerin kaybolmaması için gerekli tedbirler alınarak kontrolleri yapılır.
- 1.7. Hayvan pazarında alımı ve satımı yapılan sığır cinsi hayvanların pasaportlarının bir nüshası, sorumlu veteriner hekim tarafından hayvan pazarında en az 3 yıl süre ile saklanır.
- 1.8. İl içinde, sığır cinsi hayvanların pasaportu ve koyun ve keçi türü hayvanların nakil belgesi ile hayvan satış yerlerine getirilen hayvanların satılmaması durumunda, görevli resmî veteriner hekim tarafından sığır cinsi hayvan pasaportu veya nakil belgesinin arkasına

geldikleri yer ve işletme numarası yazılarak kayıt sistemi üzerinden geldikleri işletmelere sevkleri yapılır. Nakil belgesi hayvan satış yeri sorumlu veteriner hekimi tarafından da düzenlenebilir.

- 1.9. Hayvan satış yerlerinin temizlik ve dezenfeksiyonları düzenli bir şekilde yaptırılır. Bu konuda ilgililer bilgilendirilerek; dezenfeksiyon işlemleri ile ilgili gerekli tedbirler alınır.

2. Ruhsat işlemleri

- 2.1. Hayvan pazar ve borsaları ile hayvan toplama ve satış merkezleri, 24.12.2011 tarihli ve 28152 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılması ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” esaslarına göre ruhsatlandırılır.
- 2.2. Hayvan satış yerlerinde bulaşıcı hayvan hastalıklarının yayılmasının engellenmesi ve hayvanların sağlıklı ortamlarda alınıp-satılmalarını temin etmek amacıyla hayvan satış yerlerinin kurulması konusunda gerçek ve tüzel kişiler, kuruluşlar ile belediyeler başta olmak üzere resmî kuruluşlarla bilgilendirme toplantıları düzenlenir ve il/ilçede üst düzey yetkililerle koordinasyon sağlanır.
- 2.3. Hayvan satış yeri ruhsatı, “Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılması ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ekindeki örneğe göre il müdürlükleri tarafından düzenlenir.
- 2.4. Ruhsatlandırılan ve ruhsatı iptal edilen hayvan satış yerlerine ait bilgiler e-posta ile hareket@tarimorman.gov.tr adresine ve resmî yazı ile Genel Müdürlüğe bildirilir.
- 2.5. **Ruhsatı iptal edilen hayvan satış yerleri için VETBİS’de işletme kısıtı konulmaz. Sadece TÜRKVET’te kapalı duruma getirilir.**
- 2.6. Ruhsatlandırılan hayvan satış yerleri TÜRKVET’e kaydedilerek, TÜRKVET’te kayıtlı hayvan satış yeri bilgileri ile il müdürlükleri tarafından ruhsatlandırılan hayvan satış yeri bilgilerinin uyumlu olması sağlanır.

3. Denetim ve kontrol

- 3.1. Hayvan satış yerlerine resmî veteriner hekim görevlendirilmesi yapılarak, satış yerleri sürekli kontrol ve denetim altında bulundurulur. Resmî veteriner hekimlere ait nöbet listesi hazırlanarak ilgililere bildirilir ve gerekli kontrollerin yapılması sağlanır. Nöbet listeleri söz konusu hayvan satış yerlerindeki panolara asılır, bu listeler her ay düzenli olarak hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri şube müdürlüklerinde/ilçe müdürlüklerinde dosyalanarak denetime hazır bulundurulur, Bakanlığa gönderilmez.
- 3.2. Her türlü kanatlı hayvan ve civcivleri ile ekonomik ömrünü tamamlamış çıkma diye tabir edilen kanatlı hayvanların hayvan satış yerlerinde, açıkta ve semt pazarlarında satışına izin verilmez. il/ilçe müdürlükleri tarafından belediyelerle iş birliği yapılarak ayda en az bir kez olmak üzere örnekleme metodu ile söz konusu satış yerlerinde denetim yapılır. Yapılan denetimler tutanak altına alınarak dosyasında muhafaza edilir. 5996 sayılı Kanun’un 36 ncı maddesi birinci fıkrasının (f) bendine göre Bakanlıkça izin verilen yerler dışında hayvan satışı yapanlara ve Bakanlıktan onay almadan faaliyette bulunanlara idari para cezası uygulanır. Hayvan satış yerlerinde yapılan denetim sonuçları, “Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılma ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” in Ek-5’inde yer alan form kullanılarak 6 ayda bir (Temmuz ve ocak aylarının ilk haftasında, önceki 6 ayı kapsayacak şekilde) Genel Müdürlüğe gönderilir.
- 3.3. İl, ilçe, belde ve köylerde hayvan satış yerleri dışındaki yerlerde hayvan alım ve satımları yasaklanır. Her yıl Bakanlıklar arası Kurban Hizmetleri Komisyonunca yayımlanan “Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ” kapsamında belirlenen geçici kurban satış yerleri dışında kurbanlık alım ve satımlarına müsaade edilmez ve gerekli denetim ve kontroller yapılır.
- 3.4. Bakanlıklar Arası Kurban Hizmetleri Komisyonunca yayımlanan “Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ” kapsamında belirlenen geçici kurban satış yerleri

TÜRKVET'e kaydedilir. Kurban Bayramı sonrasında söz konusu işletmelere fiili olarak gelen hayvanların varışları yapılarak, 30 gün içerisinde düşüm işlemleri gerçekleştirilir. Sonrasında işletmeler kapalı duruma getirilir.

- 3.5. Kurbanlık olarak sevk edilecek büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar için her yıl Bakanlıklar arası Kurban Hizmetleri Komisyonunca yayımlanan "Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ" doğrultusunda işlem yapılır.
- 3.6. Bakanlıkça izin verilen yerler dışında hayvan satışı yapanlara ve Bakanlıktan onay almadan faaliyette bulunanlara idari para cezası uygulanır ve faaliyetten men edilir.
- 3.7. İl/ilçe hayvan sağlık zabıtası komisyon kararları ile karantina tedbirleri kapsamında geçici olarak kapatılan ve açılan hayvan satış yerleri e-posta ile hareket@tarimorman.gov.tr adresine ve yazılı olarak Genel Müdürlüğe bildirilir. Karantina tedbirleri kapsamında geçici olarak kapatılan hayvan satış yerlerine VETBİS'te hastalık nedeniyle **işletme kısıtı** konulur.

E- Kesimhanelerin denetim ve kontrolü

1. Resmî veya özel kesimhanelere kesim amacıyla getirilen sığır cinsi hayvanların, il içi hareketlerinde pasaport, koyun ve keçi türü hayvanların il içi hareketlerinde nakil belgesi, iller arası hareketlerinde ise veteriner sağlık raporları, hayvanlara ait kulak küpeleri ve veri tabanındaki kayıtları kontrol edilerek, hayvanların sağlık muayene ve kontrolleri yapılır, sadece belgeleri tam ve sağlıklı hayvanların girişlerine müsaade edilir. Kesimhanede görevli resmî veteriner hekim tarafından söz konusu bilgi ve belgelerin temin ve kontrol edildiği doğrulanır.
2. Kesimi yapılan hayvanlara ait pasaport, nakil belgesi ve diğer sevk belgeleri kesimhane yetkilisi tarafından kesim tarihinden itibaren 7 gün içinde kesimhanelerin yerleşik buldukları yerin il/ilçe müdürlüklerine gönderilir ve en az 3 yıl süreyle muhafaza edilir. Kesilen hayvanlara ait kulak küpeleri aylık olarak kesimhane resmî veteriner hekimi tarafından tutanak tutularak imha edilir. Küpe imha tutanakları il/ilçe müdürlüklerinde dosyasında ve kesimhanede muhafaza edilir.
3. Kesilen sığır cinsi ve koyun-keçi türü hayvanların kayıt sisteminden düşümü aynı gün içinde kesimhanenin resmî veteriner hekimi tarafından yapılır. Talep edilmesi durumunda kesilen hayvanlara ait kesim listesi yetiştiriciye teslim edilir. Kesimhanelerde kesimi yapılan sığır cinsi ve koyun-keçi türü hayvanların kayıt sisteminden düşümleri yapılmadan bu hayvanlara ait karkaslara veteriner sağlık raporu düzenlenmez.
4. 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" nun 36 ncı maddesi gereğince, ilgili belgeleri ve kulak küpeleri bulunmayan hayvanları kesime getirenlere, kesimini yapan işletmelere ve Bakanlıktan onay almadan faaliyette bulunanlara uygulanacak olan ceza olurları **Ek-22'**ye uygun olarak düzenlenir.
5. Ruhsatlandırılan kesimhaneler TÜRKVET'e kaydedilerek, TÜRKVET'te kayıtlı kesimhane bilgileri ile il müdürlükleri tarafından ruhsatlandırılan kesimhane bilgilerinin uyumlu olması sağlanır.
6. Ruhsatı iptal edilen veya geçici olarak faaliyeti durdurulan kesimhaneler TÜRKVET'te **kapalı** duruma getirilir.

F- Nakilde hayvan refahı ile ilgili hususlar

1. 24.12.2011 tarihli ve 28152 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan "Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmelik" i gereği; il müdürlükleri tarafından, nakil sırasında hayvanlara refakat eden bakıcılar ile hayvan nakil araçlarının sürücülerine yeterlilik belgesi, gerekli ön şartları taşıyan ve hayvan nakliyesi ile uğraşan nakliyecilere yetki belgesi, hayvan refahı ve korunmasına ilişkin standartları taşıyan uzun yol araçlarına onay belgesi verilmesi gerekmektedir. Söz konusu Yönetmelik çerçevesinde konuyla ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara gerekli bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılır.

2. Yönetmelik kapsamında nakliyeciyi yetki belgesi verilirken; 08.01.2018 tarihli ve 30295 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Karayolu Taşıma Yönetmeliği’ne göre, ticari amaçla eşya taşımacılığı yapacaklar için düzenlenen yetki belgesinden herhangi biri ya da uluslararası eşya taşımak için alınan yetki belgesi müracaat esnasında kabul edilir.
3. 8 saatten az mesafede kendisi veya başkası adına hayvan taşıyan herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi (nakliyeciyi) için Yönetmeliğin EK-8’inde yer alan “TİP 1 Nakliyeciyi Yetki Belgesi” düzenlenir, **8 saatten az süren yolculuklarda kullanılacak nakil araçları için araç onay belgesi düzenlenmez.**
4. 8 saatten fazla süren uzun yolculuklarda kendisi veya başkası adına hayvan taşıyan herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi (nakliyeciyi) için Yönetmeliğin Ek-9’unda yer alan “TİP 2 Nakliyeciyi Yetki Belgesi” düzenlenir.
5. Sadece uzun yol nakil araçları için Yönetmeliğin Ek-11’inde yer alan “Uzun Yolculuklara İlişkin Karayolu Nakil Araçları Onay Belgesi” düzenlenir.
6. Tip 1 Nakliyeciyi Yetki Belgesi verilirken, Yönetmeliğin 15 inci maddesi gereği başvuru yapan gerçek ya da tüzel kişilerden uygun personel, teçhizat ve çalışma prosedürlerine sahip olduklarını ortaya koyan beyanları alınır.
7. Nakliyeciyi yetki belgesi başvuruları tüzel kişilikler için işyeri merkezinin ya da işyeri temsilciliklerinin bulunduğu il müdürlüğüne, gerçek kişiler için ise başvuru sahibinin ikamet ettiği ya da mali yönden kayıtlı olduğu il müdürlüğüne yapılır.
8. İster uzun yolculuk, ister 8 saatten az süren yolculuk ve isterse 65 km’nin altındaki mesafede hayvan taşıyan tüm nakil araçlarının, söz konusu Yönetmeliğin dokuzuncu bölümünde belirtilen asgari şartları taşıması zorunludur.
9. Yönetmelik gereği, ayrılış yeri ile varış yeri arasında en fazla 65 km’lik bir mesafeye kadar “nakliyeciyi yetki belgesi”, “sürücü ve bakıcı yeterlilik belgesi” olmadan hayvan nakli yapılabilmektedir. Bahsedilen mesafede yapılacak olan hayvan nakillerinde mutlaka “Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelik” kapsamında sevk esnasında bulundurulması gereken belgeler aranır.
10. “Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmelik” in uzun yolculuklara ilişkin hükümleri 31 Aralık 2024 tarihine kadar ertelenmiş olup, hayvan sevklerinde 8 saatten az süren kısa yolculuklar ve 8 saati aşan uzun yolculuklar, asgari standartları karşılayan araçlarla, sürücü ve bakıcı yeterlilik belgesi ve “Tip 1 Nakliyeciyi Yetki Belgesi” ile yapılır.
11. Veteriner sağlık raporu düzenlenirken “Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmelik” gereği nakil araçlarının hayvan refahı yönünden kontrolleri yapılır, 8 saatten az süren kısa yolculuklar ve 8 saati aşan uzun yolculuklarda **Ek-36**’daki form, iki nüsha tanzim edilerek bir nüshası veteriner sağlık raporuna eklenir, bir nüshası da il/ilçe müdürlüğünde kalan veteriner sağlık raporuna eklenir.
12. Sürücü, bakıcı ve nakliyeciler TÜRKVET’ e “Kişiyi/İşletme/Kurum” menüsü altında yer alan “Sertifika Kayıtları” ekranından kaydedilir. Sürücü ve bakıcılar için düzenlenen yeterlilik belgesi ve nakliyeciler için düzenlenen yetki belgesine ait tanımlama numaraları sistem tarafından otomatik olarak verilir.
13. Hayvan nakline eşlik eden bakıcılar ve hayvan nakil araçlarının sürücüleri için yeterlilik belgesi, nakliyeciler için yetki belgesi ve nakil araçları için onay belgesi “Hayvanların Nakilleri Sırasında Refahı ve Korunması Yönetmelik” ekindeki örneğe göre il müdürlükleri tarafından düzenlenir. Söz konusu belgeler il müdürlüklerince de uygun görülmesi halinde **Ek-30, Ek-31, Ek-32, Ek-33 ve Ek-34**’ deki örneğe uygun olarak kimlik kartı şeklinde de düzenlenebilir.
14. İl/ilçe müdürlükleri tarafından ilgili Yönetmelik çerçevesinde nakilde hayvan refahına ilişkin yol kontrolleri yapılır ve her bir kontrole ait rapor dosyasında muhafaza edilir. İl müdürlüklerince hazırlanacak yıllık raporlar mayıs ayının son haftasından önce Genel Müdürlüğe gönderilir.

15. "TİP 1 Nakliyecı Yetki Belgesi", "TİP 2 Nakliyecı Yetki Belgesi" ve "Uzun Yolculuklara İlişkin Karayolu Nakil Araçları Onay Belgesi" geçerlilik süresi beş yıl olup, geçerlilik süresi dolan belgeler yeniden düzenlenirken eğitim ve sınav yapılmaz.
16. Sürücü ve bakıcılara yönelik düzenlenen sertifikalarda geçerlilik süresi bulunmaz. Bu belgelerin kayıp olması, çalınması veya yıpranması durumlarında yeni belge düzenlenir.

G- Yurt içinde hayvan ve hayvansal ürünlerin sevklerinde yol kontrolleri

1. Hayvan hastalıklarının kontrol altına alınması için hayvan hareketlerinin kontrolü büyük önem arz etmekte olup, **hayvan sevk kontrol noktaları ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı uhdesinde bulunan Yol Kenarı Denetim İstasyonlarında kontroller arttırılarak belgesiz hayvan sevklerine izin verilmez. Yol Kenarı Denetim İstasyonları ve hayvan sevk kontrol noktalarında gerekli denetimlerin yapılması amacıyla Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Bölge Müdürlükleri ve kolluk kuvvetleri ile iletişime geçilerek iş birliği sağlanır.**
2. Veteriner Yol kontrol ve Denetim İstasyonu bulunmayan illerde hayvan ve hayvansal ürün sevkleri ile ilgili olarak; hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürünün koordinasyonunda, il/ilçe müdürlüklerinin uygun göreceği güzergâhlarda, kolluk kuvvetleriyle iş birliği içerisinde, haftada en az bir kez olmak üzere, özellikle besi amaçlı sevklerin yoğunlaştığı aylarda ve hayvan pazarlarının kurulduğu günlerde, sevkiyat yoğunluğu da dikkate alınarak, yol kontrolleri sıklaştırılarak yapılır. Yol kontrollerinde **Ek-26**'daki form doldurularak dosyasında muhafaza edilir.
3. Tüm il müdürlükleri yıllık yol denetim programı yaparak ocak ayı içerisinde Genel Müdürlüğe gönderir.
4. 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" nun 36 ncı maddesi gereğince canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin sevklerinde Bakanlıkça belirlenen belgeleri bulundurmayan canlı hayvan ve hayvansal ürün sahipleri ile araç sahiplerine uygulanacak olan idari para cezası olurları **Ek-22**'ye uygun olarak düzenlenir.
5. **Yol kontrolleri ve denetimleri, il/ilçe müdürlüğü personeli tarafından Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Yol Kenarı Denetim İstasyonlarında yapılması amacıyla il müdürlükleri; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Karayolları Bölge Müdürlükleri ile protokol imzalanmasını sağlar. Denetim istasyonu olmayan karayolu güzergâhlarında ise denetimin gerçekleştirileceği il/ilçe Emniyet Müdürlüğü veya Bölge/il/ilçe Jandarma Komutanlıklarıyla irtibata geçilerek araç durdurmak amacıyla trafik personeli görevlendirilmesi talep edilir.**
6. Yol kontrolleri kapsamında haftada en az bir kez yapılan denetimlere ilişkin veriler aylık olarak bir sonraki ayın ilk haftasında TÜRKVET'te yer alan ilgili bölüme girilir.

Ğ- Sınırlardan kaçak hayvan girişlerine karşı alınacak tedbirler

1. Ülkemizin çok uzun kara sınırları bulunması nedeniyle, zaman zaman komşu ülkelerden kaçak hayvan giriş ve çıkışlarının olabileceği, bu hayvanların yurtiçinde pazarlanabileceği ve pek çok bulaşıcı veya salgın hayvan hastalığının bu yolla ülkemize bulaşabileceği göz önünde bulundurularak, özellikle sınırlarda bulunan il/ilçe müdürlüklerinin dikkatli davranması ve görev bölgelerindeki sınırlarda kontrol amacıyla diğer kuruluşlarla koordinasyon sağlaması gerekmektedir.
2. Kaçak hayvan sevklerinin önlenmesi amacıyla, yol güzergâhlarında kolluk kuvvetleriyle gerekli koordinasyon sağlanarak kontroller sıklaştırılır. Yakalanan kaçak hayvanlar, bunların sahipleri ve bunları taşıyanlar hakkında 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" ve "2012/06 No'lu Kaçak Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Tasfiyesi Genelgesi" ne göre işlem yapılır.

3. Ülkemiz hayvan sağlığının korunması açısından kaçak canlı hayvanların, ilgili mahkemeden tasfiye kararı alınır alınmaz en kısa zamanda kesiminin yaptırılması sağlanır.
4. Kaçak eşya taşımada yük hayvanı olarak kullanılması nedeniyle el konulan ya da kaçak veya kaçak zannı ile el konulan tek tırnaklı hayvanların itlaf ve imhasında yaşanan sıkıntılar nedeniyle, sınır illerinde karantina merkezlerinin oluşturulması, söz konusu hayvanların karantina merkezlerinde il/ilçe müdürlükleri tarafından 21 gün süreyle karantinaya alınması, karantina süresince bakım masraflarının Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesi gelirlerinden karşılanması, bölgesel riskler dikkate alınarak veteriner otoritesi tarafından belirlenen hastalıklar yönünden laboratuvar testlerinin yaptırılması, karantina sonunda herhangi bir hastalık tespit edilmezse 4458 sayılı Gümrük Kanununun 178' inci maddesinde belirtilen tasfiye yollarından herhangi biriyle tasfiye edilmesi, karantina süresi içerisinde ihbarı mecburi hastalık tespit edilmesi halinde hayvan refahı kuralları göz önünde bulundurularak itlaf ve imha edilmesi gerekmektedir.
5. Sınır bölgelerinde hayvan ve hayvansal ürün hareketlerinin sıkı kontrol altında tutulması, çıkan mihrakların mutlaka çok sıkı takip edilmesi ve gerekli tüm önlemlerin alınması konusunda kolluk kuvvetleri ile iş birliği yapılmalıdır.

H- Hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması

Sığır cinsi, koyun-keçi türü ve tek tırnaklı hayvanlar kimliklendirilerek TÜRKVET'te, sahipli kedi, köpek ve gelincikler ise PETVET'te kayıt altına alınır.

Hayvanların kimliklendirilerek kayıt altına alınması, hayvan hastalıklarının ve hareketlerinin etkin olarak kontrolünün sağlanması, hayvancılık desteklemeleri, sağlık ve istatistik ile ilgili kayıtlar ve Bakanlığımızın hayvancılık politikalarının belirlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

İşletmelerde fiilen bulunan hayvan varlığı ile TÜRKVET'te kayıtlı hayvan varlığının uyumlu olması amacıyla güncelleme çalışmaları düzenli olarak yapılmalı, mevzuatta belirtilen idari yaptırımlar uygulanarak, denetim ve izleme faaliyetleri aksatılmadan yürütülmelidir.

Hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla afiş ve broşür bastırılarak, hayvan sahiplerinin gerekli bildirimleri zamanında yapmaları konusunda eğitim ve yayım çalışmaları yapılmalıdır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında hayvan sahibi veya işletme sahibinin kendileri tarafından alınması gerekli olan belgeler, hayvan/işletme sahibi veya bu kişilerin adına işlem yapmaya yetki veren noter onaylı vekâletname ibraz eden kişilere verilebilir.

6698 sayılı "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu" kapsamında kişi, kurum/kuruluşlardan **Ek-35**'te yer alan muvafakatname alındıktan sonra TÜRKVET'te kişi/kurum/kuruluş sayfasında il/ilçe müdürlükleri tarafından "Kişisel Bilgilerimi Paylaş" seçeneği işaretlenir. İlgili bölüme evrak tarihi ve sayısı yazılır. Bu seçenek işaretli olan kişi/kurum/kuruluşlara ait bilgilerin sadece Bakanlığımızca protokol yapılan kurum/kuruluşlarla paylaşılmasına izin verilir.

1. TÜRKVET'te işletme numarası verilmesi

- 1.1. TÜRKVET'te verilen işletme numarası, hayvanların kayıt altına alınması, hareketlerinin ve hastalıklarının takibi amacıyla verilmektedir. Dolayısıyla diğer kurum/kuruluş mevzuatı hükümlerine göre verilen iş yeri çalışma izni, ruhsat vb. belgelerin yerine geçmemektedir.
- 1.2. Giriş-çıkışların ayrı olması ve hayvanların diğer işletmedeki hayvanlar ile temasının olmaması şartıyla, talep edilmesi halinde, aynı alan içerisindeki her bir işletmeye farklı numara verilerek kayıt altına alınabilir.

- 1.3. Kayıtlı olan bir işletmenin işletme numarası, kiralama veya devir söz konusu olmadığı durumlarda başka hayvan sahibine tahsis edilmeyerek, bu işletmeler kapalı duruma getirilir.
- 1.4. Sığır cinsi hayvanlarda 6 ay olan tanımlama süresinin 1 yıla kadar uzatılması için il/ilçe müdürlüğü tarafından tespit edilen ve **il müdürlüğü** tarafından izin verilen işletmeler, TÜRKVET işletme detay sayfasında il sistem sorumlusu tarafından “Tanımlama Süresini 1 Yıla Kadar Uzat” seçeneği ile işaretlenir, işletme sınıflarından en az bir tanesi seçilerek kaydedilir.
- 1.5. İşletmelerin bağlı bulunduğu idari birimlerin değişmesi durumunda, işletme lokasyon bilgileri il sistem sorumlusu tarafından değiştirilebilir.
- 1.6. IPARD Programının 101 numaralı Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılması tedbiri kapsamında desteklenecek işletmeler için, başvuru sahiplerinin başvuru paketleri içinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna sunacakları dokümanlar arasında yer almak üzere; il veya ilçe müdürlüklerince kayıt altına alınan işletmeler üzerinde yapılacak kontroller neticesinde, “Kişi veya Kurum/Kuruluş Adına Kayıtlı Hayvancılık İşletmeleri Listesi” başvuru sahiplerinin talepleri üzerine sistemden alınarak kendilerine verilir.
- 1.7. **Yeni işletme kaydı** için hayvan sahibi İl/İlçe Müdürlüğüne **EK-27**’de yer alan dilekçe ile müracaat eder. 18 yaşın altında olan kişilerin müracaatları il/ilçe müdürlüğü tarafından değerlendirilmez.
- 1.8. **Yeni işletme kaydında**, işletme adresi, koordinat bilgileri, varsa bina tipi tespit edildikten sonra, işletme sahibinin kimlik numarası veya vergi numarası ile birlikte kaydı yapılır.
- 1.9. **Yeni kaydedilecek işletmelerin** adresini sabitleyici, tapu fotokopisi, elektrik veya su aboneliği gibi herhangi bir belge istenir. Bu belgelerin olmaması durumunda, **EK-27**’de yer alan dilekçenin işletme adresini sabitleyici bilgiler ve işletmenin kişi, kurum/kuruluş tarafından kullanıldığı veya kullanılacağını belirten kısmının işletmenin bağlı bulunduğu yerin muhtarı tarafından onaylanması istenir.
- 1.10. **İşletmenin sahip değişikliği kaydı**
  - i. **TÜRKVET’te işletme devir veya kiralama ile sahip değişikliği yapılması, mülkiyet değişikliği anlamına gelmemektedir.**
  - ii. İşletmenin sahibinin ölümü durumunda, devir için veraset ilamı ve mirasçılardan **EK-28**’de yer alan muvâfakatnâmenin **noter onaylı** nüshası istenir.
  - iii. İşletmelerin devir veya kiralamalarında, devreden-devralan veya kiracı-kiralayan arasında imzalanmış **EK-29**’ da yer alan formun **noter onaylı** nüshası istenir.

2. Hayvan kaydı

- 2.1. Kayıt sistemlerine yeni hayvan kaydı, mikroçipi veya kulak küpesini uygulayan kullanıcı tarafından yapılır.
- 2.2. Tanımlatılmamış sığır cinsi, koyun ve keçi türü, tek tırnaklı hayvanların nakil esnasında yakalanması halinde, idari para cezası uygulandıktan sonra ceza kaydı girilerek, İl depo işletmelere (TR+İl Kodu+0000000000) yeni hayvan kaydı yapılır.
- 2.3. Tanımlatılmamış sığır cinsi, koyun ve keçi türü, tek tırnaklı hayvanların işletmede tespit edilmesi halinde, idari para cezası uygulandıktan sonra ceza kaydı girilerek, tespit edildiği işletmeye yeni hayvan kaydı yapılır.
- 2.4. Her yaşta hayvanın tanımlanması amacıyla alınan İl Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararları TÜRKVET’te yönetim menüsü altında yer alan “Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararı” sayfasına il sistem sorumluları tarafından kaydedilir ve komisyon kararları Genel Müdürlüğe gönderilir.
- 2.5. Göçer hayvanlardan nakil esnasında doğan hayvanlar güzergâh üzerindeki en yakın göçer hayvan sevk kontrol noktasında küpelenecek kayıt altına alınmalıdır. TÜRKVET’te

doğum sayfasında doğum işletmesi olarak "göçer hayvan sevk kontrol noktası" işletmesi seçilmesi durumunda otomatik olarak açılan sahip işletme kutusuna göçer hayvanların çıkış/variş işletmesi seçilerek hayvanlar kayıt altına alınır.

2.6. Bakanlık soy kütüğüne kayıtlı yarış atları dışında, pedigrî/pasaporta sahip ancak ilk defa TÜRKVET'e kaydedilecek atlar ruam testi yapılarak kaydedilir. Bu hayvanların pedigrî/pasaportları, tek tırnaklı kimlik belgesi yerine geçer, yeni tek tırnaklı kimlik belgesi tanzim edilmez.

3. TÜRKVET ve PETVET' te kayıtlı hayvan bilgilerinin güncellenmesi ve geri çağırılması

Veteriner Biyolojik Ürün ve Hayvan Tanımlama Araçlarının Bedelleri ile Uygulama Ücretlerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2024/11) hükümleri saklı kalmak kaydıyla;

3.1. TÜRKVET'te sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvan bilgilerinin güncellenmesi ve geri çağırılması işlemlerinde, yetiştiriciden kaynaklanan hatalarda yetiştiricinin de imzası bulunan en az iki imzalı tutanağa istinaden, personelden kaynaklanan hatalarda ise en az iki imzalı tutanağa istinaden işlem yapılır.

3.2. Hayvanların tür, ırk, cinsiyet ve ana numarası kaydı hataları, sisteme kayıt tarihinden itibaren sığır cinsi hayvanlarda 6 ay, koyun ve keçi türü hayvanlarda 1 yıl içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından güncellenebilir.

3.3. Hayvanların doğum tarihi kaydı hataları, sisteme kayıt tarihinden itibaren sığır cinsi hayvanlarda 6 ay, koyun ve keçi türü hayvanlarda 1 yıl içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından cezalı olarak güncellenebilir.

3.4. Hayvanların doğum işletmesi değiştirilemeyecek olup, doğum işletmesinin hatalı kaydedilmesi durumunda; doğum tarihinden itibaren sığır cinsi hayvanlarda 6 ay, koyun ve keçi türü hayvanlarda 1 yıl içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından hayvan kaydı geri çağırılabilir ve cezalı olarak yeniden kaydedilebilir.

3.5. Hayvanların hareket kaydı hataları, hareket tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından geri çağırılabilir.

3.6. Hayvanların ölüm/düşüm kaydı hataları, ölüm/düşüm tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından güncellenebilir.

3.7. Genel Müdürlük tarafından ölü duruma getirilen ve ölüm tipi "Resmî onayla" olan hayvanlardan il/ilçe müdürlükleri tarafından yapılan tespitler veya yetiştirici başvurularının değerlendirilmesi sonucunda canlı olduğu tutanakla tespit edilenler kullanıcı tarafından canlı duruma getirilebilir.

3.8. Kesimhanede kesim kaydında kilogram bilgisi güncellemesi kullanıcı tarafından, kesim tarihi güncellemesi il sistem sorumlusu tarafından yapılabilir.

3.9. Hayvanların kesimhanede kesim kaydında hatalı girilen diğer bilgiler, tutanağa istinaden kesim tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise İl Sistem Sorumlusu tarafından güncellenebilir.

3.10. Hayvan hastalığı tazminatı desteklemesi, TARSİM Sigortaları kapsamında hasar kaydı ve besilik erkek sığır (manda dâhil) desteklemesi kapsamında hatalı kesim/ölüm/düşüm kaydı yapılarak TÜRKVET' te ölü durumuna getirilen hayvanlar, ilgili destekleme ya da tazminatın geri ödenmesi ve ilgili sistemlerden kaydın silinmesi halinde hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü tarafından geri çağırılabilir.

- 3.11. Kesimhanede kesim kaydı yapılarak ölü durumuna getirilen hayvanlar, hayvanın canlı olarak tespit edilmesi halinde hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü tarafından canlı duruma getirilebilir.
- 3.12. Hayvanların ithalat veya ihracat kaydı hatalarında, ithalat/ ihracat sisteme kayıt tarihinden itibaren 30 gün içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından güncellenebilir veya geri çağırılabilir.
- 3.13. Tek tırnaklı hayvan ırk, cinsiyet, don ve isim bilgileri, sisteme kayıt tarihinden itibaren 3 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından güncellenebilir.
- 3.14. Tek tırnaklı hayvanların doğum tarihi, doğduğu işletme ve mikroçip kaydı hatalarında; sisteme kayıt tarihinden itibaren 1 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından hayvan kaydı geri çağırılabilir ve cezalı olarak yeniden kaydedilebilir.
- 3.15. PETVET'te ev hayvanlarının pasaport numarası, ırk, cinsiyet ve renk bilgileri, sisteme kayıt tarihinden itibaren 3 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından güncellenebilir.
- 3.16. PETVET'te ev hayvanlarının doğum tarihi ve mikroçip kaydı hatalarında; sisteme kayıt tarihinden itibaren 1 ay içerisinde kullanıcı tarafından, bu sürenin geçmesi durumunda ise il sistem sorumlusu tarafından hayvan kaydı geri çağırılabilir ve cezalı olarak yeniden kaydedilebilir.

4. İthal/ihraç hayvanların kaydı

- 4.1. İthal hayvanlar, tanımlama mevzuatına göre tanımlanmış ise orijinal bireysel tanımlama numarasıyla, tanımlama mevzuatına göre tanımlanmamış ise varış işletmesinde tahsis edilen bireysel tanımlama numarası ile TÜRKVET'e kaydedilir.
- 4.2. İthal hayvanların yerinde tespitleri yapılmalıdır. Kulak küpe numaraları, ülkeye giriş tarihleri, karantina işletmesine varış tarihleri, tür, ırk, cinsiyet ve doğum tarihleri vb. bilgilerinin ithalat belgelerinde bulunan bilgilerle uyumlu olup olmadığı kontrol edilerek, il/ilçe müdürlükleri tarafından TÜRKVET'e kaydedilmeleri sağlanmalıdır.
- 4.3. Karantina süresi içinde ithal hayvanlardan doğan hayvanlar işletmeye tahsis edilen kulak küpesi ile küpelenecek, TÜRKVET'te ithal hayvan sayfasından kaydedilir.
- 4.4. İhracat prosedürü tamamlanmış hayvanların, gümrükleme veya ihracat/karantina işletmelerinde ihracat kaydı yapılır.

5. Ev Hayvanı Pasaportu

- 5.1. Ev hayvanı pasaport seri numaraları, İl Sistem Sorumluları tarafından PETVET'te üretildikten sonra pasaportların basımı yaptırılmalıdır.
- 5.2. Sayfaları dolan ev hayvanı pasaportları imha edilmeyerek sahibinde bırakılır. Ev hayvanı için yeni ev hayvanı pasaportu düzenlenir ve sistemde hayvan kaydı ile eşleştirilir.

6. Kulak Küpesi/Mikroçip Alımları

- 6.1. Küpe Firması Kayıt Belgesi" bulunan kulak küpesi firmalarının listesi Bakanlığımız web sayfasında "Bakanlığımızda Kayıtlı Kulak Küpesi Firmaları" başlığı altında yer almaktadır.
- 6.2. Kulak küpelerinin alımı, Bakanlığımızca denetlenen ve "Küpe Firması Kayıt Belgesi" bulunan kulak küpesi firmalarından yapılmalıdır.
- 6.3. Kulak küpesi alımları, mevzuat ve TS 7808'e uygun olarak Bakanlıkça hazırlanan asgari teknik şartnamelere göre yapılmalıdır.
- 6.4. Kulak küpesi alımlarında firmalardan geçerlilik süresi uygun olan "Küpe Firması Kayıt Belgesi", TS 7808'e göre testlerinin yapıldığına dair belgeler talep edilir.

- 6.5. Kulak küpelerinde düşme, rakamlarda silinme ve yönetmelik şartlarına uygunluğunun kontrolü için numune alınarak TSE laboratuvarlarında küpenin dayanıklılık testlerinin yapılması sağlanır.
- 6.6. Kulak küpe seri aralıkları il müdürlükleri tarafından kulak küpesi firmasına resmî yazı ile bildirilir, kulak küpeleri il müdürlüğü veya kurum/kuruluş tarafından teslim alındıktan sonra TÜRKVET'te sipariş ve alım işlemleri tamamlanmalıdır.
- 6.7. Alımı yapılan kulak küpelerinin; firma, tarih, seri aralığı, teslimat bilgileri, vb. belgeleri dosyasında muhafaza edilmelidir.
- 6.8. Tek tırnaklı hayvanlar ile ev hayvanlarının kimliklendirilmesi, ISO 11784 sayılı standarda uygun üretilen, ISO 11785 sayılı standarda uygun okuyucular tarafından okunan HDX ya da FDX-B teknolojisine uygun mikroçipler ile yapılır.
- 6.9. Alımı yapılan mikroçipler, teslim alındıktan sonra sistemlerde seri aralığı yazılarak üretilir, sipariş ve alım işlemleri tamamlanır.

7. Kulak Küpesi / Mikroçip Dağıtım ve Tahsisleri

- 7.1. TÜRKVET'te il için kulak küpe siparişi, alımı ve tahsis işlemleri il sistem sorumlusu tarafından, ilçelerde kulak küpe tahsis işlemleri ilçe sistem yöneticisi tarafından yapılır.
- 7.2. Tahsis edilen kulak küpelerinin; tarih, ilçe, kullanıcı, yetki devri yapılan kurum/kuruluş ve yetiştirici bilgi ve belgeleri dosyasında muhafaza edilir.
- 7.3. İlde teslim alınan ve ilçelere tahsis edilmeyen küpeler il üzerinde, ilçeye tahsis edilen ve kullanıcılara tahsis edilmeyen küpeler ilçe üzerinde tahsisli olarak bırakılır, dağıtım yapıldığı zaman ilçe veya kullanıcı üzerine tahsis yapılmalıdır.
- 7.4. İlçe veya kullanıcı üzerine küpe tahsis edilirken, üzerlerindeki uygun durumdaki kulak küpeleri kontrol edilir, fazla küpe olması durumunda tahsis yapılmaz, tahsis edilen küpelerin tahsislerinin onaylanması sağlanır, ilçe ve kullanıcı üzerinde tahsisli parçalı seri küpe bırakılmamalıdır.
- 7.5. İl ve ilçe sistem sorumluları tarafından üçer aylık dönemler halinde ilçe ve kullanıcılar üzerindeki tahsisli küpelerin/mikroçiplerin kontrolü yapılmalıdır. İl/ilçe sistem sorumlularının değişmesi durumunda, il/ilçe müdürlüğünde UYGUN durumda olan küpelerin/mikroçipler için tutanakla devir-teslim yapılır.
- 7.6. Kulak küpeleri/mikroçiplerin ilçe veya kullanıcı üzerinde UYGUN durumda tahsisli olmasına rağmen fiilen bulunamaması durumunda inceleme ve soruşturma yapılır, tutanağa bağlanarak kayıp olarak sistemlere kaydedilir.
- 7.7. Üzerinde UYGUN durumda tahsisli küpe bulunan personelin tayin, emeklilik, vb. nedenlerle çalıştığı birimden ayrılması durumunda, şube müdürü veya ilçe müdürü tarafından ilişiği kesilmemeli, üzerine tahsisli küpelerin teslimi sağlanmalı, sonrasında ilişiği kesilmeli ve sistemde rolleri alınmalıdır.
- 7.8. TÜRKVET veya PETVET'te il için mikroçip siparişi, alımı ve tahsis işlemleri il sistem sorumlusu tarafından, ilçelerde mikroçip tahsis işlemleri ilçe mikroçip yöneticisi tarafından yapılır.
- 7.9. TÜRKVET veya PETVET'te hatalı mikroçip numarası üretilmesi durumunda, petvet@tarimorman.gov.tr adresine e-posta gönderilerek hatalı seri aralığının silinmesi sağlanmalıdır.

8. Düşen veya okunamayan kulak küpesi ve mikroçip işlemleri

- 8.1. Sığır cinsi ile koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpelerinden birinin ya da ikisinin düşmesi veya üzerlerindeki bilgilerin silinmesi durumunda, aynı özgün tanımlama numarasını içeren yenisi takılır. Aynı özgün tanımlama numarasının beyan edilemediği durumlarda, Bakanlıkça belirlenen korunmuş bölgeler hariç olmak üzere hayvan sahibinden taahhütname alınarak idari para cezası uygulanır ve hayvanlara yeni tanımlama numarasını içeren kulak küpesi takılır.

- 8.2. Sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpelerinden birinin ya da ikisinin düşmesi veya üzerlerindeki bilgilerin silinmesi durumunda, yetiştiricilerin il/ilçe müdürlüğüne dilekçe ile müracaatı üzerine, hayvanların TÜRKVET'teki durumu (Ölü, ya da askıda) kontrol edilerek düşen kulak küpesi olarak girişi yapılmalıdır.
- 8.3. Düşen kulak küpelerinin il/ilçe için sipariş ve alım işlemleri TÜRKVET'te il/ilçe müdürlükleri tarafından yapılır. Düşen küpe sipariş ve alım işlemleri illerde il sistem sorumlusu, ilçelerde ilçe sistem sorumlusu tarafından takip edilir.
- 8.4. İlçe müdürlükleri tarafından da düşen küpe talepleri doğrudan küpe firmasına bildirilebilir. Düşen kulak küpeleri en geç haftalık olarak ilgili firmaya elektronik ortamda bildirilerek ve ivedilikle hayvanlara takılması sağlanır.
- 8.5. Yönetmelik gereği, tek veya çift kulak küpesi düşen hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmez.
- 8.6. Düşen kulak küpesi siparişi il/ilçe müdürlüğü, yetki devri yapılan kurum/kuruluş veya işletme kullanıcıları tarafından kaydedilir.
- 8.7. Düşen kulak küpeleri ilgili hayvanlara takılır ve listede yer alan imza kısmına yetiştirici imzası alınarak TÜRKVET'te "takıldı" olarak işaretlenir.
- 8.8. Alımı yapılan düşen kulak küpeleri hayvanın işletmede kesilmesi, ölmesi ve hatalı düşen kulak küpesi bildirim yapılmış olması durumunda "takılamadı" olarak işaretlenir.
- 8.9. Ev hayvanlarına uygulanan mikroçiplerin okunamaması ya da düştüğünün tespiti durumunda, ev hayvanları için sahibinin ibraz ettiği belge veya bilgiler ile veri tabanındaki bilgiler doğrultusunda yeniden mikroçip uygulaması yapılır.

9. Çalıntı/kayıp olan küpe ve çalıntı/kayıp/zayi olan mikroçiplerin kaydı

- 9.1. Çalıntı/kayıp kulak küpesi kayıt işlemleri küpenin tahsisli olduğu kullanıcı tarafından, onaylama işlemi ise il sistem sorumlusu tarafından yapılır.
- 9.2. Çalıntı/kayıp/zayi mikroçip kayıt işlemleri mikroçipin tahsisli olduğu kullanıcı tarafından, onaylama işlemi ise il sistem sorumlusu tarafından yapılır.
- 9.3. Hayvanlara uygulama esnasında zayi olan mikroçipler için tutanak tutularak, sisteme zayi olarak eklenir. Mikroçiplerin terkin edilmesi ve kayıtlardan çıkarılması için gerekli teknik raporların hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğünce oluşturulan komisyonca hazırlanarak döner sermaye işletmesine bildirilmesi sağlanır.
- 9.4. Kullanıcı tarafından kayıt esnasında ilgili tutanak tarih ve sayısı TÜRKVET/PETVET'e kaydedilir. İlgili tutanakların bir nüshası il müdürlüğüne gönderilerek, TÜRKVET/PETVET dosyasında muhafaza edilir.
- 9.5. İl sistem sorumlusu tarafından onaylanmayan kulak küpesi/mikroçip çalıntı, kayıp ve zayi olarak kaydedilmez.

10. Sığır cinsi hayvanların tanımlama yetkisinin devredilmesi

- 10.1. Sığır cinsi hayvanların tanımlanması amacıyla, il müdürlüklerince Türk Veteriner Hekimleri Birliğine bağlı veteriner hekim odalarına, hayvancılıkla iştigal eden yetiştirici ve üretici birliklerine veya Türkiye Hayvancılık Kooperatifleri Merkez Birliği (HAYKÖOP)'ne bağlı kooperatiflere, Bakanlıkça belirlenen bedel (döner sermaye satış bedeli + uygulama ücreti) karşılığında ilin tamamında veya ilçe bazında yetki devri yapılabilir.
- 10.2. Sığır cinsi hayvanlar için yetki devri yapılması durumunda tanımlama işlemleri yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar tarafından yapılır. Talep edilmesi halinde yetki devri yapılan kurum/kuruluş tarafından kaydı yapılan hayvanlara ait hayvan pasaportu düzenlenebilir. Tahsis edilen kulak küpe sayısı kadar hayvan pasaportu bedeli, il müdürlükleri döner sermaye saymanlıklarına süresi içerisinde yatırılır.
- 10.3. İl müdürlükleri tarafından, yetki devri yapılan kurum/kuruluşlarda kimliklendirici olarak çalışacak kişilere hayvanların ırkları, cinsiyet ve yaş konuları ile hayvanların

tanımlanması hakkında eğitim verilerek kimliklendirici belgesi düzenlenir, kullanıcı adı ve şifresi tahsis edilir. Kimliklendirici uyguladığı küpeyi sisteme kendisi kaydeder.

- 10.4. **10 baş ve üzeri damızlık dışı sığır cinsi hayvan bulunan işletmelerin talepte bulunması halinde** İl/ilçe müdürlüğü ile işletme sahibi arasında yetki devri sözleşmesi yapılır.
- 10.5. Yetki devri yapılan işletmenin bir veteriner hekim ile sözleşmesi bulunması halinde sorumluluğu işletme sahibinde olmak kaydıyla söz konusu yetki işletme veteriner hekimine de verilebilir. Her bir işletme ile ayrı sözleşmeleri bulunması şartı ile veteriner hekimlerin birden fazla işletmede yetkisi bulunabilir.
- 10.6. Kulak küpeleri, il müdürlüğünce tahsis edilmesi şartıyla, işletme sahibi tarafından doğrudan Bakanlığımızca onaylanmış küpe firmalarından bu bölümün 6.3 ve 6.4 maddesindeki hükümlerin sağlanması halinde temin edilebilir. Temin edilen kulak küpeleri işletme sahibi veya işletme ile sözleşme yapan veteriner hekim tarafından takılabilir. Bu hükümlerin sağlanamaması durumunda işletmedeki hayvanların tanımlama işlemi il/ilçe müdürlüğü personeli tarafından yapılır.
- 10.7. İşletme sahibinin talep etmesi durumunda, düşen kulak küpe listesinin il/ilçe müdürlüğünce onaylanması şartıyla, düşen kulak küpeleri işletme sahibi tarafından doğrudan Bakanlığımızca onaylanmış kulak küpeleri firmalarından temin edilir. Temin edilen kulak küpeleri il/ilçe müdürlükleri veya işletme sahibi/işletme ile sözleşme yapan veteriner hekim tarafından hayvanlara uygulanarak sistemde işaretlenir.
- 10.8. İl müdürlükleri tarafından yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar ile tanımlama yetkisi verilen işletmelerin bilgileri TÜRKVET'te Yönetim menüsü altında yer alan "Yetki Devri" sayfasına il sistem sorumluları tarafından kaydedilir.
- 10.9. "Halk Elinde Hayvan Islahı Ülkesel Projesi" ve "Hayvan Genetik Kaynaklarının Yerinde Korunması ve Geliştirilmesi Projesi" kapsamında projenin uygulandığı işletmelerde yıl içerisinde doğacak hayvan sayısı göz önünde bulundurularak kulak küpeleri proje sorumlusu sözleşmeli personele verilir, TÜRKVET' te şifre tahsis edilir.
- 10.10. Resmî kurum/kuruluşlara (TİGEM, TAGEM vb.) ait işletmelerdeki hayvanların tanımlama işlemleri için görevlendirilen personele kulak küpeleri tahsisi yapılır. Söz konusu resmî kurum/kuruluşlarla ayrıca sözleşme yapılmaz.
- 10.11. Tanımlama yetkisi verilen işletmelerde sığır tüberkülozu veya sığır brusellozu çıkması durumunda işletmelere verilmiş olan yetki hastalık sönüşü yapılarına kadar askıya alınır. Hastalık sönüşü yapılarına kadar tanımlama işlemleri il/ilçe müdürlükleri tarafından yürütülür. Hastalık sönüşü yapıldıktan sonra tekrar yetki verilir.

11. Koyun ve keçi türü hayvanların tanımlama yetkisinin devredilmesi

- 11.1. Koyun ve keçi türü hayvanların tanımlama yetkisinin devredilmesi **İkinci Bölümün C- Programlı aşuların devri** maddesi hükümlerine göre yapılır.
- 11.2. Koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanması amacıyla il müdürlüklerince Bakanlığımızca çalışma izni verilen serbest veteriner hekimlere, Bakanlıkça belirlenen bedel (döner sermaye satış bedeli + uygulama ücreti) karşılığında, ilçe ya da köy/mahalle bazında tanımlama yetki devri yapılabilir.
- 11.3. Serbest veteriner hekimlerin il müdürlüklerine müracaatı en kısa sürede işleme alınır ve yetki devri sözleşmesi imzalanır.
- 11.4. Serbest veteriner hekimler kulak küpelerini sözleşme yaptıkları il/ilçe müdürlüklerinden temin eder. Kulak küpeleri tahsisleri il/ilçe sistem sorumluları tarafından yapılır.
- 11.5. Serbest veteriner hekimler yalnızca sözleşme yaptıkları il/ilçe müdürlüğü idari sınırları içerisinde kulak küpeleri uygulaması yapar.
- 11.6. İl müdürlükleri tarafından, yetki devri yapılan serbest veteriner hekimlere hayvanların tanımlanması için kullanıcı adı tahsis edilir. Serbest veteriner hekimler uyguladığı küpeyi sisteme kayıtlı eder.

- 11.7. Serbest veteriner hekimler, kulak küpesi uygulayıp sisteme kaydettikleri hayvanlar için her ayın ilk haftasında TÜRKVET'ten alınacak küpeleme listesini imzalayarak il/ilçe müdürlüğüne teslim eder.
- 11.8. Mevzuatta belirtilen hususlara göre kulak küpesi uygulamayan, kendisine tahsis edilen kulak küpelerini başkasına devreden, sözleşmede belirtilen ücreti elden tahsil eden ve sözleşme hükümlerine uymadıklarının tespit edilmesi halinde sözleşmeleri tek taraflı olarak il müdürlüğü tarafından iptal edilir.
- 11.9. İl/ilçe müdürlükleri, serbest veteriner hekimlerin kulak küpesi uyguladığı işletmeleri risk analizi bazında belirleyerek, küpeleme ve kayıtların mevzuata göre uygunluğunu denetler.
- 11.10. İl müdürlükleri tarafından yetki devri yapılan serbest veteriner hekimlerin bilgileri TÜRKVET'te yönetim menüsü altında yer alan yetki devri sayfasına il sistem sorumluları tarafından kaydedilir.
- 11.11. "Halk Elinde Hayvan Islahı Ülkesel Projesi", "Hayvan Genetik Kaynaklarının Yerinde Korunması ve Geliştirilmesi Projesi" ve "Küçükbaş Soy Kütüğü ve Ön Soy Kütüğü Projesi" kapsamında projelerin uygulandığı işletmelerde yıl içerisinde doğacak hayvan sayısı göz önünde bulundurularak kulak küpeleri proje sorumlusu sözleşmeli personele verilir, TÜRKVET'te şifre tahsis edilir.
- 11.12. Resmî kurum/kuruluşlara (TİGEM, TAGEM vb.) ait işletmelerdeki hayvanların tanımlama işlemleri için görevlendirilen personele kulak küpesi tahsisi yapılır. Söz konusu resmî kurum/kuruluşlarla ayrıca sözleşme yapılmaz.

12. Ev Hayvanlarının kimliklendirme ve kayıt yetkisinin devredilmesi

- 12.1. Ev hayvanlarının kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla, Bakanlığımız ile Türk Veteriner Hekimler Birliği arasında protokol imzalanmış olup, il müdürlükleri Türk Veteriner Hekimler Birliği'ne bağlı bölge veteriner hekim odaları ile protokol imzalar.
- 12.2. Ev hayvanlarının kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması çalışmalarını protokol yapılan bölge veteriner hekim odalarının yanı sıra il/ilçe müdürlükleri tarafından da yapılır.

13. Hayvan hareketleri

- 13.1. İl dışı sevklerde her hayvanın pasaportu/nakil belgesi (çıkacağı işletme numarasının bulunduğu) veteriner sağlık raporu ile beraber olmalıdır. Varış işletmesinde ise hayvanın yeni pasaportu hayvanın işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından düzenlenir.
- 13.2. İl içinde kesimhane ve hayvan satış yerlerine getirilen hayvanların çıkış ve varış işlemleri, çıkış veya varış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü veya ilgili işletmede görevli resmî veteriner hekim tarafından, pasaport ve nakil belgeleri kontrol edilerek yapılır.
- 13.3. İşletme ziyaretleri ve aşılama çalışmaları sırasında; yetiştiricinin de imzası bulunan tutanak ile işletmede kayıtlı ancak fiilen işletmede bulunmayan hayvanlar "il depo" işletmesine, işletmede fiilen tespit edilen ancak il içinde başka bir işletmede kayıtlı olan hayvanlar fiilen bulunduğu işletmeye nakledilir.
- 13.4. İşletme ziyaretleri ve aşılama çalışmaları sırasında; fiilen işletmede bulunan ancak TÜRKVET'te başka ilde kayıtlı olan hayvanlar idari para cezası uygulandıktan sonra sistemde hayvan talep ekranından talep edilir. TÜRKVET'te hayvanların ÖLÜ durumda veya düşen kulak küpesi sipariş kaydı olması durumunda, tazminatlı ya da TARSİM kayıtlı öldürülenler, kesimhanede kesim ile düşümüm yapılanlar ve aktif kısıtlı bölgede bulunanlar hariç olmak üzere hayvanlar sistem tarafından otomatik CANLI duruma getirilir, VARIŞ işletmesine hareketi otomatik olarak gerçekleştirilir.
- 13.5. Hayvan taleplerinde sorumluluk hayvan talebini yapan il/ilçe müdürlüğüne aittir.
- 13.6. İller arasında nakli yapılacak sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce hayvanların pasaportları/nakil belgeleri

kontrol edilir ve TÜRKVET'te hayvanların gideceği işletmenin numarası seçilerek varış işletmesine nakli yapılır. Hareketin tamamlanması için varış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından veteriner sağlık raporu ve hayvanların pasaportları/nakil belgeleri kontrol edildikten sonra uygun olanlar için varış hareketi onaylanır.

13.7. İl Müdürlüğünde il sistem sorumlusu, İlçe Müdürlüğünde ilçe sistem sorumlusu hareket halindeki hayvanların takibinden sorumludur.

14. Bildirim ve bilgilendirme

14.1. İşletmedeki Hayvan Bildirim Formu (**EK-25**) il/ilçe müdürlüğü tarafından çoğaltılarak hayvan sahiplerine ve ilgililere dağıtılır.

14.2. Sığır cinsi hayvanların her bir işletme değiştirmelerinde alıcı ve satıcılar tarafından ilgili kısımları imzalanan hayvan pasaportları ile birlikte bildirim süresi içinde il/ilçe müdürlüklerine bildirimde bulunulmalıdır.

14.3. Hayvan sahipleri işletmelerindeki doğum, mecburi kesim ve ölümlerini, **EK-25**'te örneği yer alan İşletmedeki Hayvan Bildirim Formu ile il/ilçe müdürlüğüne teslim eder. Teslim edilen formlara istinaden il/ilçe müdürlüğü tarafından kayıt sistemlerinde gerekli güncelleme yapılır.

14.4. Bakanlık mobil uygulamaları üzerinden yapılan bildirimlerin takip edilmesi sağlanmalı, TÜRKVET ana sayfada yer alan bildirimler ve HaySag Mobil Uygulama üzerinden gelen e-postalara istinaden il/ilçe müdürlüğü tarafından kayıt sistemlerinde gerekli güncelleme yapılmalıdır.

14.5. İşletmelerdeki her türlü hayvan hareketinin (doğum, ölüm/kesim ve nakil) bildirilmesi, hayvanların küpelenecek sistemlere kaydının yapılması, bildirim yapılmaması halinde cezai yaptırım uygulanacağı hakkında yetiştiriciler yerel basın ve yayın araçları ile bilgilendirilir, konu ile ilgili afiş, broşür ve liflet bastırılır.

15. Hayvan satış yerleri

15.1. Hayvan satış yerleri sisteme kayıtlı olmalı ve hayvan satış yerlerine bilgisayar sistemi kurulması sağlanmalıdır. TÜRKVET'te kayıtlı olan ancak ruhsatı iptal edilen hayvan satış yerleri sistemde "KAPALI" duruma getirilmelidir.

15.2. Hayvanların hayvan satış yerlerine giriş ve çıkışları resmî veteriner hekim veya veteriner sağlık teknisyeni/teknikeri tarafından yapılır.

16. Kesimhaneler

16.1. Kesimhaneler sisteme kayıtlı olmalı ve kesimhanelere bilgisayar sistemi kurulması sağlanmalıdır. TÜRKVET'te kayıtlı olan ancak ruhsatı iptal edilen veya askıya alınan kesimhaneler sistemde "KAPALI" duruma getirilmelidir.

16.2. Kesimhaneye varış işlemi yapılmış ancak kesimi uygun görülmemeyen hayvanlar çıkış işletmelerine geri gönderilir ve kesimhane işletmesinde canlı hayvan bulundurulmaz.

16.3. Kesimhaneye yapılacak sevk işlemlerinde Veteriner Sağlık Raporunun altına "Bu Veteriner Sağlık Raporunda yer alan hayvanlarımı sadece kesim amacı ile işletmemden çıkardığımı ve ilgili kesimhaneye götüreceğimi taahhüt ederim." ibaresi yazılır ve hayvan sahibine imzalatılır.

16.4. Kesimhaneye sevki yapılmış ve fiilen kesimhaneye gelen hayvanların herhangi bir sebeple kesilememesi durumunda ve hayvan sahibinin talep etmesi halinde kesimhanenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne ilgili hayvanlar, sadece başka bir kesimhaneye sevk edilir.

17. Kullanıcı rolü verilirken dikkat edilecek hususlar

- 17.1. Genel Müdürlüğümüz tarafından hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlerine TÜRKVET ve PETVET'te rol tanımlanmıştır. Bu kişilerin yetkilendirilmesi il müdürlüğünün talebi üzerine Genel Müdürlük tarafından yapılır.
- 17.2. Hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlüğünde görev yapan veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri/teknisyeni ünvanına sahip en fazla üç personele TÜRKVET'te "İl Sistem Sorumlusu" rolü tahsis edilecektir. Ayrıca veteriner hekim ünvanına sahip en fazla üç personele PETVET ve Tek Tırnaklı Kayıt Sisteminde "İl Sistem Sorumlusu" rolü tahsis edilecektir. Bu kişilerin görevlendirilmesi ve görev değişikliği il müdürlüğünün gerekçeli talebi ve Genel Müdürlük uygun görüşü ile yapılır.
- 17.3. İlçe Müdürlüğünde görev yapan veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri/teknisyeni ünvanına sahip en fazla iki personele TÜRKVET'te "İlçe Sistem Sorumlusu" rolü tahsis edilir. İlçe sistem sorumlularının görevlendirilmesi ve görev değişikliği il müdürlüğü tarafından yapılır.
- 17.4. İl sistem sorumluları eş zamanlı olarak TÜRKVET ile ilgili iş ve işlemler dışında görevlendirilemez. TÜRKVET ile ilgili sorunlar kullanıcılar tarafından il sistem sorumlusuna iletilir, çözülemeyen konular il sistem sorumluları tarafından Genel Müdürlüğe resmî e-posta yoluyla bildirir.
- 17.5. İhtiyaç duyulması halinde, il/ilçe müdürlüğünde görev yapan veteriner hekim veya veteriner sağlık teknisyeni/teknikeri haricinde en fazla beş personele "Belge Düzenleme" rolü verilebilir.
- 17.6. Talep edilmesi durumunda illerde faaliyette bulunan hayvancılık birliklerinde görevli bir kullanıcıya "il görüntüleme" rolü verilebilir.
- 17.7. Kullanıcılara EK-23 ve EK-24'e göre rol tahsisi yapılır.
- 17.8. Hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü, kullanıcıların TÜRKVET ve PETVET'te hatalı veya uygunsuz işlem yaptıklarının tespit edilmesi halinde veya gerek görülen diğer durumlarda ilgililerin şifrelerinin iptal edilmesini sağlar.
- 17.9. Kullanıcı ve kullanıcı rollerinin güncelliği kontrol edilir, pasif yapılması gerektiği durumlarda, kullanıcının üzerinde tahsisli tüm roller alınarak pasif duruma getirilir.
- 17.10. Aylıksız izin, hastalık izni, doğum izni vb. sebeplerle görevlerinden geçici olarak ayrılan kullanıcıların rol ve yetkileri geçici olarak alınarak sisteme erişimleri kapatılır.
- 17.11. Emekli olan, yetkisi alınan ya da tayini çıkan kullanıcının TÜRKVET ve PETVET'te üzerinde tahsisli olan kulak küpe ve mikroçiplerin iadesinden, il müdürlüklerinde hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürü, ilçe müdürlüklerinde ilçe müdürü sorumludur, kulak küpe ve mikroçiplerin il/ilçe müdürlüğüne tutanakla iade edilmesi sağlanmalıdır.
- 17.12. Genel Müdürlük tarafından Bakanlığımıza bağlı TAGEM ve TİGEM işletmelerinde görevli kullanıcılara TÜRKVET'te rol tahsisi yapılmış olup, İl Müdürlükleri tarafından söz konusu kullanıcılara TÜRKVET'te kullanıcı adı ve şifresi verilmemelidir.
- 17.13. Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı arasında TÜRKVET'te yer alan hayvan kaydı verilerinin paylaşımına ilişkin protokol imzalanmış olup, İl Müdürlükleri tarafından kolluk kuvvetlerine TÜRKVET'te kullanıcı adı ve şifresi verilmemelidir.
- 17.14. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası ile Bakanlığımız arasında TÜRKVET'te yer alan hayvan kaydı verilerinin paylaşımına ilişkin protokol imzalanmış olup, ilgili kurum ve kuruluşlar ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına TÜRKVET'te kullanıcı adı ve şifresi verilmez. Bu kurumlardan gelecek olan belge taleplerine istinaden belge düzenlenmez.
- 17.15. Kullanıcının üzerine tahsisli kulak küpeleri/mikroçipler il/ilçe müdürlüğüne iade edildikten sonra, kullanıcı rolleri alınarak il sistem sorumlusu tarafından pasif yapılır.

18. TÜRKVET dosyası

- 18.1. İl Müdürlüğünde il sistem sorumlusu tarafından, ilçe müdürlüklerinde ilgili personel tarafından hazırlanan TÜRKVET dosyasında;
- Bölge Veteriner Hekim Odaları, serbest veteriner hekimler, yetiştirici/üretici birlikleri ve işletmeler ile yapılan küpeleme ve kayıt yetki devri sözleşmeleri,
  - İl genelinde hayvan satış yerleri ile kesimhanelerin listesi,
  - Kulak küpesi/mikroçip sipariş, alım bilgileri, tahsis/dağıtım liste ve tutanakları,
  - Düşen kulak küpesi firmaya gönderilen listeler,
  - Çalıntı/kayıp kulak küpesi/mikroçip tutanakları,
  - Şıyr cinsi hayvanlarda 6 ay olan tanımlama süresinin 1 yıla kadar uzatılması için İl/ilçe Müdürlüğü tarafından tespit edilen ve İl Müdürlüğü tarafından izin verilen işletmelerin listesi,
  - Hayvan hareketlerinden sorumlu bir asil ve bir yedek personel olarak belirlenen isim listesi,
  - Her yaştan hayvanın tanımlanması amacıyla alınan İl Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyon Kararları,
  - Domuz İşletmeleri Takip formları,
  - Deve İşletmeleri Takip formları yer alır.
- 18.2. Tanımlama Yönetmelikleri kapsamında; her yıl il/ilçe müdürlükleri tarafından her ilçedeki hayvan sayısının en az yüzde beşini temsil etmek üzere işletmelerin en az yüzde üçünü kapsayacak şekilde denetleme yapılır. Denetleme yapılacak işletme listesi risk analizi bazında TÜRKVET'te Genel Müdürlük tarafından belirlenerek yayımlanacak ve denetlemeler yıl içinde il/ilçe müdürlükleri tarafından tamamlanarak aralık ayı sonuna kadar TÜRKVET'e kaydedilir.

I- İdari para cezaları

- 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" nun 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan hayvan hastalıkları ve hayvan hareketleri ile ilgili idari para cezalarına, 25.11.2023 tarihli ve 32380 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 554 Sıra No'lu "Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği" kapsamında yeniden değerlendirilerek 2023 yılı için tespit edilen % 58,46 (elli sekiz virgöl kırk altı) eklenmek suretiyle hazırlanan "**Hayvan hastalıkları ve hayvan hareketleri ile ilgili yaptırımlar**" **1 Ocak 2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere EK-21**'de belirtilmiştir.
- İdari para cezası uygulanması gereken durumlarda, yetiştirici başvurusunda cezalı hayvan sayısının belirtilmesi sağlanır, TÜRKVET'te ceza kaydı oluşturmadan önce il/ilçe müdürlüğü tarafından işletmede cezalı hayvan sayısı tespit edilir.
- İdari para cezaları uygulanırken alınacak ceza olurları **EK-22** formatında olmalıdır.
- Kabahatler Kanunu'nun 20 ve 21 inci maddeleri gereği idari para cezalarında soruşturma ve yerine getirme zamanaşımı hükümleri uyarınca işlem yapılır.
- İdari para cezaları olayın gerçekleştiği yıla ait ceza bedeli üzerinden uygulanır.
- EK-22**'de yer alan "**İdari Para Ceza Formu**"nda yer alan "**Fiilin İşlendiği Yer, Tarih ve Saat**" ve "**Fiilin İşlendiğini İspata Yarayacak Deliller**" bölümünün **mutlaka doldurulması**, ayrıca formdaki "**İdari Para Cezasının Yasal Dayanağı**" başlıklı kısma, ilgili kanun maddesi dışında ilgili yönetmeliklerde dayanak olarak kullanılan madde/bentlerin de açık bir şekilde belirtilmesi konularında tüm personelin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- İdari para cezalarının tebligat işlemleri, 7201 Sayılı Tebligat Kanunu'na göre yapılacaktır. 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesi ile Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) geliştirilmiş olup, 1/1/2019 tarihi itibarıyla elektronik tebligat (e-Tebligat) sistemine

geçilmiştir. Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin birinci fıkrası ile tüm kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, tüm özel hukuk tüzel kişileri (Anonim Şirket, Limited Şirket, Komandit Şirket gibi), noterler, baro levhasına yazılı avukatlar, sicile kayıtlı arabulucular ve bilirkişiler ile idarelerin hukuk birimleri için elektronik tebligat zorunlu hale getirilmiştir.

8. Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinin ikinci fıkrası ile birinci fıkra kapsamı dışında kalan gerçek kişilere, talepleri halinde elektronik tebligat adresinin verilebileceği, elektronik tebligat adresi verilen bu kişilere de tebligatın, elektronik yolla yapılmasının zorunlu olduğu düzenlemesine yer verilmiştir. Bu kapsamda, elektronik tebligat adresi verilmiş ise gerçek kişilere de idari para cezalarının tebligat işlemleri Belgenet EBYS üzerinden evrak türü "Tebligat" seçildikten sonra gereği seçim tipi gerçek kişi seçilerek kişinin kimlik numarası girildikten sonra kayıtlı ise "UETS" adresi seçilerek elektronik tebligat yöntemiyle, değilse <https://kisi.tarimorman.gov.tr/> adresinden önce kayıt edilmesi sonrasında ise Belgenet EBYS'den aynı şekilde seçilmesi suretiyle 7201 Sayılı Tebligat Kanununa göre tebliğ mazbatalı kapalı zarf içinde gönderilecektir. İdari para cezalarının tüzel kişiliklere yapılacak tebligat işlemleri ise Belgenet EBYS üzerinden evrak türü "Tebligat" seçildikten sonra gereği seçim tipi tüzel kişi seçilerek firmanın adı veya vergi numarası yazılmak suretiyle çıkan sonuçtan firma seçilerek, firma kayıtlı değilse yine <https://kisi.tarimorman.gov.tr/> adresinden önce kayıt edilmesi sonrasında ise Belgenet EBYS'den aynı şekilde 7201 Sayılı Tebligat Kanunu gereği "Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi" (UETS) ile yapılır.
9. Tebligatlar elden yapılmaz, UETS vasıtasıyla ya da Posta ve Telgraf Teşkilatı vasıtasıyla yapılır.

İ- Hayvan refahı

1. Hayvan sağlığı ile birlikte ele alınan hayvan refahı konusuna özel önem verilmelidir.
2. Hayvanlarda acı ve ıstırap, yara, stres ve korkuya neden olacak hiçbir müdahaleye izin verilmez.
3. Gerek çiftlik hayvanlarının bakımı, beslenmesi, nakliyesi ve kesimi esnasında gerekse deneysel ve diğer bilimsel amaçlar için hayvan kullanımında eziyetten uzak ve minimum düzeyde heyecan, acı ve ızdırap duymalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması için eğitim ve yayım çalışmaları sürdürülmelidir.
4. Salgın ve zoonoz hastalıkların kontrolü ve eradikasyonu nedeniyle yapılacak zorunlu itlaf işlemlerinde kamuoyu duyarlılığı dikkate alınarak önlem alınır.
5. İtlaf edilmesi gereken hayvanların imhasında sağlık ve sanitasyon tedbirleri aksatılmayacak ve çevrenin korunmasına özen gösterilmelidir.
6. Damızlık broiler ve yumurtacı işletmeler yetiştirme ya da üretim kümeslerinin kapasitesi 39 kg/m² üzerinden değerlendirilerek belirlenir.
7. Ticari yumurtacı kanatlı işletmelerine yarka yetiştiren işletmelerin kümes kapasitesi 33 kg/m² üzerinden değerlendirilerek belirlenir. Ancak işletme sahibi veya bakıcısı 33 kg/m² canlı ağırlıktan daha yüksek bir sürü kapasitesi kullanmak istediğine dair talepte bulunur ve aşağıdaki şartları sağlar ise;
  - i. Dış mekân sıcaklığı gölgede 30 °C derecesi aştığı zamanlarda iç mekân sıcaklığı dış mekân sıcaklığını 3 °C dereceden daha fazla aşmaması, dış mekân sıcaklığı 10 °C derecenin altında düştüğünde 48 saat içerisinde ölçülen kümes içi ortalama bağıl nem oranı %70'i aşmaması,
  - ii. b) Tavukların işgal ettiği alanın boyutları da dâhil olmak üzere kümes planını, yerleştirildikleri yerlerde dâhil olmak üzere havalandırma ve varsa soğutma ve ısıtma sistemleri, yem ve su sistemleri ve bunların yerleri, hayvanların sağlık ve refahı için gerekli olan otomatik veya mekanik ekipmanların herhangi birinde bir arıza olması durumunda devreye girecek alarm sistemleri veya yedek sistemleri açıklayan dokümanları, vermesi ve denetimlerde göstermek üzere hazır

bulundurması ve gerektiğinde güncellemeleri zamanında yapması durumunda sürü yoğunluğu için 39 kg/m² ye izin verilir.

8. "Etçi Tavukların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik" gereği hayvan refahına yönelik kontrol ve denetimler yapılmalıdır. Bu kontrollerde "Çiftlik Kontrol Listesi" (EK-38) ile "Kesimhane Kontrol Listesi" (EK-39) düzenlenir; her iki kontrol listesi birleştirilerek kontrol ve denetim tutanağı hazırlanır. Bu denetim tutanağı, denetimi gerçekleştiren il/ilçe müdürlüğünde muhafaza edilir.
9. "Etçi Tavukların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik" kapsamında yıl içerisinde işletmelerin en az %10'unda (Basit Tesadüfi Örneklem Yöntemi ile belirlenecektir) kontrol ve denetim yapılır ve hazırlanan yıllık rapor bir sonraki yılın haziran ayı sonuna kadar Genel Müdürlüğe gönderilir.

ALTINCI BÖLÜM EĞİTİM, YAYIM VE BİLGİLENDİRME

1. Bu Genelge'nin yayımlanmasından itibaren 15 gün içerisinde il müdürlüklerince; resmî veteriner hekimlere, serbest veteriner hekimlere, belediye ve özel kesimhane veteriner hekimlerine Genelge ile ilgili eğitim çalışması yapılır. Yapılan eğitime ait tutanak ve katılımcı listeleri muhafaza edilerek bir örneği resmî yazıyla Genel Müdürlüğe gönderilir.
2. Hayvan sağlığı hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülmesini sağlamak için Mevzuat ve uygulamalar konusunda il müdürlükleri tarafından, hayvan satış yeri yetkililerine, hayvan yetiştiricileri, kasap, celep ve hayvan taşımacılığı ile uğraşan kişilere yönelik eğitim çalışması yapılır.
3. Jandarma ve emniyet teşkilatları ile ilgili diğer kuruluşlara belgesiz ve kaçak hayvan hareketleri konusunda yılda en az bir kez eğitim verilerek, eğitim yapıldığına dair tutanakların bir örneği resmî yazıyla Genel Müdürlüğe gönderilir. Söz konusu kurum ve kuruluşlarla iş birliği ve gerekli koordinasyon sağlanır.
4. Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü Hayvan Sağlığı ve Karantina Daire Başkanlığı ile veteriner kontrol enstitü müdürlüklerince verilecek eğitimler Personel Eğitim Sisteminde her yıl yayınlanır.
5. Genel Müdürlükçe hazırlanarak il/ilçe müdürlüklerimize yayın amaçlı gönderilen TV ve radyo spotlarının, afiş, broşür ve lifletlerin hedef kitleye ulaşmasında azami gayret sarf edilir. Eğitim ve yayım çalışmalarında görsel ve yazılı basından azami ölçüde yararlanılır. Ayrıca bilgilendirme için TÜRKVET SMS ekranları da aktif olarak kullanılır.
6. Zirai mücadele ilaçlarının bal arılarına etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla hayvan sağlığı, yetiştiriciliği ve su ürünleri/hayvan sağlığı ve yetiştiriciliği şube müdürlükleri, bitkisel üretim ve bitki sağlığı şube müdürlüklerinden alacakları bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele dönemlerine ait bilgileri illerinde konaklayan arıcılara duyurur.
7. Kanatlı işletmelerinde yapılacak kontrollerle ilgili olarak kümes işletmecilerine ve kümesten sorumlu veteriner hekimlere yönelik eğitim çalışmaları yapılır.
8. Hayvanların tanımlanması ve nakilleri hakkında Mevzuat hükümlerinin uygulanmasına yönelik olarak konu paydaşlarına eğitim verilir, görsel ve yazılı basın yoluyla gerekli duyurular yapılır ve konu ile ilgili olarak afiş, broşür, liflet ve yetiştirici mektupları hazırlanıp yetiştiricilere ulaştırılır. Özellikle doğum, ölüm, kesim ile işletmeye giren ve çıkan hayvanlara ilişkin bilgilerin zamanında bildirim konusunda yetiştiricilere eğitim verilir. Söz konusu bildirimleri yapmadıkları takdirde cezai müeyyide uygulanacağı yazılı olarak veya SMS aracılığıyla bildirilerek, konu ile ilgili afiş ve broşür bastırılır.
9. TÜRKVET, VETSİS, PETVET, VELBİS, Şap-NTS ve KBS kullanılmasına yönelik; veteriner hekim odalarına, serbest veteriner hekimlere, birliklere, şifre tahsis edilen işletmelere, kesimhane ve hayvan satış yeri yetkililerine eğitim verilir.
10. Enstitü müdürlükleri tarafından eğitim ihtiyacı duyulan konularda enstitü personelinin diğer enstitü müdürlüklerine geçici görevlendirmesi yapılabilir.

11. Serbest veteriner hekimlere yönelik yapılan eđitimlere ait tutanak Genel M¼d¼rl¼ęe g¼nderilmeyerek il m¼d¼rl¼ę¼nde muhafaza edilir.